

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GERONTOLOJİ ANABİLİM DALI**

Nisa YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2022-ANTALYA

**YAŞLI BAKIMINDA ERKEK BAKICILARIN
DENEYİMLERİ: BİR İNŞACI GÖMÜLÜ TEORİ
ARAŞTIRMASI**

Nisa YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2022-ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GERONTOLOJİ ANABİLİM DALI

YAŞLI BAKIMINDA ERKEK BAKICILARIN
DENEYİMLERİ: BİR İNŞACI GÖMÜLÜ TEORİ
ARAŞTIRMASI

Nisa YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Nilüfer Korkmaz Yaylagül

“Kaynakça gösterilerek tezinden yararlanılabilir”

2022-ANTALYA

Sağlık Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼ne;

Bu alışma j¼rimiz tarafından Gerontoloji Anabilim Dalı Programında y¼ksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 21/06./2022

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Nil¼fer Korkmaz Yaylag¼l
Akdeniz niversitesi

ye : Doç. Dr. G¼l¼řan zg¼n Bařıby¼k
Akdeniz niversitesi

ye : Doç. Dr. Işıl Kalaycı
S¼leyman Demirel Üniversitesi

Bu tez, Enstit¼ Y¼netim Kurulunca belirlenen yukarıdaki j¼ri yeleri tarafından uygun g¼r¼lm¼ř ve Enstit¼ Y¼netim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Enstit¼ M¼d¼r¼

ETİK BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı beyan ederim.

Nisa YILDIZ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Nilüfer Korkmaz Yaylagül

TEŐEKKÜR

Eğitim hayatıma değerli katkılarda bulunan başta Prof. Dr. phil. habil. İsmail TUFAN olmak üzere bütün Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji bölümünün kıymetli hocalarına, tez dönemi boyunca görüş ve önerileriyle araŐtırmamın Şekillenmesinde desteğini esirgemeyen, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, beraber çalıŐmaktan keyif aldığım tez danıŐmanım, değerli hocam Doç. Dr. Nilüfer KORKMAZ YAYLAGÜL'e tüm bu süreçteki sabrı, desteği, iyi niyeti ve anlayışı için teŐekkür ederim.

Veri toplama sürecimde bana hoŐgörüyle kapılarını aan Mavi Ev: Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Merkezi'ndeki tüm çalıŐanlara, benimle görüşme yapmayı kabul eden katılımcılarıma,

Hayatımın en zor iki yılında ayakta kalmamı, kendimi geliŐtirmemi, içimdeki gücümü fark etmemi sağlayan ve keşke daha önce tanışsaydım dediğim terapistim Aslıhan SARI'ya

En çok yalnız hissettiğim zamanda karşıma çıkan, benimle iliŐkisini koparmayan ve sabırla kendimi keŐfetmemi destekleyen, bunun için bana alan aan ve yanında kendim olabildiğim sevgili arkadaşım Kaan YILDIRIM'a,

Hayatımdaki ilk iş deneyiminde benim yanımda olup beni her zaman destekleyen ve dinleyen eski iş arkadaşlarım Bilgehan HURMACI ve Yavuz TEKİN'e,

Akademik olarak en çok zorlandığım ve yoğun duygular içerisinde olduğum zamanlarda bana destek olan arkadaşlarım Lütfiye İPEK, Süheyla SÖNMEZ'e ve Őule Sidrenur ÖZTÜRK'e

Beni bir bakıŐıyla mutlu eden, en üzgün olduğum anlarda beni güldürmeyi başaran ve kedilerin ne kadar muazzam olduğunu bana hatırlatan oğullarım kara kedi Tija ve tavŐanım Fındık'a ve annem Sinem ÇELİK ve kardeşim Emir Murat Aybars YILDIZ'a

Ve son olarak bu zorlu sürecin üstesinden gelebildiğim için, insanlık ve bilim yolunda yürüyecek olan kendime de teŐekkür ederim.

ÖZET

Amaç: Bakım toplumsal hayatın önemli bir gerçekliğini oluşturmaktadır. Bakım hizmetinin önemli bir bileşenini oluşturan informal bakım verenler literatürün ilgi odağındadır. Fakat informal bakım veren öznesi olarak sadece kadınların deneyimleri incelenmiştir. Bu durum hem informal bakım verenleri bütünsel olarak anlamayı zorlaştırmaktadır hem de ileride yapılması planlanan sosyal politikalara kısıtlayıcı bir bilgi tanımaktadır. Ayrıca Türkiye örneğinde de informal bakım veren erkeklerin çok az çalışılması sebebiyle bu araştırmada informal erkek bakım verenlerin deneyimleri anlaşılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Bu çalışmada informal bakım veren erkeklerin deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması için öncelikle nitel tasarım seçilmiştir. Yaşlı bakımı veren erkekler hakkında kabul görmüş bir teori olmadığı için spesifik olarak nitel dizaynın alt türlerinden biri olan inşacı gömülü teori kullanılmıştır. Bu kapsamda veriler yarı yapılandırılmış soru formlarıyla toplanmıştır. Toplanan veriler sırasıyla öncü, eksenel ve odaklı kodlama aşamalarına göre analiz edilmiştir.

Bulgular: Öncü kodlama sonucu 53 koda, eksenel kodlama sonucu 23 kategoriye ve son olarak odaklı kodlama sonucu 5 çekirdek kategoriye yani temaya ulaşılmıştır. Bunlar Bakım Sürecinin Kişiselleştirilmesi, Kaynaklar, Uygulamalar, İhtiyaçlar ve Yeniden Yapılanma'dır. Temalar arasında direkt sebep sonuç ilişkisi olmaktan ziyade kümülatif olarak bakım verme sürecinde ortaya çıktıkları görülmektedir.

Sonuç: Teorik olarak tek bir yaklaşımın bakım veren erkeklerin deneyimlerini anlamaya ve açıklamaya yetmediği ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalarda var olan bakış açıları birarada bir biçimde kullanılmalıdır. Uygulamalı olarak ise her sosyal konumda bulunan erkekler için özelleşmiş ve erişilebilir formal hizmetler oluşturulmalıdır. Hizmetler bakım verene bakım desteği, süreç hakkında bilgi, psikolojik/fiziksel/ekonomik hizmetleri içermelidir.

Anahtar Kelimeler: yaşlı bakımı, bakım veren erkekler, informal bakım, inşacı gömülü teori

ABSTRACT

Objective: Care is an important reality of social life. Informal caregivers, which constitute an important component of care service, are at the center of attention of the literature. However, mostly the experiences of women were examined. This situation both makes it difficult to understand informal caregivers holistically and provides restrictive information to the social policies planned to be made in the future. In addition men who provide informal care in the Turkish sample are studied very little, this study is aimed to understand the experiences of informal male caregivers in this study.

Method: In this study, firstly, qualitative design was chosen in order to understand the experiences of informal caregivers in depth. Since there is no accepted theory about care of older adults, the constructivist grounded theory, which is one of the subtypes of qualitative design, was specifically used. In this context, data were collected with semi-structured questionnaires. The collected data were analyzed according to the initial, axial and focused coding stages, respectively.

Results: hree coding stages were carried out sequentially. As a result of initial coding, 53 codes were found after axial coding 23 categories were found. At last focused coding was resulted with five core categorie which are *Personalization of the Care Process, Resources, Practices, Needs* and *Reengineering*. It is seen that they emerge in the caregiving process as a cumulative rather than a direct cause and effect relationship between the themes.

Conclusion: It has been demonstrated that theoretically, a single approach is not sufficient to understand and explain the experiences of caregiver men. The existing perspectives in the studies should be used togetherly. In practice, specialized and accessible formal services should be created for men in all social positions. Services should include care support for the caregiver, information about the process, and psychological/physical/economic services.

Key words: care of older adults, men caregivers, informal care, constructivist grounded theory

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar DİZİNİ	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR	vii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Literatür ve Sorun.....	3
2.2. Bakım ve Bakım Verme.....	17
2.2.1. İnfomal Bakım ve Bakım Veren Erkekler	18
2.3. Bakım Verme ve Toplumsal Cinsiyet.....	23
3. GEREÇ ve YÖNTEM	30
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	30
3.2. Araştırmanın Yöntemi.....	31
3.2.1. Gömülü Teori.....	32
3.2.2. İnşacı Gömülü Teori.....	35
3.2.3. Analiz.....	38
3.2.4. Gömülü Teoride Geçerlilik ve Güvenirlilik.....	42
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme.....	43

3.4. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri.....	43
3.5. Araştırmanın Etik Boyutu.....	44
3.6. Araştırmanın Sınırlılığı.....	44
4. BULGULAR.....	45
4.1. Katılımcıların Özellikleri.....	45
4.2. Öncü Kodlama	47
4.3. Eksenel Kodlama.....	63
4.4. Odaklı Kodlama	68
5. TARTIŞMA.....	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKLAR.....	98
EKLER.....	95
EK I: Yarı Yapılandırılmış Soru Formu.....	95
EK II: Aydınlatılmış Onam Formu.....	97
EK III: Etik Kurul İzni.....	98
ÖZGEÇMİŞ.....	100

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1.	İnformal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar	5
Tablo 3.2.1.1.	Gömülü Teori Akımlarının Ortak Özellikleri	32
Tablo 3.2.1.2.	Gömülü Teori Yaklaşımlarının Özellikleri	34
Tablo 3.2.4.	Geçerlilik ve Güvenirliliğin Sağlanması için Kullanılan Sorular	42
Tablo 4.1.	Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri	45
Tablo 4.2.	Öncü Kodlamanın Sonuçları	47
Tablo 4.3.	Eksenel Kodlamanın Sonuçları	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.2.2.	Gömülü Teoride Araştırma Süreci	37
Şekil 3.2.3.	Kodlama Paradigma Modeli	40
Şekil 4.4.1.	Eksenel Kodların Paradigma Modeli	69
Şekil 4.4.2.	Çekirdek Kategoriler ve Alt Kategorilerin Şeması	71
Şekil 4.4.3.	Yaşlı Bakımda Erkeklerin Deneyimleri Nasıl Şekillenmektedir	71

SİMGELER ve KISALTMALAR

AARP : Amerikan Emekliler Derneği (American Association of Retired People)

NAC : Ulusal Bakım Birliği (National Alliance for Caregiving)

TAYA : Türkiye Aile Yapısı Araştırması

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

UN : Birleşmiş Milletler (United Nations)

UNECE : Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (United Nations Economic Commission for Europe)

1. GİRİŞ

Dünyada yaşlı nüfusun artması bakıma muhtaçlık kavramının daha da öne çıkmasına sebep olmuştur (Agree ve Glaser, 2009). Türkiye’de bakıma muhtaç yaşlıların oranında 2011 yılından (%6) 2016 yılına (%14) kadar geçen 5 yıllık bir sürede iki kattan fazla bir artış yaşandığı görülmektedir (TAYA, 2014). Birleşmiş Milletler (UN) (2012), bakıma muhtaçlığın artmasının sağlık ve bakım hizmetlerine olan ihtiyacın artmasına sebep olabileceğini belirtmiştir. Artan bakım ihtiyacıyla birlikte sadece profesyonel kişiler tarafından verilen formal bakım verenler değil, evde genelde birinci derece yakınlar tarafından sağlanan informal bakıma dahil olan bakım verenler artacaktır. Toplumdaki bu ihtiyaç ve modernleşme önceden sadece kadın işi olarak görülen yaşlı bakımında artık erkeklerin de artan rolünü göstermektedir. Örneğin TÜİK Zaman Kullanım Araştırması (2015), günlük olarak yaşlılara bakım verenlerin %41’nin kadın, %34’ünün erkek olduğunu ortaya koymuştur (akt. Akış, 2011).

1980’lerin ortalarında, yaşlılara bakım verenlere yönelik araştırmalarda (örnek: Stone ve ark., 1987; Tennstedt ve ark., 1989), yaşlılara bakım veren erkeklerin önemi tartışılmaya başlanmıştır. Modernleşme, demografik dönüşüm ve cinsiyet rollerinin genişlemesi ile birlikte bakım sürecinde erkek çocuk, eşler, kardeşler ve damatların da rollerinin arttığı ve daha da artacağı düşünülmektedir (Russell, 2007a,b; Carers-UK ve Age-UK, 2015, Akış, 2021c).

Buna karşılık erkeklerin yaşlılara bakım verme deneyimlerine odaklanan çalışmaların, kadınların deneyimlerine odaklanan çalışmalara kıyasla yetersiz kaldığı, erkeklerin deneyimlerinin daha derinlemesine anlaşılması gerektiği ve nitel çalışmaların hem bu derinlemesine anlayışı sağlayacağı hem de ileride yapılabilecek nicel araştırmaların önünü açacağı araştırmalarca ortaya konmuştur (Bookwala ve ark., 2002; Houde, 2002; Kramer, 2002; Baker ve Robertson, 2008; Mc Donnell ve Ryan, 2013; Robinson ve ark., 2014; Mott ve ark., 2019; Akış, 2021c; Finn ve Boland, 2021). Ülkemizde de bu konuda oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır (Akış, 2021c; Yıldırım ve Kızılkaya, 2021).

Bu tez kapsamında, yaşlılara informal bakım vermekte olan erkeklerin deneyimlerini gün yüzüne çıkarmak, çözümlemek ve hem bakım verenlerin öznel deneyimlerini hem de bakım süreci ile ilişkilerini anlamak amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda bu tezde “informal yaşlı bakımı veren erkeklerin bakım deneyimleri nasıldır? sorusuna cevap aranmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Tüm dünyada toplumsal yaşlanmanın artmasıyla birlikte yaşlılıkta bakıma muhtaçlık da artmaktadır. Özellikle kurumsal bakım hizmetlerinin ihtiyacı karşılayamaması ve aynı zamanda sosyo-kültürel ve ekonomik etkenler nedeniyle yaşlılara informal bakım veren aile üyelerinin sayısı da artmaktadır (Russell 2007b; Baker ve Robertson, 2008). Araştırmaların (örnek: Brody, 1981; Boaz ve Muller, 1992; Guberman, ve ark., 1992; Russell, 2007a,b; Sever ve Özgün Başbüyük 2009; Kırışik ve Korkmaz Yaylagül, 2020; Akış, 2021a,b,c) ortaya koyduğu üzere, Dünya’da ve Türkiye’de yaşlı bakımı genel olarak kadınlar (eş, kız gelin) tarafından üstlenilmesi gereken bir iş olarak görülmektedir. Ancak toplumsal hayatın zamanla değişmesi erkeklerin (eş, oğul, damat, kardeş) yaşlı bakımında rollerinin gittikçe arttığını göstermektedir (Russell 2007a,b; Akış, 2021c). Hatta 2011 yılında bakım verenler arasında 75-85 yaş arası bireylerde yaşlı bakımı veren erkek ve kadınların sayılarının eşit; 85 üstü bireylerde erkeklerin %59’luk bir oranda yaşlı bakımında daha rol üstlendiği görülmektedir (Carers-UK ve Age-UK, 2015).

Türkiye Aile Yapısı Araştırması (TAYA) ’nın, 2011 verilerine bakıldığında ise bakıma muhtaç yaşlılar, hanelerin %5,9’unda bulunmaktadır. Bu oran kentte %4,9, kırdan %8,6’dır. Geniş ailelerde %24, dağılmış ailelerde %7,7 ve çekirdek ailelerde %2,2 oranında bakıma muhtaç yaşlı bulunmaktadır. Bu araştırma verilerine göre en çok düşük sosyo-ekonomik düzeydeki hanelerde bakıma muhtaç yaşlı (%10,1) bulunmaktadır. TAYA, 2016 verilerine bakıldığında ise tüm hanelerin %14’ünde bakıma muhtaç yaşlı bulunmaktadır. Geniş aile içerisinde bakıma muhtaç yaşlıların oranı %26, dağılmış ailelerde %13 ve çekirdek ailelerde bu oran %6’dır. En düşük sosyoekonomik seviyede yer alan hanelerde bakıma muhtaç yaşlı oranı %19’dur. Türkiye Aile Yapısı Araştırması verileri ışığında 2011’den 2016’ya kadar geçen dönemde, bakıma muhtaç yaşlı bulunan hanelerin oranının yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. Hatta bakıma muhtaç yaşlıların oranında 2011 yılından (%6) 2016 yılına (%14) kadar geçen 5 yıllık bir sürede iki kattan fazla bir artış yaşandığı görülmektedir (TAYA 2014; 2019).

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE), (2006) verilerine göre, 2007 yılında aile bireyine bakım veren erkeklerin sayısı %8,4'den, 2011 yılında %10,9'a yükselmiştir. Ayrıca TÜİK Zaman Kullanım Araştırması (2015)'na göre, günlük olarak yaşlılara bakım verenlerin %41'nin kadın, %34'ü erkektir. Türkiye Aile Yapısı Araştırmasında (2019) ise erkek bakım verenler hakkında daha ayrıntılı bilgiler ortaya koymuştur. Bu araştırmada yaşlılara bakım veren erkeklerin toplamda % 16 [oğulların (%14), damatların (%0,2), babaların (%2) ve diğer erkek bakım verenlerin (%0,1)]'lık bir oranda olduğu görülmektedir. En güncel olarak TÜİK (2020)'e göre, yaşlı erkeklerin de %83,8'i evlidir. Bu raporda erkek bakıcılara ilişkin bir veri bulunmasa da aile bireyleri tarafından verilen bakımda bu kişilerin görev alma ihtimali olduğu düşünülebilir.

Türkiye'de yaşlılara informal bakım verenlerle ilgili çalışmalara bakıldığında zaman, cinsiyet gözetmeksizin bakım verenlerin dahil edildiği ya da kadın bakıcıların dahil edildiği çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir (örneğin: Karakaş, 2017; Karakaya ve Işıkhani, 2020; Gündük ve ark., 2020). Buna karşılık yalnızca erkek bakım verenleri ele alan iki tane çalışmaya rastlanmıştır (Akış, 2021; Yıldırım ve Kızılkaya, 2021). Akış (2021)'in, "Yaşlıların Bakımında Erkek Bakıcılar: Kocalar, Oğullar" isimli makalesi "Yaşlısına Bakım Veren Yaşlılar: Antalya Örneği" adlı doktora tezinden üretilmiştir ve verilerin toplanma süreci sadece bakım veren erkeklerin deneyimlerini yansıtmak üzerine kurulmamıştır. Yıldırım ve Kızılkaya (2021)'in, "Erkek Refakatçilerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hakkındaki Düşünceleri" adlı çalışmasında ise erkek refakatçi olmanın koşulu açık bir biçimde yapılmamıştır. Bu yüzden katılımcıların hepsinin informal bakım veren kişiler olup olmadıkları açık değildir. Yıldırım ve Kızılkaya (2021)'in çalışmasında erkek refakatçilerin deneyimlerinin anlaşılmasından ziyade, kişilerin cinsiyet eşitliği hakkında görüşlerini niceliksel ölçümlerle ortaya konulması amaçlanmıştır.

Dili İngilizce olan uluslararası literatüre bakıldığında ise farklı tasarımları olan çalışmalara erişilmiştir. Bu çalışmalar Tablo 2.1.'de yıllara göre sıralanmış bir şekilde gösterilmiştir. Yaşlı bakımında, informal erkek bakım verenlerin sayısı artmakla birlikte erkeklerin bakım deneyimlerinin; yaşadıkları sorunların; ihtiyaçlarının anlaşılması için

yapılan çalışmalar azdır. Bakım veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılması, bu konuda gerçekleştirilecek sosyal politikaların ve hizmetlerin erkeklerin ihtiyaçlarına hitap edebilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerinin farklı kültürlerde araştırılmasının daha geniş çaplı bir anlayış sağlayacağı düşünülmektedir (Bookwala ve ark., 2002; Houde, 2002; Kramer, 2002; Baker ve Robertson, 2008; Mc Donnell ve Ryan, 2013; Robinson ve ark., 2014; Mott ve ark., 2019; Akış, 2021; Finn ve Boland, 2021).

Bütün bunlardan hareketle Türkiye’de yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerinin sadece iki çalışmayla (Akış, 2021; Yıldırım ve Kızılkaya, 2021) anlaşılmasının oldukça zor olduğunu düşünülmüştür. Bu sebeple, bu tez çalışması Türkiye örneğinde de az odaklanılmış bir konu olan yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılması amacıyla planlanmıştır. Ortaya çıkan verilerle ileride gerçekleştirilecek temsili örneklemler ve boylamsal çalışmaların önünün açılmasına yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Ayrıca yaşlı bakımı konusunda gerçekleştirilecek olan sosyal politika ve hizmetlerde bakım veren erkeklerin de ihtiyaçlarının olabildiğince karşılanmasına da katkı sunacaktır.

Tablo 2.1.: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

Çalışma	Çalışma Amacı	Yöntem	Örneklem	Bulgular
1. Davies ve ark. (1986)	Bakım veren erkeklerle destek amacıyla gerçekleştirilen pilot çalışma	Etki araştırması	11 kişi (eş)	Katılımcıların tipolojisi şu şekilde çıkarılmıştır: bakım vermeye başlayan yeni, genç bakım veren, depresif bakım veren. Ortaya çıkan temalar ise: Bakım verenin gururu, bilgiye açlık, sosyal iletişim sorunları, fiziksel bakımla ilgili sorunlar olmuştur.
2. Harris (1993)	Alzheimer sahibi eşlerine bakım veren erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi	Nitel	15 kişi (eş)	Ortaya çıkan ortak temalar: bağılılık, sosyal izolasyon, arkadaşlığın kaybı, kontrol, başarı duygusu, problem çözme yaklaşımı, yıllarca bakım vererek yükün azalması ve çocukların sınırlı beklentileri şeklindedir.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				Erkek bakım verenlerin tipolojisi dört tipi içeriyordu: işçi, aşk emeği, görev duygusu ve yol ayrımında olan erkekler.
3. Kramer (1997)	Literatürde ihmal edilen bakım veren erkeklerin gerilim (strain) ve kazançlarının (gain) değerlendirilmesi	Nicel	74 kişi (eş)	Hem negatif hem pozitif çıktıkların açıklanmasında sosyal kaynaklar ve sağlık önemli değişkenlerdi. Gerilimin açıklanmasında hafıza, davranış problemleri ve duygusal başa çıkma gibi farklı kavramlar öne çıkmıştır.
4. Harris (1998)	Demanslı ebeveynlerine bakım veren oğulların deneyimlerinin derinlemesine anlaşılması	Nitel (gömülü teori)	30 kişi (eş)	Bu çalışmanın sonuçları ortak temaları ortaya çıkarmıştır. Bunlar; görev, kabul, sorumluluk alma, ortak duygular ve iş esnekliğidir. Bakım verenlerin tipoloji grupları: Görev odaklı oğul, fazladan yol kat eden oğul, stratejik planlayıcı ve bakımı paylaşan oğuldu.
5. Coe ve Neufeld (1999)	Kognitif bozuklukları olan yaşlı bireylere bakım veren erkeklerin formal destek algısını keşfetmek	Nitel (gömülü teori)	24 erkek (eş)	Bulgular, kişisel engeller bakım veren erkeklerde yardım istemeyi zorlaştırmıştır. Erkekler sadece krizle anında formal desteğe başvurmuşlardır. Sağlık sistemi ve sosyal etkileşimlerinin hem yardım edici hem de engelleyici etkileri olduğu gözlenmiştir.
6. Mays ve Lund (1999)	Mental rahatsızlığı olan bir yakınına informal bakım veren erkeklerin, kadın işi olarak görülen bu deneyim ile ilgili algılarının incelenmesi	Nitel	10 kişi (5 eş, 5 oğul)	Ana üç tema ortaya çıkmıştır: Yükün ifade edilmesi, süre ve bağlılığın derinliği, rolün onaylanması.
7. Cahill (2000)	Avusturalya’da bakım veren erkekler hakkında çalışmaların azlığı sebebiyle bu konuda bir çalışma yapmak	Karma metot	26 kişi (eş)	Sonuçlar, erkeklerin bakım, mahrem kişisel bakım görevlerini yetkin bir şekilde yerine getirdiklerini, sınırlı hükümet desteği aldıklarını ve bakım verme rolünden bir miktar memnuniyet elde ettiklerini göstermektedir. Erkek ve kadın bakım verenler arasındaki benzerliklere dikkat çekilse de, erkeklerin bakım rolüne yaklaşma biçimindeki bazı cinsiyet farklılıkları tanımlanmaktadır.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

8. Kramer (2000)	Bu çalışma eşine bakım vermeye devam eden erkeklerle bakım evine yerleştiren erkeklerin karşılaştırılmasıdır	Nitel	74 kişi (eş)	Eşlerine bakım vermeye devam eden erkeklerde bir çeşit adaptasyon oluşmuştur. Eşini bakım evine yerleştiren erkeklerin ise fiziksel ve sosyal kaynakları iyileşmiştir. Ancak bu grup psikolojik iyi olma halinde bir değişim göstermemiştir.
9. Mc Farland ve Sanders (2000)	Bakım verme görevinde var olsalar bile az çalışılan erkek bakım verenler hakkında bir çalışma gerçekleştirmek	Nitel (odak grup çalışması)	15 kişi (eş, oğul, damat)	Erkek bakım verenlerle grup görüşmeleri sırasında ortak deneyim olarak: Güçlendirme, duygularını ifade etmede zorlanma, göreve odaklanma, önceden planlama yapma bulunmuştur.
10. Russell (2001)	Bakım veren erkeklerin ne tür görevler yaptığının ve bunlara ne anlam yüklediklerinin anlaşılması	Nitel	14 kişi (eş)	Bulgular bakım veren erkeklerin ortak üç deneyimine işaret etmiştir: yaptıkları bakım işinin yok sayılması ve izolasyon hissi; besleme (nurturing) ve yönetme (management) stillerinin birleştirilmesi ve bağlılık hissi; sorumluluk ve adanmışlık.
11. Carpenter ve Miller (2002)	Çalışmalarda kültür ve ırk odağının azlığı sebebiyle bakım veren stresi ve tatminini bu bakış açısıyla incelemek	Konu hakkında derleme ve nicel çalışma	78 kişi	İrk, bakım verende depresyon ve rol uyumsuzluğunu açıklamıştır. Afroamerikalı’larda bu değişkenler daha düşük seviyede bulunmuştur.
12. Houde (2002)	Bakım ve sağlık alanda bakım verenler hakkında yapılan örneklem seçimi ve analizlerde cinsiyete bağlı sorunlarını tanımlamak	Derleme	36 makale	Daha büyük örneklemine sahip, cinsiyet ve aile ilişkisine göre analizleri içeren bakım araştırmalarına ihtiyaç vardır. Ayrıca, kontrol edilen ve müdahalenin hem erkek hem de kadın bakıcılar üzerindeki etkisini değerlendiren daha fazla müdahale çalışmasına ihtiyaç vardır.
13. Sanders ve McFarland (2002)	1. Alzheimer hastalığı gibi ilerleyici hafıza kaybı olan bir ebeveyn için birincil bakım veren rolü üstlenilmesinin neden olan faktörler nelerdir? 2. Oğullar birincil bakım veren olduklarında, en yaygın olarak hangi bakım zorluklarını yaşarlar?	Nitel	18 kişi (oğul)	Analiz, oğulların bir dizi duygusal tepki, kişisel ve mesleki çatışma yaşadıklarını ve ayrıca ebeveynleri için gerekli hizmetlere erişmeye çalışırken yeni roller ve sorumluluklar öğrendiklerini göstermiştir.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

14. Sipes (2002)	Bakım veren gey erkekler ve partnerleri arasındaki bakım ilişkisi hakkında derinlemesine bir anlayış sunmak. Bunun sonucunda hizmet sağlayıcılarına veri sunmak.	Nitel (gömülü teori)	28 kişi (partner)	Analiz sonucunda 4 ana tema ortaya çıkmıştır: İlişkilerle başa çıkma, bakım süreci ile başa çıkma, duyu ve hisler ile başa çıkma, davranışlarla başa çıkma. Ayrıca erkekler bakım vermek için yeterli görülmemekten şikayet etmişlerdir.
15. Campbell ve Martin Matthews (2003)	Oğulların bakım vermeye katılmasında sosyodemografik ve aile yapısındaki hangi faktörlerin etkili olduğunun belirlenmesi	Nitel (ikincil veri analizi)	773 kişi (477 annesine, 243 babasına, 261 kayınvalidesine, 130 kayınbabasına, 104 başka akrabalarına bakım veren)	Coğrafi yakınlık ve kardeş ağı gibi faktörlerin görev türünden bağımsız olarak erkeklerin katılımını öngörmesine rağmen, görevin cinsiyete dayalı doğası, ebeveynlik durumu, eğitim ve gelir gibi diğer faktörlerin bakıma katılım konusunda önemlidir.
16. Lauderdale ve Gallagher Thompson (2003)	Bu çalışmada bakım sürecinde ortaya çıkabilecek duygusal tepkiler (öfke, depresyon) yönetmek için psiko eğitim verilmiştir. Bunun nasıl bir etkisinin olacağına bakılmaktadır.	Nitel (odak grup çalışması)	7 kişi (6 eş, 1 oğul)	Bakım verenler, bakım veren dışında diğer rollerini de sürdürmüşlerdir. Katılımcılar stres yönetimin bereciye dayandığını düşünüp bunu takdir etmişlerdir. Duygularını zor ifade etseler bile bunun grup için önemli olduğunu belirtmişlerdir.
17. Kirsi ve ark. (2004)	Eşlerine bakım veren erkeklerin kendi eylemlerini nereye konumlandıklarının araştırılması	Nitel	13 kişi (eş)	Çalışmanın sonuçları, erkeklerin etkisiz veya yetenekli bakıcılar olarak yorumlanması yerine, bağlamsal değişkenlerin öneminin vurgulanması gerektiği bulunmuştur.
18. Russell (2004)	Bakım veren erkeklerin: Sosyal ağları nasıl değişiyor, sosyal ağlar, piyasa ekonomisindeki kariyerlerine kıyasla hayatlarında nasıl bir rol oynuyor? Ayrıca	Nitel (ikincil veri analizi)	30 kişi (eş)	Çalışmadan, sosyal ağlardaki değişikliklerle ilgili olarak üç ana tema ortaya çıkmıştır: Emeklilik öncesi sosyal ağlar önceden düşünülenlerden daha önemlidir, erkekler için sosyal ağlar bakıcı yükünü azaltmada faydalıdır ve birçok erkek için sosyal ağlar erkekleri en büyük faydayı sağlar.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

19. Calasanti ve King (2007)	Alzheimer olan eşlerine bakım veren erkeklerin deneyimlerini yapısal feminist perspektiften incelemek	Nitel (inşacı ve yapısal feminist çerçevesinde)	22 kişi (eş)	Bakım vermeyle ilgili stratejiler ve yaklaşımlar, bakım verenin erkek olarak benlik duygusuna dayanmaktadır. Bakım vermeyle ilgili sorunlarla başa çıkmak için erkekler bazı stratejiler geliştirmişlerdir: güç kullanımı, görevlere konsantre olma, kişinin
-------------------------------------	---	---	--------------	--

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				duygularını kontrol etme, ilaç kullanma (doktor önerisi olmaksızın), normalliği sürdürme ve dikkati diğer faaliyetlere yönlendirme.
20. Campbell ve Carroll (2007)	Erkeklerin cinsiyet performansının ve hegemonik erkekliğin (masculinity) bakım sürecinde nasıl şekillendiğinin incelenmesi	Nitel	58 kişi (oğul)	Katılımcıların çoğu, erkeklerin güç gerektiren görevlerde daha iyi olduğunu ve kadınların sanki doğuştan gelen özellikler sayesinde daha iyi bakım verenler olduklarını düşündüklerini söylemişlerdir. Oğullar annelerine değil de babalarına bakarken artan erkek olarak algılarının daha sabit olduğunu belirtmişlerdir.
21. Pierce ve ark. (2007)	Bir yıl boyunca online destek çalışmasına katılan ve inme geçirmiş eşine bakım veren erkeklerin deneyimlerinin keşfedilmesi	Nitel (örnek durum çalışması)	1 kişi (eş)	Bakım veren erkek, yaşamındaki uyumu veya dengeyi korumak için çevresinde kontrol ve istikrar yaratmak için önemli miktarda enerji harcamıştır.
22. Ribeiro ve ark. (2007)	Eşlerine bakım veren erkeklerin deneyimlerini; bakıcı rolüne ilişkin tutumlarını ve bir erkek olarak kendileriyle ilgili algılarını keşfetmek	Nitel (sosyal insacı bakış açısı)	53 kişi (eş)	Katılımcılar, erkekliklerini korumak ve ağırlıklı olarak kadını bir rolde varlıklarını meşulaştırmak için geleneksel eril ideolojileri birebir kabullenmemişlerdir. Cinsiyete dayalı sosyal ağlar, erkeklerin erkek olarak kimliklerini oldukça etkilemiştir.
23. Russell (2007a)	Alzheimer tipi demans, felç, beyin hasarı veya diğer nedenlerle ilgili bilişsel bozukluğu olan eşlerine bakan bakım veren erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi	Nitel (sosyal insacı perspektif)	30 kişi (eş)	Birçok erkek, cinsiyet normları ve geleneksel erkeklik görüşleri nedeniyle bakıcılık rolünü üstlenmekte zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, erkekler kişisel ve uygulamalı bakımla geçmişte olduğundan daha fazla ilgilenmektedirler.
24. Russell (2007b)	Bu makale, bakım veren erkeklerin sosyal konularındaki köklü değişikliklere nasıl uyum sağladıklarını; bu değişikliklerin etkisini iyileştirmek için hangi kaynaklara başvurduklarının incelenmesi amaçlanmıştır	Nitel	30 kişi (eş)	Birçok erkek, yönetim ve besleme becerilerinin bir kombinasyonunu içeren bir bakım verme stilini kullanarak bu sosyal geçiş başarıyla gerçekleştirmişlerdir. Erkeklerin çoğu, sevdiklerine evde bakım sağlarken kendilerini yalnız hissetmişlerdir.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

25. Sanberg ve Eriksson (2007)	Hasta eşine bakım veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılması	Nitel (naratif yaklaşım)	3 kişi (eş)	İki ana kategori ortaya çıkmıştır. Yeni ve tanıdık olmayan bir rol üstlenmek ve yeni rolle yaşamayı öğrenmek. Sonuçlar ayrıca erkeklerin bakım vermekte oldukları eşleriyle ilişkilerinde sürekliliği sağlamaya çalıştıklarını da göstermektedir.
26. Sanders (2007)	Kırsal bölgede yaşayan bakım veren erkeklerin infomal destek ağlarını incelemek	Nitel (fenomenolojik)	20 kişi (18 eş, 2 oğul)	Bakım verenlerden bazıları infomal desteklerle iyi ilişkilere sahip ve yardım istemenin kabul edilebilir olduğuna inanırken, diğerleri yardım istemek konusunda isteksiz davranmış ve izolasyon hissettiklerini bildirmişlerdir.
27. Baker ve Robertson (2008)	Demansa sahip yakınına infomal bakım veren erkeklerin bu süreçle nasıl başa çıktıklarının belirlenmesi için var olan çalışmaların derlenmesi	Derleme	93 makale	Çoğu çalışma, toplumsal cinsiyeti bakım verme rolünde bir erkekle kullanmamıştır. Çalışmalar, kadınların ve erkeklerin deneyimledikleri gerilim ve yük arasında ya az fark bulmuş ya da hiç fark bulmamıştır.
28. Black ve ark. (2008)	Eşine bakım veren erkeklerin sorunları ve onların bu deneyimi nasıl yönettiğini keşfetmek	Nitel (fenomenoloji)	4 kişi (eş)	Erkeklerin sorunlarla baş etmelerinde üç strateji bulunmuştur: Günlük yaşamın içinde kendilerine kontrol sahibi hissi yaratmaları; Benlik ve eş kimliğini korumaları; bakım verme işi için amaç bulmaları
29. Ribeiro ve Paul (2008)	Bakım vermenin olumlu ve ödüllendirici yönlerini incelemek ve demans olan eşe bakım verenler ve fiziksel engele sahip olan eşe bakım verenler arasındaki farkları keşfetmek.	Nitel	53 kişi (eş)	Demanslı eşlerine bakım veren erkeklerin, bakım vermeye ilgili olumlu deneyimler bildirme olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Eşlerinin sağlığını korudukları ve iyi bir bakım verildiğinden emin olduklarında tatmin olmuşlardır. Bu, bakım verenlerin eşlerini kurumlara yatırmak istememelerinin yaygın bir nedeni olarak görülmüştür.
30. Fraser ve Warr (2009)	Mental rahatsızlığa sahip olan yakınına bakım veren erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi	Nitel	10 katılımcı (5 baba, 5 oğul)	Bakım veren erkekler hastalığın yönetilmesine odaklanmışlardır. Destek ve tedavi hizmetlere ulaşmada zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

31. Knutsen ve Råholm (2009)	Bakım veren erkeklerin, bakım vermenin zorluğunu nasıl deneyimlediklerini ve nasıl yönettiklerini anlamak; demanslı eşlerine bakım veren erkeklerin deneyimlerine ilişkin farkındalık kazanmak.	Nitel (fenomenoloji)	9 kişi (eş)	Bu çalışmadaki erkek bakım verenler keder, yalnızlık ve izolasyondan muzdarip olduklarını belirtmişlerdir. Eşlerine karşı sevgi ve bağlılık duygularıyla barışma yaşarken aynı zamanda yabancılaşma ve terk edilme duygularıyla da uğraşmışlardır.
32. Neufeld ve Kushner (2009)	Birincil bakım verenlerin, profesyonellerin yanı sıra akraba ve arkadaşlarla ilişkilerinde yaşadıkları caydırıcı (nonsupportive) ve güdüleyici (supportive) etkileşimlere ilişkin algılarını belirlemek	Nitel (etnografi)	34 kişi (24 eş, 10 oğul)	Bakım veren erkekler yaşadıkları caydırıcı etkileşimleri, bakım verme durumuna uyum eksikliği; destek kaynaklarına yetersiz bağlantı; yetersiz destek ve incitici etkileşimler şeklinde tanımlamışlardır. Caydırıcı etkileşimlerin incelenmesi, profesyonelleri erkeklerin deneyiminin karmaşıklığına karşı duyarlı hale getirebilir ve potansiyel olarak destek istenmeyen olumsuz etkileşimlerden kaçınılmasına yardımcı olabilir.
33. Pretorius ve ark. (2009)	Demans olan eşine bakım veren erkeklerin deneyimlerini keşfetmek	Karma metot	10 kişi (eş)	Erkeklerin bakıma yönelik görev odaklı ve problem çözücü bir yaklaşıma sahip oldukları bulunmuştur. Bu çalışmadaki bakım veren erkekler, destek hizmetlerini etkin bir şekilde kullanma ve bakım rolünde anlam bulma yetenekleriyle karakterize edilmiştir. Bazı zorluklarla karşılaşılmasına rağmen, erkekler, bakım verme rolüne başarılı bir şekilde katılma yeteneğine sahip oldukları bulunmuştur.
34. Sanders ve Power (2009)	Bu araştırma, hafıza kaybı ve diğer kronik sağlık sorunları olan eşlerine bakım veren eşlerin rol, sorumluluk ve ilişkilerinde meydana gelen değişiklikleri incelemektedir.	Nitel (fenomenoloji)	17 kişi (eş)	Erkekler, eşleri için özsaygı, haysiyet koruyucusu olduklarını ve organizatör olmaları gerektiğini hissetmişlerdir. Evde daha fazla görev üstlenmiş ve eşleriyle farklı bir yakınlık geliştirmişlerdir.
35. Sandberg ve Eriksson (2009)	Formal destek alan erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi	Nitel (odak grup çalışması)	11 kişi (eş)	Formal destek alma deneyiminde üç kategori bulunmuştur: koruyucu bir ortamı sürdürmek için geçici çözümler kullanmak, başa çıkmak ama geride bırakılmak ve bakıcı rolünü yeniden

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				kazanmak
36. Weinland (2009)	Aynı ev içinde bir akrabasına bakım veren Afroamerika’lı erkeklerin genel deneyimleri; yaşadıkları stres ve gerilimin incelenmesi	Nitel (fenomenoloji)	10 kişi (eş, oğul, baba)	Erkekler ailevi bir yükümlülük duygusu hissetmişlerdir. Araştırmadaki erkekler informal desteğe formal desteğe göre daha kolay erişmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bakım verme rolünde stres ve gerilim hissetmişlerdir.
37. Baker ve ark. (2010)	Demans bakımı veren erkeklerin gerilim ve kazançlarının erkeklikleriyle nasıl ilişkilendiğini keşfetmek	Nitel	10 kişi (eş)	Erkekliklerini geleneksel bakış açısıyla tanımlayan erkekler diğerlerine göre, bakım yükü yaşamadıklarını veya bakım veren rolünde kararsız olduklarını daha fazla belirtmiştir. Erkeklik konusunda daha az gelenekselci görüşü sahip olan erkekler, bakım sürecinin olumlu süreçlerinden daha fazla bahsetmişlerdir.
38. Munro ve Edward (2010)	Bu çalışmada HIV/AIDS sahibi birine bakım veren gey erkeklerin bakım yükünü incelemek amaçlanmıştır	Nitel (fenomenoloji)	12 kişi [2 arkadaş, 1 gönüllü, 1 ikiz kardeş ve 8 parter (açık ya da kapalı ilişkide)]	Yas ve damgalanma sorunlarına yönelik eğitim, geçici bakım, aile terapisi ve bilişsel davranışçı terapilerin bakım verenlerin bakım yükünü azaltabileceği bulunmuştur.
39. Hiyarama (2011)	<p>2. çalışmada cinsiyet performansı (doing gender) perspektifinden, bakım veren oğulların, normatif cinsiyet ve aile kavramlarının normatif olmayan kullanımlarına özellikle dikkat ederek, atipik aile rollerini nasıl açıkladıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.</p> <p>3. Çalışma sosyal konvoy teorisine dayanan bu çalışmada Japon bakım veren oğullarının, bakım vermeleri hakkında sosyal ağlarının üyelerinden gelen geri bildirimleri nasıl algıladıklarını ve buna karşılık olarak sosyal ilişkilerini nasıl yeniden kurduklarını incelenmiştir.</p>	Nitel (gömülü teori)	21 kişi (oğul)	<p>Oğulların bakım sorumluluklarını kendi içlerinde meşrulaştırmak için geleneksel norm ve erkeklik/kadınlık hakkında stereotipik fikirlere başvuruldukları görülmüştür. Bulgular, oğulların, normatif kavramları yapı söküme uğratabileceklerini göstermektedir.</p> <p>Olası olumsuz tepkilerden kaçınmak için hizmet sağlayıcılar, arkadaşlar ve komşularla nispeten sık temasa rağmen, oğullar bu kişilere bakım deneyimlerini nadiren anlatmışlardır. Bu nedenle, ebeveyn bakımı, sosyal yaşamlarından ayrılmıştır. Bulgular, bakım veren oğulların kısıtlı sosyal ilişkilerinin, en azından kısmen, erkeklerin bakımını marjinalleştiren bir toplumda ebeveyn bakım sorumluluğunu</p>

Tablo 2.1'devam': İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				üstlenme çabalarının ürünü olduğunu göstermektedir.
40. Anjos ve ark. (2012)	Cinsiyet rollerinin, aile üyelerine bakan erkek hemşirelerin bakım deneyimlerine ve kişisel sağlık durumlarına etkilerinin keşfedilmesi	Nitel (ikinci veri analizi)	28 kişi (çoğunun oğul ve damat olduğu belirtilmiş ama ayrıntılı bilgi verilmemiş)	Erkekler bakım sağlamanın ailelerinin bir yükümlülüğü olduğunu hissetmişlerdir. İnfomal ve formal bakımda çifte rolde (double duty) olan erkekler, infomal bakım verme durumunda hemşirelik becerilerini kullanmışlardır. Bu kişiler ayrıca, mesleklerinden dolayı kaynaklara daha kolay erişimleri olduklarını düşünmüşlerdir.
41. Duddlebey ve ark. (2012)	Meme kanseri olan eşlerine bakım veren erkeklerin deneyimlerini keşfetmek	Nitel (yorumsamacı bakış açısı)	11 kişi (eş)	Katılımcılar, umuda odaklanmanın gerekliliğini; olumlu ve olumsuz deneyimler arasında bir denge kurmayı ve kişisel deneyimlerine göre çözümler bulmanın önemini belirtmişlerdir.
42. Lopez ve ark. (2012)	Bir yıl boyunca meme ve jinekolojik kanserli eşine bakım veren erkeklerin deneyimlerinin incelenmesi	Nitel	15 kişi (eş)	12 aya kadar bakım veren erkeklerde değişen derecelerde bilişsel, fiziksel ve psikolojik etkiler görülmüştür. Erkekliğe ilişkin algı, destek konusunda engel olmuştur. Sorunlarla başa çıkma stratejisi olarak duyguları gizleme ve göreve odaklanmak gibi geleneksel erkeklikle uyumlu davranışlar seçilmiştir.
43. Han ve Jubri (2013)	Eşlerine bakım veren Malaylı erkeklerin bu süreçte başa çıkma stratejileri ve sosyal desteklerinin anlaşılması	Nitel	5 kişi (eş)	Anahtar bulgular, eşlerin düşük bakım yükü veya zorlanma bildirdiğini göstermektedir. Ancak, tüm katılımcılar, başka acil destek kaynakları olmadığı için bakım vermeye ara veremediklerini bildirmektedir. Bakım sorumluluklarını hafifleten hizmetler, stresi azaltmak ve gelecekteki tükenmişliği önlemek için yardımcı olacaktır.
44. McDonnell ve Ryan, (2013)	Demansa sahip yakınına infomal bakım veren erkekleri konu alan çalışmaları incelemek	Derleme	56 makale	Çalışmalarda erkekler görev ve problem çözmeye odaklı olarak anlatılmışlardır ve sıklıkla sosyal izolasyon hissettiklerini belirtmişlerdir. Yeni görevleri üstlenmeye istekli, hazır ve tamamlamakta oldukları görevler hakkında eğitim

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				istedikleri belirtilmiştir. Çoğu erkeğin, kadınlardan daha düşük bakıcı yüküne sahip olduğu bulunmuştur.
45. McDonnell ve Ryan, (2014)	Demanslı ebeveynlerine bakım veren oğulların deneyimlerini incelemek	Nitel	13 kişi (oğul)	Erkekler bakım verme rolü için bilgi ve destek eksikliği hissetmişlerdir ve ebeveynleri ile yeni bir bağ kurmuşlardır. Bakımın koordinatörü olmaları gerektiğini hissettiklerini belirtmişlerdir.
46. Robinson ve ark. (2014)	Bu çalışmanın amacı, demanslı bir yakınına infomal bakım veren erkekler hakkında yapılmış çalışmaları derlemektir.	Derleme	30 makale	Erkekler geleneksel olarak feminen bir rolde erkekliklerini korumak için geleneksel erkeksi rolleri yeniden tanımlamışlardır. Görev odaklıydılar ve görevlerde ustalaşmak istemişlerdir. Ev içi görevlerde zorlandıklarını ve destek gruplarıyla olumsuz deneyimler yaşadıklarını belirtmişlerdir.
47. Duggleby ve ark. (2015)	Meme kanseri olan eşlerine bakım veren erkeklerin, bu geçişle nasıl baş ettiklerini keşfetmek; hayat kalitesiyle ilişkili kavramları incelemek.	Karma metot	105 kişi (eş)	Yaşam kalitesi puanları daha yüksek olan bakım veren erkekler, daha yüksek umut ve daha düşük bakıcı suçluluk puanlarına sahiptirler. Sadece yapılması gerekeni yapmaları gerektiğini hissedenlerin yaşam kalitesi puanları daha düşük olarak belirlenmiştir.
48. Figuerido ve ark. (2016)	Orta ila şiddetli KOAH hastası eşine ve ebeveynine bakım veren erkeklerin deneyimlerini araştırmak	Nitel	12 kişi (7 eş, 5 oğul)	Ana bulgular, erkeklerin kararlı ve özverili bakıcılar olduğunu göstermektedir; ancak bakımın anlamı, zorluklar ve kısıtlamalar, gelecekle ilgili korku ve endişeler, ihtiyaçlar ve olumlu yönler ile ilgili olarak eşler ve oğullar arasında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar, ilişkileri ve kuşak farklılıklarını yansıtmakta olup ve müdahaleleri planlarken önemli hale gelmektedir.
49. Giesbrecht ve ark. (2016)	Sosyal ve fiziksel özelliklerin bakım veren erkeklerin günlük yaşamlarını nasıl şekillendirdiğini analiz etmek	Nitel	19 kişi (10 eş, 9 oğul)	Bedensel bakım sağlamaya ilişkin deneyimler, bakım veren ve bakım alan arasındaki ilişki tarafından belirlenmiştir. Bakım verme, erkeklerin çok şey öğrenmesini gerektirmiştir. Erkekler cinsiyetleri

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

				nedeniyle uyum konusunda sorun yaşamışlardır.
50. Milligan ve Morbey (2016)	Bakım veren erkeklerin, bakım vermeye nasıl başa çıktıklarını; bakım verme deneyimini nasıl yaşadıklarını, yararlandıkları destek biçimlerini ve bunun yaşlı erkekler olarak benlik ve kimlik algılarını nasıl etkilediğini keşfetmek	Nitel (anlatı analizi)	15 kişi (eş, oğul, torun, damat, kardeş) Bazı kişiler aynı anda birden fazla yakınına bakım vermektedir.	Yaşlı erkeklerin bakım verme sürecini nasıl yapılandığı; yerine getirdiği ve yaşlı erkeklerle nasıl tepki verdiği, erkekliklerini nasıl gördüklerini etkileyebilmektedir. Bakım veren birçok erkek, sosyokültürel normları aşan alternatif bir erkeklik anlayışı benimsemeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu durum, sosyal ağlarında ve sosyalleşme fırsatlarında azalmaya sebep olarak yalnızlığın ve sosyal izolasyonun artmasına neden olabilmektedir.
51. Rollero (2016)	Bu çalışmanın amacı, multipl sklerozlu (MS) bir eşle yaşayan bakım veren erkeklerin deneyimlerini araştırmaktır.	Nitel (gömülü teori)	24 kişi (eş)	Katılımcılar bakım vermeyi tam zamanlı bir iş olarak görmüşlerdir ve özerkliklerini kaybettiklerini; sosyal destekten yoksun olduklarını; yalnızlık deneyimlerinin arttığını ve geleneksel kadın işini üstlenmeye hazırlıklı olmadıklarını hissettiklerini belirtmişlerdir.
52. Hellstrom ve ark. (2017)	Demanslı eşine bakım veren erkeklerin bakım verme rolüne zamanla nasıl yaklaştığını incelemek	Nitel (ikincil veri analizi)	7 kişi (eş)	Bulgularda üç temaya işaret etmiştir: Benden ayrı o “ <i>me and it</i> ”, ona rağmen ben “ <i>me despite it</i> ”, ben buyum “ <i>it is me</i> ”. Bu temalarla erkeklerin bakım veren rolünü zamanla nasıl normalize ettikleri ve içselleştirdikleri görülmektedir.
53. Spendelow ve arkadaşaları (2017)	Bakım veren erkeklerin başa çıkma stratejileri üzerine araştırmaları sentezlemek için nitel çalışmaların sistematik bir incelemesinin yapılması	Derleme	16 makale	Erkekler, bakım veren olarak yaşamlarında artan bir anlam ve amaç hissetmişlerdir ve bu da erkeklerin bakım verme süreciyle daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olmuştur. Erkekler yeni roller ve kimlikler üstlenmek zorunda kalıp ayrıca sorumluluk üstlenerek ve yardımı reddederek veya erteleyerek geleneksel erkekliklerini sürdürmeye çalışmışlardır

Tablo 2.1‘devam’: İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

54. Willaims ve ark. (2017)	Son dönem böbrek hastalığına sahip yakınına infomal bakım veren erkeklerin bakım yükü, depresif semptomları ve algılanan sağlıklarının incelenmesi	Nitel (odak grup çalışması)	6 kişi (eş, oğul, baba)	Katılımcıların çoğunluğu subjektif ve objektif bakım yükü yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kişilerin bakım yükü ve depresif semptomlar yaşamalarında sosyodemografik özellikler ve bakım veren-bakım verdiği kişi arasındaki ilişkisi etkili olmuştur.
55. Simpson ve ark. (2018)	Alzheimer olan eşine bakım veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılması ve ne tür desteklerin faydalı olabileceğinin incelenmesi	Nitel	6 kişi (eş)	Ortaya çıkan temalar: Eşi, ailesi ve kendisiyle olan kişisel ilişkilerine ilişkin kayıplar, kendi alanımızı yaratmak ve Cinsiyete dayalı bakım verme deneyimidir. Bu çalışmada, bakım veren erkeklerin diğer erkeklerin desteğinden ve arkadaşlığından yararlandığı ortaya koyulmuştur.
56. Comas-d’Argemir ve Soronellas (2019)	İnfomal bakım veren erkeklerin değişen cinsiyet ve akrabalık ilişkilerinin incelenmesi	Nitel	35 kişi (20 eş, 15 oğul)	Kültürel değişimden dolayı erkekler bakım alanında daha etkin olmaya başlamışlardır. Bakım cinsiyet ve akrabalık “kinship” ilişkilerini üretir ve değişen bakım olgusu içerisinde bu iki kavramın da incelenmesi gerekmektedir.
57. Mott ve ark. (2019)	Aile ve profesyonel roller bağlamından erkeklerin bakım verme olgusunu incelemek	Derleme	40 makale	Bakım veren erkeklerin ortaklaşan deneyimleri: bakım verme davranışlarının erkeksileşmesi, sosyal destek ihtiyaçları ve bakım verenin rol gerilimi/bakımın duygusal yönleri olarak tanımlanmıştır. Erkeklerin bakımı nasıl sağladığına ilişkin eğitime ihtiyaç vardır.
58. Finn ve Boland (2020)	Bakım veren erkekler hakkında daha geniş bir anlayışın geliştirilmesi	Meta-etnografi	28 makale	Verilerden iki tema ve beş alt tema geliştirilmiştir. İlk tema, Geri adım atma isteksizliği, Duyguları paylaşmak için bir alan ve Eğitim yükü azaltır alt temalarını içeren erkeklerin resmi destek deneyimleri idi. İkinci tema ise resmi destek olmadan başa çıkma ve yardımsız doyum ve görev yardım aramayı engelliyor alt temaları olmuştur.
59. Akış (2021)	Bakım veren erkeklerin deneyimlerinin	Nitel	7 kişi (eş, oğul)	Oğullar bakımı diğer kardeşleriyle paylaşırken eşler çocuklarından destek

Tablo 2.1. 'devam' İnfomal Bakım Veren Erkekleri Ele Alan Çalışmalar

	incelemesi			almıştır. Bakım verme sürecinde erkeklerin en fazla yemek hazırlama ve beden temizliğini yapma konusunda zorlandıkları görülmüştür.
60. Yıldırım ve Kızılkaya (2021)	Erkek refakatçilerin cinsiyet eşitliği hakkındaki düşüncelerinin saptanması	Nicel	240 erkek refakatçi	Katılımcıların yaş grubu, yakınlarının cinsiyeti, medeni durumu ve çocuk sahibi olma, çalışma durumu, ölçek toplamı ve alt boyutlarından elde edilen toplam puan ortalamaları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır. Öğrenim durumu, aile tipi, en uzun süre yaşadıkları yer arasında ölçek toplamı ve alt boyutlarından elde edilen toplam puan ortalamaları üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı farklılık saptanmıştır.

2.2. Bakım ve Bakım Verme

Bakım verme ve bakım veren olması için öncelikle bu tür bir ihtiyacın ortaya çıkması gerekmektedir. Bireyler günlük ihtiyaçlarını kendi başlarına gerçekleştiremedikleri zaman bakıma muhtaç hale gelmektedirler. Tufan (2006, s.18), bakıma muhtaçlık kavramını:

Bedensel fonksiyonlardaki hasarın derecesi yükseldikçe ortaya çıkan, yardımın yanı sıra bakımın gerekli olduğu durumlarla bağlantılıdır. Merdivenleri tek başına inip çıkamayan yaşlı, eğer yatalak duruma gelir ve idrar kesesi üzerindeki kontrolünü kaybederse günde bir kaç defa yıkanması, yatağının değiştirilmesi, vücudunda yaralar oluşmaması için özel önemlerin alınması gerekecektir. Bunlar artık yardım değildir, daha ziyade bakım olarak tanımlamak gerektir şeklinde tanımlamıştır (akt. Canatan, 2018).

Bakım hakkında yapılan çalışmalarda bu kavram farklı şekillerde tanımlanmıştır. Walker ve arkadaşları (1995), bakım vermeyi kendi başlarına günlük yaşamlarını idame ettiremeyen kişilere yönelik destekler şeklinde tanımlarken TDK (2018), bakımı "bir şeyin iyileştirilmesi, iyi durumda kalması için verilen emek" ve "birinin beslenme,

giyinme vb. gereksinimlerini üstlenme ve sağlama işi" olarak tanımlamaktadır. Her iki tanımda bakımın daha çok fiziksel iş olduğuna vurgu yapılmaktadır. Bunu aksine Yılmaz (2010), bakımın içinde kişilerin fiziksel, duygusal, psikolojik açıdan desteklere de ihtiyaçları olabileceğini belirtmiştir (Çelenk, 2019). Tanımlardan da anlaşılacağı gibi bakım işi bakıma muhtaçlık durumunda bireyin günlük yaşamını sürdürmesini sağlayan fiziksel, duygusal ve psikolojik her türlü desteği içermektedir.

Bakım, formal ve informal olmak üzere iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Informal bakım Walker ve ark. (1995), tarafından "aile üyeleri veya arkadaşların genelde maddi bir karşılık beklemeden sağlanan bakımdır" şeklinde tanımlanmıştır. Bunun aksine, bakım verme işi için eğitim görmüş ücretli kişiler ise formal bakım sağlamaktadır. Bu tanımlar genel durumu tanımlamak üzere oluşturuldukları için bazı hizmetler bu tanımlama birebir uymamaktadır. Örnek olarak: Profesyonel bakım elemanlarının bazıları kurumlarda bazıları evde çalışmaktadır; ya da bakıma destek olunması için profesyonel olmayan ama belirli bir ücret karşılığında çalışan kişilere sıklıkla rastlanabilmektedir (akt. Akış, 2011). Türkiye'de informal bakımı komşu ve arkadaş gibi aile dışından kişiler de sağlıyor olsa da informal bakımın en çok aile bireyleri tarafından verildiği daha önce de bahsedildiği üzere Türkiye Aile Yapısı Araştırması (2014, 2019) verilerinde de ortaya konulmuştur. Yaşlı bakımı veren erkekler ise erkek akraba, oğul, damat gibi kategorilerde ayrı bir şekilde eş, kardeş, torun gibi kategorilerde kadınlarla birlikte ele alınmıştır (TAYA 2014, 2019).

2.2.1. Informal Bakım ve Bakım Veren Erkekler

Yaşlılara bakım verme işi genel olarak bir ev içi işi olarak görülse de modernleşme ve kadınların kamusal hayata girmesinin yaygınlaşması erkekleri de bu sürece dahil etmiştir. Özellikle modernleşmenin ileri evrelerinde erkek bakıcılar konusu gündeme gelmeye başlamıştır. 1980'lerin ortalarında yaşlı bakımı verenleri ele alan bazı araştırmalar (örnek: Stone ve arkadaşları; Tennstedt ve arkadaşları, 1989), bakım sürecinde erkek bakım verenlerin önemini tartışmaya başlamışlardır ancak bu çalışmalar sayıca azdır (Kramer, 2002). 1990'lara gelindiği zaman ise bakım verenlere yönelik literatür, erkeklerin geçmişte olduğundan daha fazla bakım sağladığını ve erkeklerin bakım veren rollerinde artan varlığının farkına varmıştır. Örneğin, Fredriksen (1999),

gey erkeklerin % 25'inden fazlasının bir hastalığı veya engeli olan bireylere bakım verdiğini gözlemlemiştir. Ayrıca Ulusal Bakım Birliği (NAC) ve Amerikan Emekliler Derneği (AARP) (1997), çalışmaları benzer şekilde bakım verenlerin % 25'inden fazlasının erkek olduğunu ve bu sayının giderek artacağını ortaya koymuşlardır. Her iki çalışmada da erkekler giyinme, banyo yapma, tuvalet yapma, ilaç verme ve izleme ve pansuman değiştirme gibi araçsal ve kişisel bakım sağladıklarını belirtmişlerdir (akt. Russell, 2007a).

Hoschschild (1990),Hooyman ve Gonyea (1995), yıllar geçtikçe, bakım ihtiyacının arttığı dünyada, yaşlı bakımı veren erkekler önemli hale gelmiş olsalar da bu konunun literatürde vurgulanmasının daha uzun sürdüğünü belirtmişlerdir. Bu durumu ise erkeklerin sayısal varlıklarının inkar edilmediğini fakat bakım işinin neredeyse yalnızca kadınlara ait olarak kavramsallaştırılmaya devam edilip geleneksel cinsiyet rollerin ve beklentilerin araştırmalara yön vermesine bağlamışlardır. Buna ek olarak Kaye ve Applegate (1990, 1994), evde yaşlı bakımının neredeyse % 30'unu erkeklerin oluşturduğunu bildirmiştir. Buna karşılık Blasinsky (1998), o dönemin araştırmalarının (örnek: Finley, 1989; ; Miller ve Cafasso, 1992; DeVries ve ark., 1997) ya bakım veren erkeklerin yardımını asgari düzeyde göstermeye devam ettiğini ya da erkekleri yaşlı bakımı çalışmalarında sadece bakım veren kadınların deneyimleri için karşılaştırma grubu olarak ele aldıklarını vurgulamaktadır. Genel olarak bu dönemdeki çalışmaların, informal bakımı özcü bakış açısıyla kadın işi olarak normalleştirmeye; kültürel olarak algılanan cinsiyete dayalı iş ayrımı ve cinsiyet rollerini beslemeye devam ettiği söylenebilir. Buna karşılık erkeklerin, bakım verme yerine iş piyasasında yer aldıkları veya bakım sürecine katılmaya fazla alışık olmadıkları görüşü (örnek: Boaz ve Muller, 1992; Cancian ve Oliker, 2000) literatürde hakim olmuştur. Benzer şekilde Kaye ve Applegate (1994), erkeklerin bakım veren olarak başka bir kişinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinin eksik olduğu düşüncesinin akla geldiğini ifade etmiştir. Çünkü dönemin araştırmacılarının (örnek: Gold ve arkadaşları, 1995; Montgomery ve Kamo, 1992), erkekleri finansal yardım, ulaşım ve ev bakımı gibi araçsal bakım için uygun olarak nitelendirdiklerini eklemişlerdir (akt. Russell, 2007b).

Houde (2002), 2000 yılından bu yana bakım verenleri ele alan literatürde, bakım veren erkeklerin arttığı ve sayılarının gelecekte artmaya devam edeceğinin kabul edildiğini söylemiştir. Bununla birlikte, birçok bakım veren çalışması, ev emeğinin toplumsal cinsiyete dayalı bir görev olarak kavramsallaştırılmasına (örnek: Singelton, 2000; Spitze ve Ward, 2000) ve bakım verme işinin kadınlar için daha doğal olduğuna (örnek: Gerstel, 2000; Amott ve Mattaei; 2001) ilişkin önyargılı görüşlerin sürdürülmeye devam ettiğini de eklemiştir. Boeije ve arkadaşları (2003), erkek ve kadınlar arasındaki farklılıkların [ev içi emeğin dağılımı, sorumluluklar] toplumsal olarak inşa edilen [toplumsal] cinsiyet farklılıklarına değil de sanki doğuştan gelen biyolojik bir fitratın cinsiyet farklılıklarını oluşturduğu görüşünün araştırmalardaki özcü söylemleri beslediğini belirtmişlerdir. Houde (2002), 1997-2000 yılları arasında yayınlanan 36 makalenin literatür taramasında, bakım verme deneyiminde cinsiyet ve aile ilişkilerinin temel rolünü inceleyen araştırmaların eksikliğine işaret etmiştir. Ayrıca çoğu çalışmada, bakım verme görevlerinin karşılaştırmalı tanımları dışında cinsiyete veya aile ilişkilerine göre çok az analiz yapıldığını veya hiç analiz yapılmadığı belirtilmektedir (akt. Russell, 2007a).

Bu gelişmelere paralel olarak eleştirel eğilimler de ortaya çıkmaya başlamıştır. Feminist araştırma paradigmaları, erkeklerin deneyimlerine ilişkin geniş kapsamlı değerlendirmeye önemli bir boyut eklemiştir. 1990'ların ortalarında, az sayıda monografi ve antoloji (örnek: Stoller, 1993; Thompson, 1994; Brod ve Kaufman, 1994; Coltrane, 1994; Connel, 1995; Kimmel ve Messner, 1995) ile erkekliğin toplumsal inşasına bakım verme süreci içinde bakmaya başlamışlardır (akt. Russell, 2007a).

Bakım veren erkekleri ele alan çalışmalarda, iki farklı teorik bakış açısı ortaya çıkmıştır. İlk bakış açısı, erkeklerin sağladığı bakımın çoğunlukla etkisiz ve önemsiz olduğunu; ikinci bakış açısı, erkeklerin gerçekten yetenekli bakım verenler olduğunu, uyumlu ve yenilikçi olduklarını varsaymaktadır.

Erkeklerin sağladığı bakımın yetersiz olduğu görüşünde, erkeklerin sadece kısa süreli bakım verdiği bakış açısı (örnek: Parks ve Pilisuk, 1991) yer almaktadır. Montgomery ve Kamo, (1989); Pruchno ve Resch, (1989), erkeklerin, sadece ulaşım veya finansal meseleleri yönetme gibi araçsal ihtiyaçları karşılamada etkin olduklarını belirtmektedir.

Bakımın, günlük yaşam faaliyetlerini kapsadığında ise erkeklerin bir başkasına bakmanın yüklerine tahammül edecek şekilde sosyalleştirilmediklerine vurgu yapılmaktadır. Buna ek olarak bu çalışmalarda erkeklerin bakım verdiklerinde dahi, sıklıkla kadınlara göre etkisiz ve daha az yetenekli oldukları tasvir edilmiştir (Finley, 1989; Allen, 1994). Young ve Kahana (1989); Stoller (1990), erkeklerin bakım sağlamak için daha düşük tolerans eşiklerine sahip olduğunu öne sürerken erkeklerin kadınlar kadar güvenilir olmadıklarını ve yeni görev öğrenme sorunundan dolayı niceliksel olarak daha az bakım sağladıklarını belirtmişlerdir. Arber ve Gilbert (1989), literatürde bakım veren erkeklerin tasvirinin, bakım verme ve erkeklik normları arasındaki çelişkiyle ele alındığını ortaya koymuştur. Onlara göre literatür erkekleri göz ardı ederek ya da erkeklerin verdiği bakımın kalitesinin kötü olduğu şeklinde düşünerek bu sorunu ele almaktan kaçınmışlardır. Bu argüman, erkek bakım verenlerin doğal olmadığını söyleyerek reddetmekle birlikte; erkeklerin, kadın bakım verenlerin maruz kaldığı sosyal, duygusal ve fiziksel sonuçlara maruz kalan gerçek bakım verenler olarak kabul edilmemesine de yol açmaktadır (akt. Russell, 2001).

Thompson (1997), daha çok yaşlı bakım veren kadınlar konusunda yapılan araştırmalardan kaynaklanan kadınsı bir ölçüt oluştuğunu bulmuştur. Bunun da yaşlısına bakım veren erkeklerin toplumsal normlardan saptıkları görüşüne sebep olduğunu ortaya koymuştur. Thompson (1997), kadınlardan farklı tür ve miktarlarda bakım sunarlarsa bakım veren olmak açısından sapkın, kadınlarla aynı şekilde ilgileniyorlarsa erkeklikten sapkın olarak yargılandıklarını ve bu durumun çifte tehlikeye yol açtığını ileri sürmektedir. Yani bu tür erkekler, kadın bakım verenlerden farklı şekilde ilgileniyorlarsa etkisiz ve geleneksel erkeklik standartlarına bağlı görünmüyorlarsa “doğal olmayan” olarak algılanmaktadırlar (akt. Russell, 2001).

Bakım veren erkeklere yönelik ikinci bir bakış açısı, erkeklerin gerçekten de yetenekli bakım verenler olduğu şeklindedir. Bu argüman, erkeklerin sıklıkla hem yönetimi hem de beslemeyi vurgulayan bakım verme modellerini birlikte kullandıklarını, bu durumun, kadınsı standarttan farklı olsa bile, erkeklerin etkili ve yetenekli bakım verenler olmalarını sağladığını ileri sürmektedir. Bu durum, ortaya çıkmasında özellikle yaşlı erkek eşlerin, bakıma profesyonel iş gibi yaklaşımları neden olmuştur. Örneğin Miller

ve Cafasso (1992), bakıma iş olarak yaklaşma biçimleri nedeniyle birçok erkeğin bakım verme konusunda daha az yük yaşadıklarını ifade etmektedir. Skaff ve Pearlin (1992) ve Braithwaite (1996), erkeklerin örnek aldığı yönetim modelinin onları kötü ruh sağlığı ve tükenmişlik belirtilerinden koruduğunu varsaymaktadır. Wallhagen ve Kagan, (1993), erkeklerin yönetim stratejisinin, bakım verenlerde daha fazla algılanan kontrol, sorumlu olma duygusu, öz yeterlik duyguları ve aynı zamanda hareket edip etmemeyi seçme yeteneği sağlamakta olduğunu belirtmektedir. Ayrıca bazı çalışmalar yönetim stratejisi geliştiren erkeklerin, kendilerine zaman ayırma konusunda daha az zorluk yaşadığını (örnek: Miller, 1987; Motenko, 1988; Archer ve MacLean, 1993; Perkinson, 1995) rol kayıplarından (role engulfment) bu şekilde kaçındıklarını ortaya koymuşlardır. Kaye ve Applegate (1994), bakım veren erkeklerin, kendilerini nezaket, şefkat ve sıcaklık gibi nitelikleri deneyimler olarak tanımladıklarını ortaya koymuştur. Bakım veren erkeklerle ilgili niteliksel bir çalışmada Harris (1993), eşlerine bakan yaşlı erkekler arasında dört tip bakım hizmeti tanımlamıştır: işçi, sevgi emeği, görev duygusu ve yol ayrımındaki erkekler. İkinci tipoloji olan sevgi emeğinde, katılımcılar sevgiyi ve duygusal bağı, bakımın önemli yönleri olarak tanımış ve bakım vermeyi görev değil, bağlılık duygusuna bir yanıt olarak tanımladıklarını belirtmişlerdir. Bu yönüyle birçok yaşlı erkek için bakım verme, yönetim ve işyeri becerilerinin bakım sürecine dahil edilmesinden daha fazlasıdır. Ancak duygusal bağlılığın varlığı çoğu zaman gözden kaçmaktadır. Bakım veren erkeklerin yönetimi (management) ve beslemeyi (nurturing) içeren bakım verme tarzını birleştirmesi bakım vermenin gerçekten zengin ve ödüllendirici deneyimlerle karakterize edilebileceği olasılığını doğurmaktadır (Vinick, 1984; Harris, 1993; Matthews, 1997). Abel (1990), bakım verenlerle ilgili yapılan çalışmaların genelde bakım verenlerin gerçekleştirdiği işleri ve yaşadıkları stresi vurgulama eğiliminde olduğunu ve bu tür çalışmaların bakım verme deneyimini tam olarak anlamamızı engellediğini belirtmektedir (akt. Russell, 2011).

Bu görüşler literatürün ilk araştırmalarını kapsamaktadır. Daha sonraki çalışmalar cinsiyetin bir sosyal yapı olarak ele alınmasını ve çalışmaların odağının erkeklerin yeterli/yetersiz bakım vermesi; erkek “doğasının” bakıma elverişli olup/olmaması gibi önyargılı ve özcü düşüncelere “kanıt bulmaya çalışmasından” uzaklaşıp erkeklerin

deneyimlerinin, davranış ve tutumlarının ortaya çıkarılmasına evrilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2.3. Bakım Verme ve Toplumsal Cinsiyet

Bu çalışma (bakım veren erkekleri ele alan diğer çalışmalarda olduğu gibi) cinsiyet ayrımı, toplumsal cinsiyet gibi kavramlar ve bu kavramları ele alan bakış açılarından bağımsız değildir. Bakım araştırmalarında, özellikle kadınların ‘neden bakım verdikleri’ açıklanmaya çalışılmıştır. Özellikle özcü bakış açısına sahip olan ilk çalışmalar, bakım vermenin kadınların fitratında olduğu ön kabulüne sahiptirler. Bu bakış açısı cinsiyet etkileşimlerini göz ardı ettiği için ve sadece kadınların deneyimlerine odaklandığı için erkek bakım verenlerin deneyimlerini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Erkek bakım verenlere odaklanan çalışmalarda kullanılan perspektiflere bakıldığında zaman ise [sosyalizasyon, psikoanalitik ve cinsiyet (kültürel) feminizm, aile içi iş bölümü ve karar verme (The Family Division of Labour and Rational Choice , sosyalist feminizm ve neo-marxizm, etnometodoloji: cinsiyet performansı (doing gender), rol ve benlik konsepti,]çoğunun toplumsal cinsiyetle alakalı bir odağa (birbirlerinden farklı da olsa) sahip oldukları görülmektedir. Sırasıyla bahsedilen bakış açıları açıklanacaktır.

Sosyalizasyon, aile bireyi yaşlı bakımındaki cinsiyet bölünmesinin açıklanması için en yaygın ve ilk kullanılan kavramlardandır. Dressel ve Clark (1990)’a göre, bazı sosyologlar, yapısal inşacılık söylemlerini kullanarak, kadınların rollerinin dışavurumcu olması ve aile içi işlerde uzmanlaştıkları için bakım vermeyi kadınlara bağlamışlardır. Bu bakış açısı hasta, bakıma muhtaç bir aile üyesine erkeklerin bakım vermesinin doğal olmayacağını çünkü erkeklerin para kazanma görevinin doğal olduğunu da savunmaktadır. Ayrıca Pruchno ve Resh (1989)’un belirttiği gibi kadınlar yaşlı bakım görevini hayatlarının daha önceki dönemlerindeki görevlerinin bir uzantısı olarak görürken erkekler ev dışı görevlere odaklanarak sosyalle olmuşturlar. Yani ev içi işlerin kadınlara, para kazanma işinin erkeklere uygun görülmesi kültürel, ailesel öğretiler sebebiyle gerçekleşmiştir. Coltrane (1996)’ın da desteklediği üzere, kültürel öğretiler kadının ve erkeğin nasıl olması gerektiğini kişilere öğretmektedir. Ailedeki görevleri kadın ve erkek işi olarak kesin çizgilerle ayrıldığı zaman norma uymayan deneyimler göz ardı edilmektedir. Mesela Hocschild (1997)’in belirttiği üzere, bazı evli çiftlerin iş

saatlerini, ev işlerini bölüşebilmek için farklı zamanlara ayarladıkları görülmektedir. Yukarıda bahsedilen ev içi işi ve ev dışı işin ayrımının günümüze kadar taşınmasında endüstrileşmenin katkısı olmuştur. Çünkü Williams (2000)'in de belirttiği üzere, ideal işçi, tam zamanlı, hatta iş dışı, çalışan çocuk/ bakıma muhtaç aile üyesine hiç zaman ayırmayan ya da çok az zaman ayıran işçidir (akt. Stoller, 2002).

Sosyalizasyon konsepti her ne kadar yaşlı bakımında erkek ve kadınların farklılıklarını açıklamaya çalışsa bile bazı sınırlılıklara sahiptir. Andersen (1997)'e göre, bu sınırlılıkların ilki sosyalizasyonun, yaşlı bakım görevinin paylaşılmasında yapısal temelleri açıklamakta yetersiz kalmasıdır. Kültürel rollerin içselleştirilmesine ve davranış olarak öğrenilmesine odaklanırken, [cinsiyet] rollerinin nasıl gelişim gösterdiğini açıklayamamaktadır. İkinci olarak sosyalizasyon, cinsiyetin toplumda kurumsal yapıdaki önemini vurgulamamaktadır. Cinsiyet rollerinin içselleştirilmesine odaklandığı için, kadınlar ve erkeklerin hem ücretli çalışmada hem de kayıt dışı ekonomi ve aile içinde ücretsiz çalışma konusundaki tercihlerini nasıl yönlendirdiklerini açıklayamamaktadır. Üçüncü olarak Allen (1994), Coward ve Dwyer (1990)'ın belirttikleri üzere, sosyalizasyon kadın ve erkekler arasındaki farklılıklara odaklanırken benzerliklere bakmayı ihmal edebilmektedir. Son olarak Allen (1994)'e göre sosyalizasyon yetişkin deneyimini göz ardı etmektedir. Mesela güncel durum, eş ilişkileri, ırk-etnisite, sosyal sınıf, eş seçimi vb. deneyimler bu kapsamda ele alınamamaktadır (akt. Stoller, 2002).

Gilligan (1992), psikoanalitik ve cinsiyet feminizminin Freud'un kişilik gelişimi teorisinden temel almakta olup psikoseksüel gelişime ve cinsiyetler arasındaki bağımlılık ve bağımsızlığa odaklanır şeklinde açıklamıştır. Cinsiyet feminizmi (bazen kültürel feminizm olarak da geçmektedir) psikososyal ve psikoahlaki gelişime odaklanmaktadır (Tong, 1998). Bu bakış açısına göre erkekler, kadınlardan farklı bir biçimde düşünmekte, konuşmaktadırlar (Belenky ve ark., 1986). Ayrıca ilişki ve empati ihtiyaçları birbirlerinden farklıdır. Travis (1992)'e göre, cinsiyet feminizmi merhamet, sabır ve empati gibi özellikleri kadınlara; yarışma, duygusal soğukluk gibi özellikleri erkeklere atfetmiştir. Gilligan (1982), bu bakış açısına sahip araştırmacıların, erkek bakım verenlerin bakım verdikleri kişiye daha az bağlandıklarını söylediklerini

belirtmiştir. Bakımın kadınların hayatlarındaki duygusal etkisini feminen kimliğin ana bileşenleri olan özen ve endişenin içselleştirilmesine bağlamışlardır. Erkeklerin ise tam tersine bu resimden uzak olmasını Chodorow (1978), ebeveynliğin asimetrik yapısı, çocuk bakımıyla alakalı işlerin kadınlar tarafından yapılmasını perçinleyen sosyal ve kültürel yapılarla ilişkili görmektedir. Yani bakımın zorunluluğunu içselleştirmemiş olan erkekler, maaşı az bir işten ayrılmakta zorlanırken bakım görevinin gerekliliklerini daha kolay aza indirgeyebilmektedirler (Hooyman ve Gonyea, 1995). Buna örnek olarak Stoller (1992), erkek bakım verenlerin, kadın bakım verenlere göre kendilerini daha az suçlu hissettikleri ve bakım verdiği kişinin bakımını daha fazla yeterli bulduklarını belirtmiştir. Tong, (1989) cinsiyet feminizminin aile yapılarındaki ve aile içi sorumluluklardaki dağılımın çeşitliliğini göremediğini, özcü bakışın devam ettirdiğini, kadınların üzerindeki dışsal baskı kaynaklarını ele almadığını belirtmektedir (akt. Stoller, 2002).

Aile içi iş bölümü ve seçim yaklaşımı, erkeklerin informal bakıma katılımlarını, zamanının ve mali kaynakların tahsisine ilişkin hanehalkı kararlarını vurgulamaktadır. Ritzer (2000), bu bakış açısını temel alan gerontologların, aile üyelerinin tercihlerinde tutarlı davranışlar üstlenen amaçlı aktörler olarak tanımlayan seçim perspektifinden yararlandıklarını belirtmiştir. Fakat Soldo ve arkadaşları (1990), aktör kavramının bireylerden ziyade hane şeklinde ve aile içi bakım düzenlemelerinin karar verme sürecinin sonucu olarak ele alındığını belirtmiştir. Bu bakış açısında, tercih ve ihtiyacın, mevcut kaynaklara bağlı olarak olası bakım düzenlemelerinin (fırsatların) seçimini etkilediği iddia edilmekte ve zamanın paylaşılması ve görevlerin uzmanlaşması kavramları vurgulamaktadır. Hochschild (1997), erkeklerin informal/para getirmeyen görevlere ne kadar az zaman ayırırsa iş gününe tam zamanlı katılmalarının daha olası olduğu varsayıldığı fakat bu açıklamanın yetersiz kaldığını belirtmektedir. Örneğin tam zamanlı çalışan kadınların ev işi işlerden azad olmadıklarının bu açıklamada bir tezat yarattığı söylenebilir. Aynı zamanda erkeklerin bakım verme tercihini sadece kendi başlarına değil eşlerinden daha çok para kazanma, akranları tarafından onaylanmama gibi etkilerle verdiklerinin altını çizmiştir. Ross (1987)'a göre, görevlerin uzmanlaşması bakış açısı, erkeklerin iş gücü piyasasında daha yüksek maaş almaları, onların para kazandıran işlerini bırakıp informal bakım vermeye odaklandıkları zaman daha fazla

zararda olacağı varsayımı şeklinde açıklanabilmektedir. Ek olarak bu bakış açısı, kaynaklara erişimde farklılıkları olan bireylere odaklanmak yerine hanenin refahının devamlılığı için yapılan birikimsel çabalara dikkat çekmektedir. Buna karşılık Cancian ve Oliker (2000), ideal işçi normunun, bakım vermede cinsiyet ayrımının sürdürülme biçimini ve erkeklerin bakım yerine iş gücüne katılma güdülerini açıklamakta yetersiz kaldığını belirtmektedir (akt. Stoller, 2002).

Stoller (2002, s.59), aile içi rollerin dağılımına dayalı bakış açısının “erkekler ev içi işlerine daha az katılım sağlarlar çünkü iş gücü piyasasında kadınlardan daha fazla kazanırlar. Ama kadınlardan daha fazla para kazanmalarının sebebi informal bakım vermeye maaşlı işten daha az önem vermeleri” söylemi ile aslında kendi içinde bir paradoksa doğru gittiğini belirtmektedir.

Sosyalist feminizm ve neo-marksist teoriler ise bu durumu, ücretsiz ev içi üretimin kadınlara kültürel olarak atfedilmesinin hem kadın hem de erkeğin işgücü piyasası seçimlerini içerdiğini öne sürmektedir. Toplumsal cinsiyetin toplumsal üretim ve yeniden üretim ilişkileriyle etkileşimini vurgulayan sosyalist feministler, kadınsal bakış açısını ele almakta ve kadının emeğini kimin kontrol ettiği ve kimin yararlandığı sorusuna odaklanmaktadır (Calasanti, 1992). Fakat sosyalist feministler ücretsiz emeğin işgücünü koruduğunu ve yeniden ürettiğini varsaydıkları için ortodoks Marksizm’den ayrılmaktadırlar (Chafetz, 1997). Bu nedenle sosyalist feminizm erkeklerin bakım vermeden kaçışını, ne diğer insanlarla mesafeli durmalarına ne de sosyalizasyonla içselleştirilen tercihlere bağlamışlardır (Hochschild, 1989). Bu durumun daha ziyade, tarihsel olarak kapitalizm ve ataerkillik arasındaki ilişkiden ortaya çıkan ücretsiz ev içi üretimin kültürel paylaşımından doğduğu görüşündedirler. Sanayileşme ile birlikte erkekler fabrika üretimine ücretli işçi olarak dahil edilmiş ve aile emeğini kadınlara bırakmaları beklenmiştir. Kadınlara, bakıma muhtaç aile üyelerinin bakımı da dahil olmak üzere ücretsiz ev emeği görevi bırakılmıştır. Bu yaklaşıma karşı çeşitli eleştiriler de vardır. Abel ve Nelson (1990); Walker (1992), bu bakış açısının bakım vermenin temelinde olan sosyal ilişkileri ele almadığı için eleştirildiğini belirtmiştir. Ayrıca Risman (1998), kurumsal açıklamaların, sosyal yapıların davranışların gerçekleşmesi ya da kısıtlanması şeklindeki etkilerini incelediklerini söyleyip bu yapıların yaratılıp

sürdürülmesinde kadın ve erkeklerin rollerini açıklayamadıklarını eklemiştir. Yapısal koşulların olası sonucu etkilediğini ama baştan kesin belirlemesinin imkansız olduğunu söylemiştir (Stoller, 2002).

Bakım verme ve cinsiyet ile ilgili literatürde sosyalizasyonun cinsiyet davranışlarını şekillendirdiği ve sosyal yapıların olası eylemleri etkilediği göz ardı edilemese de etkileşimci bakış açısı gittikçe daha yaygınlaşmaya başlamıştır. Ridgeway ve Smith-Lovin (1999), cinsiyeti bireylerin sahip olduğu bir özellikten daha çok başkalarıyla etkileşimlerinin sonucunda yaptığı şeyler olarak görmektedir. Bu etnometodolojik bakış açısı ilk defa Candance West ve Don Zimmerman'ın 1987 tarihli "Doing Gender" (cinsiyet performansı) yazısında ortaya konmuştur. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet gündelik etkileşimin içindeki rutin bir başarı olarak kavramsallaştırılmıştır (akt. Chafetz, 1997). Toplumsal alanda birçok görev toplumsal cinsiyetle ilişkilendirildiği için, bireyler bu görevleri yerine getirirken toplumsal cinsiyet farklılıklarını ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürekli olarak yeniden üretmektedirler. Buna örnek olarak DeVault (1991), aile içinde erkeklerin eşleri maaş alsalar bile, ekmek kazanma sorumluluğunu üstlenerek; kadınların, evi temiz tutarak ve aileyi besleyerek cinsiyet performansı sergilediklerini belirtmiştir. Erkekler, ev içi işlerine katıldığında, katkıları genellikle belirli görev türleri ile sınırlıdır ve daha çok yardımcı olarak görülmektedir. Bireyler cinsiyet performansı ile tarih boyunca erkek ve kadın arasındaki farklılıkları üretip onaylamaktadırlar. Lober (1998), bu durumun kimliğin bir parçası olduğu için bireylerin cinsiyet performansını değiştirmekten kaçındığını belirtmiştir. Kişilere cinsiyet ayrımının biyolojik kökenli yani doğal olduğuna inanmalarının sebebi ise bu şekilde açıklanabilmektedir. West ve Zimmerman (1987), kişilerin cinsiyet performansı normuna uymadıkları zaman bu davranışların sorgulandığını belirtmiştir. Besleme ve karşıdaki kişinin duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılama kadınların cinsiyet performansı içinde olup, bakım verme kadın ve erkekler için farklı anlamlar taşımaktadır (akt. Stoller, 2002).

Öte yandan cinsiyet performansının eşler ve ebeyn-çocuk arasında aynı olması beklenebilir mi? Ya da ebeynlerinden uzakta yaşayan kardeşler arasında bu performans nasıl şekillenmektedir? Bu eleştirilere Ridgeway ve Smith-Lovin (1999), cinsiyetin

diğer kimlik-rol-statüleriyle nasıl birleştigi ve bunun performansı nasıl şekillendirdiğinin anlaşılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca rollerin sadece bireyler arasında değil, aynı birey için bağlamlar arasında da farklılık gösterdiğini eklemiştir. İnsanların davranışı, belirli bir ortamda birey için en belirgin rollerle şekillenmektedir. Bu perspektifte toplumsal cinsiyet, genellikle toplumsal cinsiyetin kendisinden daha belirgin olan diğer kimlikleri değiştiren bir arka plan kimliği olarak ele alınmaktadır. Herzog ve Markus (1999)'un altını çizdiği üzere, bu bakış açısı, sosyalleşme ve psikanalitik feminist teorilerin ima ettiği statik inşadan ziyade, benliği hem çok yönlü hem de dinamik olarak, "eşzamanlı olarak sosyal bir inşa ve deneyimin sosyal inşası" olarak tanımlamaktadır. Ridgeway ve Smith-Lovin (1999), informal bakım verme deneyiminin, kişilerin bakım görevlerine anlam kazandırmak için başvurduğu çerçevelere bağlı olduğunu söylemişlerdir. Görevler stereotipik olarak cinsiyete dayalı olduğunda, cinsiyetin davranış üzerinde daha büyük bir etkisi olduğunu eklemiştir. Kramer ve Kipnis (1995), erkeklerin günlük ev işleri ve kişisel bakım konusunda yardıma ihtiyaç duyduğunda kadınlardan daha az yardım sağladığını ancak bahçe işleri ve ev onarımlarında yardımın çoğunu sağlamakta olduğunu eklemiştir (akt. Stoller, 2002).

Bu görüşler özetle farklı açılardan erkeklerin neden bakıma katılıp/katılmadığını, bunu yaparken nasıl güdülendiklerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Yalnız bu perspektifler alanın ilk yıllarında hakim olmuşlardır. Cinsiyet ve bakım konusunda daha yakın tarihli çalışmalarda ise (Calasanti ve King, 2007; Riberio, 2007; Russell, 2007a,b) belirli bir perspektifi öne çıkarmaksızın asıl odağın toplumsal cinsiyette olması gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü çoğu araştırmada toplumsal cinsiyetin, biyolojik cinsiyetten ayırt edilmediğini erkeklik standartlarının ve erkeklerin erkek olarak yaşadıkları deneyimlerin, biyolojik öze bağlantılı olarak ele alındığı ortaya konmuştur. Öte yandan cinsiyetin ötesinde erkekler, sadece biyolojik olarak erkek olarak değil, bir toplumsal sınıfın üyeleri, yaşadığı toplumun kültürel ve sosyal ürünleri ve üyeleri olarak daha başka deneyimlere de sahiptirler. Bu bağlamda erkek bakıcılar ile ilgili yapılan bu çalışmada bu konuda daha önce hareket edilen perspektiflerden yararlanılmaktadır. Ancak yukarıda sözü edilen tartışmalardan dolayı bütünüyle bir perspektifin benimsenmesinden ziyade erkek bakıcıların deneyimlerini daha derinlemesine ortaya

koyacak, en azından var olan teorilere katkı sunacak teorik bir perspektif geliştirmek gerekli görülmüştür (Calasanti ve King, 2007; Riberio, 2007; Russell, 2007a,b).

Bu çalışmada özellikle yaşlı bakımı veren erkekler seçildiği için, araştırma sürecinde en temel kavramların başında toplumsal cinsiyet gelmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere toplumsal cinsiyet, bireylerin “*neden bakım verdikleri*”nden “*bakımı nasıl verdikleri*”ne kadar tüm bakım sürecinde etkili olmaktadır. Bu sebeple bu tez çalışmasında yaşlı bakımı veren erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklik hakkındaki düşüncelerinin ele alınmasının “*erkek olarak bakım verme*” deneyiminin daha doğru anlaşılmasına yardımcı olacağını düşünülmektedir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, sınırları, modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırma verilerinin toplanması ve analizine yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, informal bakım veren erkeklerin deneyimlerini gün yüzüne çıkarmak, çözümlenmek ve hem bakım verenlerin öznel deneyimlerini hem de bakım süreci ile ilişkilerini anlamak amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda; informal yaşlı bakımı veren erkeklerin, bakımı nasıl deneyimledikleri, bir erkek olarak kendilerini bakım sürecinde nereye konumlandıkları, bu süreçte yaşadıkları zorluklar ve motivasyon kaynakları, bakım verdikleri kişiyle ilişkilerinin bakım süreciyle birlikte nasıl değiştiği irdelenmektedir. Bu irdelene sonu konu hakkında temel düzeyde açıklamalar geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda, informal yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimleri ve bakım sistemine ilişkin anlayışı genişleten, maddi düzeyde teorik önermeler ve açıklamalar geliştirmek amaçlanmıştır.

Türkçe literatürde, genelde bakım konusundaki çalışmaların örneklemlerinde kadın bakıcıların ya da kadın ve erkeklerin yer aldığı (hatta kadın katılımcılar sayıca fazla olmak üzere) görülmektedir. Araştırmalarda ya toplumsal cinsiyet sadece bir karşılaştırma aracı olarak (örnek: Karakaş, 2017; Özkul ve Kalaycı, 2018; Güdük, Güdük ve Sertbaş, 2020; Karakaya ve Işıkhana, 2020; Akış, 2021a,b) kullanılmıştır ya da sadece kadın bakım verenlere (örnek: Adak, 2003; Tanrıku, 2019; Kırışık ve Yaylagül, 2020) odaklanılmıştır. Türkçe literatürde sadece ‘informal yaşlı bakımı veren erkekleri ele alan’ şeklinde sayılabilecek iki tane çalışmaya (Akış, 2021; Yıldırım ve Kızılkaya, 2021) rastlanmıştır. Ancak bu çalışmalar daha öncede bahsedildiği üzere informal bakım veren erkeklerin deneyimlerini anlamakta çeşitli sınırlılıklara sahiptir. Bunun yansırı Türkçe ve İngilizce literatürde bakım verme sürecine ilişkin teorik perspektifler oldukça sınırlıdır. Türkiye’de de ne erkek ne kadın bakım verenlerle ilgili gömülü teori çalışmasına rastlanmamıştır. Yapılan bu tez çalışması ile informal erkek bakım

verenlerin deneyimlerinden bir teori elde edilmesi hedeflenmektedir. Yapılan bu araştırma kapsamında genel olarak şu soruya yanıt aranmıştır: İnfomal erkek bakım verenler, bakım sürecini nasıl deneyimlemektedirler?

Charmaz (2006), bir gömülü teori çalışması olsa bile araştırmacıların önceden yapılan literatür taraması ile sahaya çıkıp, yarı-yapılandırılmış formlar kullanmalarını uygun görmektedir. Bu bağlamda bu araştırmada literatür taraması sonucu oluşturulan şu alt sorulara da cevap aranmaktadır:

- 1) Yaşlısına bakım veren erkek bakıcıların yaşadıkları zorluklar ve motivasyon kaynakları nelerdir?
- 2) Erkek bakıcılar bakım süreci içerisinde sosyal ilişkilerini nasıl değerlendirmektedirler?
- 3) Erkek olarak bakım vermenin anlamı nasıl şekillenmektedir?

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, erkek olup yaşlı aile bireyine en az altı ay bakım vermiş olan bakım verenlerin deneyimlerinin anlaşılması, kişinin infomal bakım vermeye başlamadan önce kendini nasıl konumlandığı, bakım vermeye başladığında kendisi ile ilgili algısının nasıl değiştiği, gerek bakım verdiği kişi gerekse sosyal çevresiyle yeniden nasıl ilişkiler kurduğu, kendi benliğinin bu süreçteki değişimi, katılımcıların öznel algıları üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu anlayış, aynı zamanda, bakım veren erkeklerin ihtiyaçlarına sosyal politik açıdan neler yapılabileceğine ışık tutmaya çalışmıştır. Konunun kişilerin gerçekliğinden ve derinlemesine anlaşılması için bu araştırma nitel perspektifle dizayn edilmiştir. Gerek Türkçe gerek İngilizce literatürde konuyla ilgili kabul görmüş belirli bir teorinin olmayışı ve Türkiye’de daha önce sadece erkek bakım verenlere odaklanan bir çalışma yapılmadığı için araştırmanın yöntemi olarak inşacı gömülü teori (constructivist grounded theory) seçilmiştir.

3.2.1. Gömülü teori

Barney Glaser and Anselm Strauss gömülü teorinin kurucusu olarak kabul edilmektedir (Charmaz, 2006). Glaser ve Strauss, gömülü teorinin kilit bir unsuru olan sürekli karşılaştırmalı yöntemi (constant comparison) geliştirmişlerdir. Sürekli karşılaştırmalı yöntem, nitel verileri organize etmenin ve analiz etmenin orijinal bir yolu olarak kabul edilmektedir. Bu kavram ve gömülü teorinin genel özelliklerinden Tablo 3.2.1.1.'de bahsedilmiştir.

Gömülü teori çalışmasının amacı, belirli bir durumla ilgili bir fenomenin soyut bir analitik şeması olan bir teori oluşturmak veya keşfetmektir. Bu durum, bireylerin bir fenomene tepki olarak etkileşime girdiği; eylemde bulunduğu veya bir sürece dahil olduğu durumdur. İnsanların bu fenomene nasıl davrandıklarını ve tepki verdiklerini incelemek için, araştırmacı öncelikle görüşme verileri toplamaktadır ve alana birden fazla ziyaret yapmaktadır. Daha sonra bilgi kategorileri geliştirmekte, aralarında ilişki kurmakta ve teorik önermeler veya hipotezler geliştirmektedir. Bunun sonucunda konuya ilişkin bir hikaye akışı sunulmaktadır (Çalışkan, 2011).

Tablo 3.2.1.1. Gömülü Teori Akımlarının Ortak Özellikleri (Thornberg ve Charmaz, 2013; Santos, 2018; Rieger, 2019).

Karakteristik	Açıklaması
Bir süreci açıklar	Net başlangıçları ve bitişleri olan tanımlanabilir belirteçlere ve aradaki ölçütlere sahip olabilen gelişen zamansal dizilerden oluşan bir sosyal süreci açıklamak (Morse, 2001; Hood, 2007; Udod ve Racine, 2017).
Başlangıç noktalarının tümevarımsal mantık olması	Kanıtlayacak veya çürütecek hiçbir fikriniz olmadan verilere bakmaya başlanır. Çünkü önemli konular bireylerin açıklamalarından ortaya çıkmaktadır (Mills ve ark., 2006; Corbin, 2009; Hunter ve ark., 2011)
Eşzamanlı veri toplama, analiz ve teori inşası	Eşzamanlı veri toplama ve analizinde, analiz ilk birkaç görüşme ile erken başlar ve teorik fikirlerin geliştirilmesine odaklanır (Hall ve Callery, 2001; Elliot ve Lazenbatt, 2005; Charmaz, 2006).
Sürekli karşılaştırma	Ortak noktaları ve farklılıkları belirlemek için veriyi veriyile, veriyi kodla, kodu kodla, kodu kategoriyle ve kategoriyi kategoriyle karşılaştırarak art arda daha soyut fikirler geliştirmek (Hall ve Callery, 2001; Duchscher ve Morgan, 2004; Elliot ve Lazenbatt, 2005; Walker ve Myrick, 2006; Corbin, 2009; Hunter ve ark., 2011; Charmaz, 2014).

Tablo 3.2.1.1.'devam' Gömülü Teori Akımlarının Ortak Özellikleri

Not yazma (memo writing)	Teorik fikirleri geliştirmek ve doğrudan teorik örnekleme yapmak için veri/veri analizi süreciyle ilgili karşılaştırmaların ve analitik düşüncelerin yazılı bir kaydı tutmak (Duchscher ve Morgan, 2004; Elliot ve Lazenbatt, 2005; Hood, 2007; Corbin, 2009).
Teorik örnekleme (Theoretical sampling)	Teorik fikirler geliştirildikçe, erken analizden türetilen kavramlar, gelişen teorik kategorileri detaylandırmak ve kavramsal boşlukları gidermek için ek verilerin toplanmasına rehberlik edecektir. Araştırmacılar genellikle uygun/amaçlı (convenience/purposive) örnekleme ile başlar ve ardından teorik örnekleme geçer. Teorik doygunluk, yani yeni verilerin artık teorik içgörüler sağlamadığı nokta, veri toplama durdurma kriteridir (Charmaz, 2006; Walker ve Myrick, 2006; Corbin, 2009; Hunter ve diğerleri, 2011; McCrae ve Purssell, 2016) .
Gömülü teorinin üretilmesi	Verilere dayanan ve katılımcıların deneyimlerinin çeşitliliğini kapsayan teorik soyutlamalar geliştirmek şeklinde tanımlanabilir. Gömülü teorilerin çoğu, substantif teorilerdir - belirli bir alanda sınırlanmış fenomeni açıklarlar. Teorik fikirler alanlar arasında transfer edildiğinde, daha geniş uygulanabilirliği olan daha yüksek bir soyutlama seviyesini kapsayan daha forma bir teoriye geliştirilebilirler (Glaser ve Strauss, 1967; Morse, 2001; Corbin, 2009; Streubert ve Carpenter, 2011; Charmaz, 2014).

Charmaz (2002)'ın açıkladığı üzere, gömülü teorinin evrimi incelendiğinde, yukarıda değinilen temel noktaları ve uygulaması, önde gelen kuramcıların eserlerinde farklı şekillerde ortaya çıkmıştır çünkü Glaser ve Strauss ortaya koydukları teorinin iyileştirilmesi için kasıtlı bir çağrıda bulunmuşlardır. Yıllarca süren profesyonel işbirliğinden sonra Glaser'in ayrılması ve gömülü teorinin Glaserian ve Straussian versiyonlarının ortaya çıkması, gömülü teori tarihinde yeni ama üretken bir dönemin başlangıcını işaret etmiştir. Walker ve Myrick (2006)'ın altını çizdiği üzere, gömülü teorinin bu ilk gelişim yıllarında, Glaser'in nicel araştırma konusundaki metodolojik eğitimi ve Strauss'un Chicago okul saha çalışması ve sembolik etkileşimcilik eğitimi büyük bir etki yaratmıştır (akt. Çalışkan, 2011).

Charmaz (2002), Glaser Strauss'tan ayrıldıktan sonra nesnel, dış gerçeklik, araştırmacının araştırmadaki tarafsız rolü ve verilerle nesnelci yaklaşıma vurgu yaparak gömülü teoriye karşı daha pozitivist bir duruş sergilediğini söylemiştir. Öte yandan Charmaz, Strauss, Corbin (1990) ile birlikte kuram oluşturmanın yeni bir yorumunu geliştirdiğini, ancak araştırmacının etkisini kabul etmeleri nedeniyle Glaserian yaklaşım kadar pozitivist bir noktada durmadığını söylemiştir. Ek olarak, Glaser'ın, Strauss ve Corbin'in kuram oluşturmanın yeni versiyonuna çeşitli eleştirilerde bulunduğunu

belirtmiştir (Strauss ve Corbin, 1990). Bu eleştiriler kuram oluşturma konusunda Staruss ve Corbin'in tekniğe gereksiz bir biçimde vurgu yapmaları şeklinde olmuştur. Eleştirilerine rağmen, Strauss ve Corbin'in yaklaşımı, kuram oluşturma araştırmasını yürütmek için adım adım açık metodolojisiyle özellikle yeni araştırmacılar arasında birçok destekçi bulmayı başarmıştır (akt. Çalışkan, 2011).

Gömülü teoriyi geliştirme girişimleri arasında Charmaz'ın (2000, 2006) ardışık çalışmaları önemli bir noktadadır. Thomas ve James'in (2006) belirttiği üzere Charmaz gömülü teorinin daha da gelişmesine yardımcı olmuştur. Charmaz onun inşacı gömülü teori olarak adlandırdığı yeni bir gömülü teori versiyonunu tanıtmaktadır. İnşacı gömülü teori, doğası gereği büyük ölçüde pozitivist olan önceki gömülü teori yöntemlerinden farklıdır. Ona göre, Glaser ve Strauss (1967) ile Strauss ve Corbin'in (1990) sosyal bilimlerde pozitivist nicel araştırma geleneğinin egemenliğine karşı olmaları, ancak onların gömülü teori yöntemlerinin tamamen pozitivist varsayımlara dayalı olması çelişkilidir. Bu yüzden bu çalışmada inşacı gömülü teoriyi oluştururken Charmaz (2000, 2006) inşacı yaklaşımı benimsemiştir (akt. Çalışkan, 2011; Chun Tie, 2019). Gömülü teoriye ilişkin yaklaşımların farklı özellikleri Tablo 3.2.1.2.'de verilmiştir.

3.2.1.2. Gömülü Teori Yaklaşımlarının Özellikleri (Çalışkan, 2011; Hunter ve ark., 2011; Thonberg ve Charmaz, 2013; Flick, 2018; Santos 2018; Chun Tie, 2019; Rieger, 2019; Sebastian, 2019).

AKIMLAR	Klasik Glaserian Gömülü Teori	Straussian Gömülü Teori	İnşacı Gömülü Teori
Filozofik Perspektifi	Pozitivist epistemoloji	Pozitivist prosedürler ve sembolik etkileşimcilik	İnşacı Epistemoloji
Problemin Belirlenmesi	1) Acil 2) Baştan literatür taraması yapılmaz	Deneyim, pragmatizm ve literatür	1) Kavramlara hassaslaşma 2) Disipline özgü
Ön Bilginin Kabulü	Kabul edilmez. Araştırmacı ve araştırma tarafsız kalmalıdır. Araştırma sürecini sadece veri toplamadan elde edilen bilgiler etkilemelidir. Ön bilgi teorinin kalitesini veya yönünü olumsuz yönde etkileyebilir.	Kabul edilir. Veri toplama ve genel olarak araştırmanın güçlendirilmesi için kullanışlıdır. Buna hassaslaşma denir ve ilgili konulara ilişkin sağlanan iç görüyü içermektedir.	Kabul edilir. Kimsenin ön bilgiden tamamen sıyrılmayacağını kabul etmektedir. Ön bilginin araştırmacı ve araştırmayı nasıl etkilediği sorgulanır ve anlaşılmaya çalışılır. Bu şekilde ön bilginin varlığı yok sayılmaz/silinmez ya da araştırmayı tek başına yönlendirmesine izin verilmez.

3.2.1.2. 'devam' Gömülü Teori Yaklaşımlarının Özellikleri

Literatür Taraması	Araştırma öncesinde literatür taraması yapılmaz. Ancak veri toplama hatta daha sonraki aşamalarda yapılması uygun görülür.	Araştırma öncesi ve veri toplama süresince (hatta tüm süreçler boyunca) literatür taramasına izin verilmektedir. Veri karşılaştırması, hassaslaşmanın yoğunlaştırılması, gözlemlerin güdülenmesi ve sonuçların açıklanması/doğrulanması için kullanılmaktadır.	Literatür taraması için özellikle uygun görülen bir yeri yoktur yani araştırma öncesi/sırasında kullanılabilir. Bunun kararını araştırmacı vermelidir. Yalnızca eğer erkenden yazıldıysa, araştırma sonuçları ile uyumluluğu kontrol edilmelidir.
Araştırma Soruları	Veri toplama sürecinden önce kesinlikle belirli sorular olmamalıdır. Sorular veri analiziyle birlikte açıklığa kavuşmalıdır.	Esneklik için biraz belirsiz bırakılır, veriler toplandıkça gittikçe belirginleşir. Araştırılması istenen her konu için ek soru konulabilir.	Verinin nasıl toplandığını etkilemektedir. Sonradan ortaya çıkan acil sorular oldukça değişiklikler yapılmalıdır.
Araştırmanın Yürütülmesi ve Teorinin Geliştirilmesi	Laissez-faire teori oluşturulması	Paradigma modellenli teori doğrulanması	Verinin birlikte inşa ve yeniden inşa ile teoriye dönüştürülmesi
Araştırmacının Rolü	Araştırmacı uzak (distant) ve ayrı (detached) bir pozisyonda durur.	Araştırmacı veriyle bağlı (engaged) ve veriyi aktif olarak yorumlamaktadır.	Araştırmacı keşfetmek yerine inşa etmektedir.
Katılımcılarla ilişki	Bağımsız	Aktif	Birlikte inşa (co-construction)
Teorinin Değerlendirilmesi	Teori oluşturulması (birincil) ve doğrulanması (ikincil) arasında keskin bir ayırım bulunmaktadır. Doğrulanma ancak daha sonradan yapılan nicel analizlerle mümkündür.	c) Staruss ve Corbin 2008'de, yazdıkları metinde araştırma bulgularının kalitesinin sorgulanması için çeşitli kriterlerden bahsetmişleridir. Bunlar: 1) Uygunluk 2) Uygulanabilirlik 3) Kavramlar 4) Kavramların bir bağlama yerleştirilmesi 5) Mantık 6) Derinlik 7) Varyasyon/çeşitlilik 8) Yaratıcılık 9) Hassasiyet 10) Notlardan gelen kanıt	İnşa edilen teori tamı tamına bir temsilden çok yorumlanmaz. Teori araştırmacın görüşlerine bağlıdır. Yani araştırmacının görüşleri olmadan teori ne gerçekleştirebilir ne de var olabilir. Kalite değerlendirilmesinde, inandırıcılık, orijinallik, rezonans ve kullanılabilirlik kriterleri kullanılmaktadır.
Kodlama Sistemi	Teori keşfedilmesi için özgündür	Teori yaratılması için titizdir	Teori geliştirmek için açıktır
Veri kodlama aşamaları	1)Esas (substantive) Kodlama -Açık (open) kodlama -Seçici (selective) kodlama 2) Teorik (theoretical) kodlama	1. Açık kodlama 2. Eksenel (axial) kodlama 3. Seçici kodlama	1. Öncü (initial) kodlama 2. Odaklı (focused) kodlama 3. Teorik kodlama (yapılması zorunlu değildir)

3.2.2. İnşacı Gömülü Teori

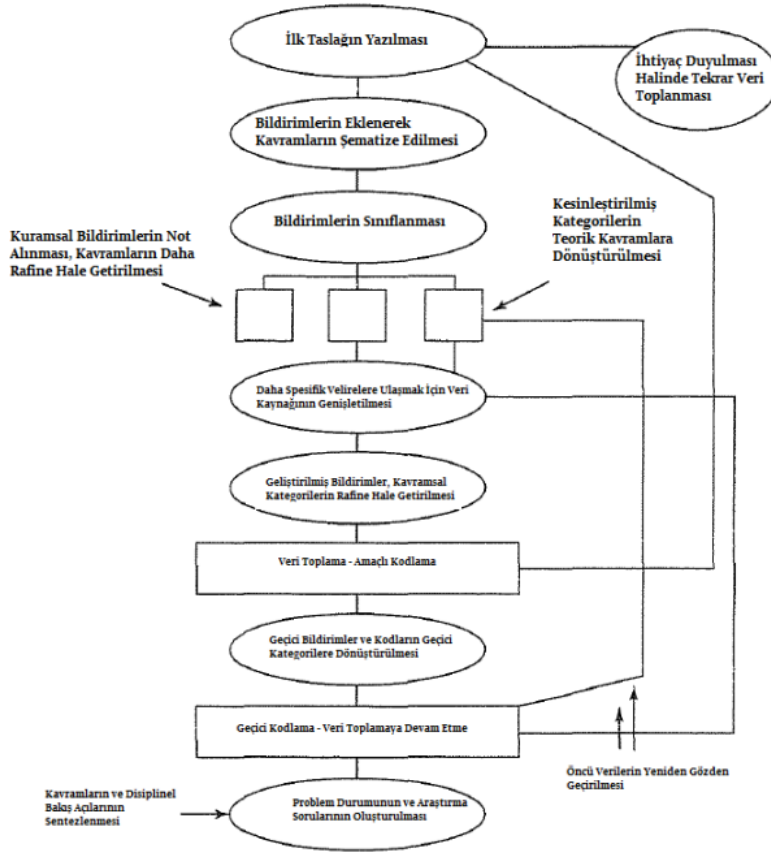
İnşacı yaklaşım, teorinin araştırmacı ve araştırma özneleri arasında karşılıklı bir inşa olduğunu savunmaktadır. Bu anlamda araştırma, bağlamsal, sosyal etkileşimlerle şekillenen ve zamanla değişen araştırma olgusuna katılımcıların yüklediği anlamlara odaklanmaktadır. İnşacılık yaklaşımından ilham alan Charmaz (2000), esnek, sezgisel

stratejilerle anlam oluşturma sürecine odaklanan gömülü teoriye yeni bir anlayış getirmiştir. Bu yeni yaklaşım, veri toplama tekniklerine değil teori geliştirmeye yönelik kavramların geliştirilmesine yol açan analitik sürece daha fazla odaklanmaktadır. Charmaz (2000)'a göre, inşacı gömülü teori, ampirik dünyaların ilk elden bilgisinin ne çıkmasını sağlar, postmodernizm ve pozitivizm arasında bir orta yol alır ayrıca nitel araştırmayı 21. yüzyıla taşımak için erişilebilir yöntemler (akt. Çalışkan, 2011; Santos, 2018).

Charmaz (2000, 2006) tarafından geliştirilen yöntemde esneklik anahtar terimdir. Gömülü teorinin tüm çalışmalarda aynı Şekilde izlenecek açık bir stratejiye sahip olduğu görüşüne karşı durmaktadır. Veriler aksini söylediği sürece hem araştırma soruları hem de ilgili literatür değişime tabi olmaktadır. Bu nedenle, çalışmalarda veri toplama ve analiz aynı anda gerçekleşmektedir. Şekil 3.2.2.'de gömülü teori araştırma modeli gösterilmiştir. Bu modelde, ilk kategorilerin ve notların ortaya çıkmasına yol açan ilk veri toplama ve analizini, ikinci aşama veri toplama ve odaklı kodlama takip eder. İkinci aşama veri toplama ve analizinden sonra not yazma, ilk kategorilerin doğru bir Şekilde ele alınması ve bir sonraki adımda verilerle ilgili tamamlanması gereken eksik kısımların belirlenmesi için çok önemli bir adımı oluşturmaktadır. Teorik rnekleme, eksik noktaları doldurmak veya o noktaya kadar oluşturulan kategorileri revize etmek için bir başka veri toplama sürecini oluşturmaktadır. Bu, kategorilerin derinleştirildiği ve ortaya çıkan teori için birbirine bağlandığı aşamadır. Teorik rneklemenin ardından seçilen kategoriler ile ortaya çıkan teori son Őeklini almaya başlamaktadır. Bu, araştırmacının geriye ve ileriye bakmasını ve veri toplama ve analizinde gerekli düzeltme ve uyarlamaları yapmasını sağlayan yinelemeli, sezgisel bir süreçtir. Ancak Charmaz için, bu sürecin, kesinlikle uyulması gereken kesin sınırları yoktur. Strauss ve Corbin (2008)'de, ayrıca araştırmacıların gömülü yönergelerini katı bir Şekilde takip etmelerini önermemektedir (akt. Çalışkan, 2011; Santos, 2018).

Daha önce bahsedildiği üzere gömülü teoriye farklı üç yaklaşım bulunmaktadır. Bu alışma kapsamında ise özellikle gömülü teorinin en güncel yaklaşımı olan inşacı gömülü teori tercih edilmiştir. Bunun en önemli sebebi inşacı bakışı ele alan bu yaklaşımın araştırmanın nasıl gerçekleştiğinden daha çok çıkan verilerin özgünlüğü,

pratik amaca hizmet etmesine yaptığı vurgudur. Bu bakış özellikle ilk defa gömülü teori çalışması gerçekleştiren bir araştırmacı için esneklik sunmaktadır. Ayrıca inşacı gömülü teori, araştırmacının rolünün aktif olduğunu ve ortaya çıkan anlam şemasının bir durum tarifinden daha çok katılımcı ve araştırmacının ortak inşası olduğunu kabul etmektedir. Bu görüş, bu tezi gerçekleştiren araştırmacı ve danışmanı tarafından da bilimsel olarak benimsenen bir yaklaşımdır. Veri analizinden önce literatür taramasını en çok teşvik eden gömülü teori inşacı olandır (örneğin Glaser ancak veri analizi aşamasında literatür taramasının yapılmasının doğru olduğunu belirtmiştir). Bir yılda gerçekleştirilmesi planlanan bir tez çalışması için literatürün bilinmesi araştırma sürecini biraz daha hızlandırmaya yardımcı olmuştur. 21.yy 'da gerçekleştirilecek çalışmalar için adapte edilmiş olan inşacı gömülü teori bu çalışma için yukarıdaki sebeplerden ötürü uygun görülmüştür (Thonberg ve Charmaz, 2013)

Şekil 3.2.2.. Gömülü Teoride Araştırma Süreci (Charmaz, 2006)

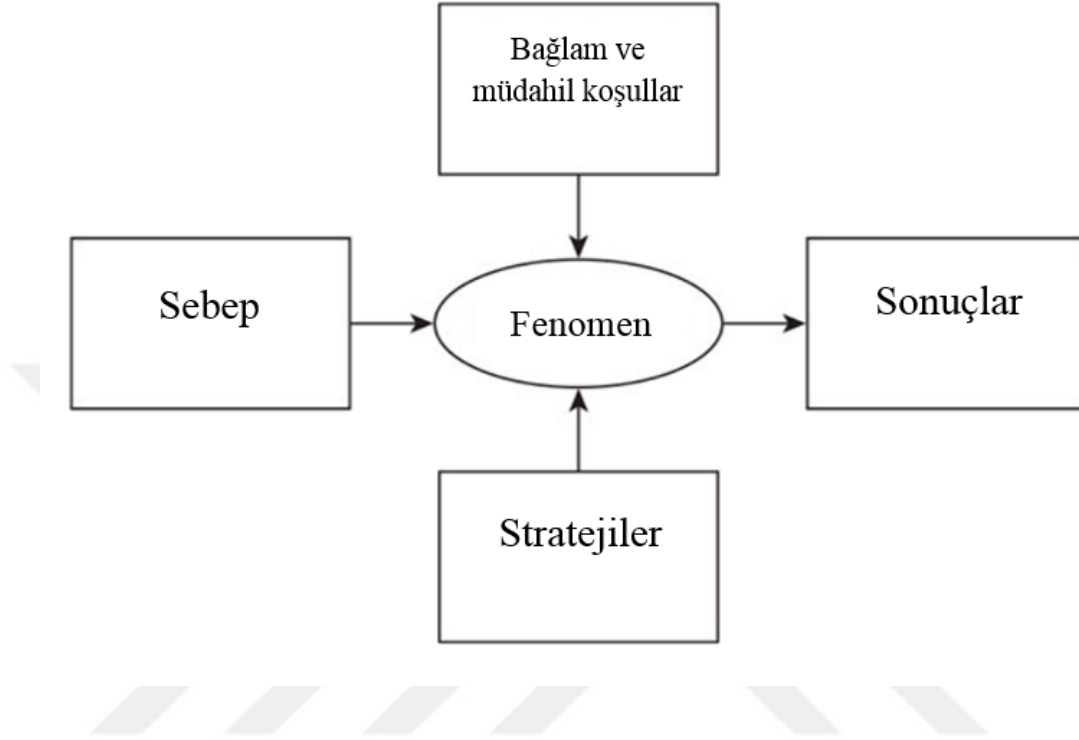
Bu çalışma yukarıdaki şema göz önünde bulundurularak planlanmıştır. Bu aşama ilk başta yapılan literatür taramasıyla birlikte yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerini anlamada kısıtlayıcı olmayan ama temel noktalara değinen yarı yapılandırılmış bir soru formu hazırlanmıştır. Verilerin toplanmasına 23 Mart 2022 tarihinde başlanıp 5 Mayıs 2022 tarihinde sonlandırılmıştır. Yapılan görüşmelerin arasına analizlere de başlanması için zaman koyulmuştur. İlk görüşmeden sonra hem ses kayıtlarının metne dönüştürülmesine hem de öncü kodlamaya başlanmış ve diğer görüşmeye kadar merak edilen konular not alınıp bunların görüşmeye dahil edilmesi sağlanmıştır. Görüşmeler ve analiz birbirini takip ederken bir kaç görüşme sonrası aralarında ilişki olduğu düşünülen kodlar ve birbirleriyle aynı kategoriye girebilecek kodlar hakkında notlar alınmıştır. Yani eksenel kodlamaya da başlamıştır. Görüşmeler gerçekleşirken ilişkisi olduğu düşünülen kodlar ve kategoriler hakkında daha fazla kanıt aranmıştır. Görüşmeler sırasında çekirdek kategoriler oluşturulmaya çalışılmış olsa da kesin olarak çekirdek kategorilerin ortaya çıkması yani odaklı kodlama araştırma sonlarına doğru gerçekleşmiştir. Görüşme metinleri araştırma süresi boyunca tekrar tekrar okunmuştur. İç içe bir sürü sürecin ilerlediği bu araştırma açıklamasının açıklayıcı olduğu ve yeterince desteklendiği düşünüldüğü zaman sonlandırılmıştır.

3.2.3. Analiz

Farklı gömülü teori yaklaşımlarının kodlama aşamaları arasında farklılıklar olsa da kodlamanın özü hemen hepsinde benzerdir. Charmaz (2006)'ın bahsettiği üzere, kodlama her bir veri parçasını aynı anda kategorize eden, özetleyen ve hesaplayan bir etiketle veri parçalarını adlandırma ile ilgilidir. Kodlama, doğrudan araştırmacıların bir gömülü teori teori çalışması için veri toplamasıyla başlamaktadır. Araştırma projesi boyunca, veri toplama ve kodlama arasındaki bu etkileşime girmektedir. Kodlama yoluyla, araştırmacılar verileri inceler, bunlarla etkileşime girer ve ayrıca verilere analitik sorular sormaktadırlar. Verilerin ne hakkında olduğunu tanımlayarak kodlarını oluşturmaktadırlar. Bununla birlikte, kodlama doğrusal bir süreç değildir yani kodlamanın farklı aşamaları arasında ileri geri hareket etmek beklenen bir süreçtir (Thonberg ve Charmaz, 2013; Flick, 2018). Şimdi sırasıyla bu çalışmada kullanılan öncü (açık), eksenel, odaklı (seçici) kodlama aşamaları açıklanacaktır.

Charmaz (2006), araştırmacıların inital ‘öncü’ kodlamayı (açık kodlama olarak da bilinir) yaparken, verileri verilerle karşılaştırdıklarını; verilerde neler olduğunu yorumladıklarını keşfettiklerini ve tüm olasılıklara açık kaldıklarını; kodlarını kısa, basit, kesin ve aktif olarak oluşturduklarını ve veriler arasında hızlı ama dikkatli hareket ettiklerini belirtmiştir. Glaser (1978)’ın belirttiği üzere, gömülü teori araştırmalarında veriler incelenirken ve kodlanırken için şu soruları kullanılmaktadır: 'Bu veri ne üzerine bir çalışmadır?', 'Bu olay hangi kategoriye gösteriyor?', 'Verilerde gerçekte ne oluyor?', 'Katılımcının temel kaygısı nedir?', 'Verilerdeki eylemler ve ifadeler neleri doğru kabul ediyor?', 'Burada hangi süreç(ler) söz konusudur?', Nasıl tanımlayabilirim?', 'Bu süreç nasıl gelişir?', 'Araştırma katılımcısı/katılımcıları bu sürece dahil olurken nasıl hareket eder ve düşündüklerini ve hissettiklerini ifade ederler?', 'Gözlemlenen davranışları neyi gösterebilir?', 'Süreç ne zaman, neden ve nasıl değişir ve sonuçları nelerdir?' Araştırmacılar verileri kelime kelime, satır satır, paragraf paragraf veya olay olay okuyup analiz edebilirler ve bu stratejilerden birden fazlasını kullanabilmektedir. (Thonberg ve Charmaz, 2013; Flick, 2018). Bu çalışma kapsamında veri analizi aşamasından önce literatür taraması yapılmış olsa da öncü kodlama sırasında araştırmacı önceki bilgilerinin bu aşamaya fazla etki etmesini engellemeye çalışmıştır. Bu aşamada kodlar oluşturulurken cümle cümle ve kişinin anlatısına göre olay olay analiz yapılmıştır. Geçerliliğin sağlanması için kodlar aynı zamanda araştırmacının danışmanı tarafından da kontrol edilmiştir ve ortak olarak belirlenen kodlar çalışmaya dahil edilmiştir.

Eksen kodlaması çoğu sınıflandırmada (Çalışkan, 2011; Hunter ve ark., 2011; Thonberg ve Charmaz, 2013; Santos 2018; Chun Tie, 2019; Rieger, 2019; Sebastian, 2019) inşacı gömülü teorinin analiz aşamalarından görülmüyor olsa da Flick (2018)’ göre Charmaz, eksenel kodlama için bir yer görmektedir. Çünkü analizde bir sonraki adım, açık kodlamadan kaynaklanan kategorileri hassaslaştırmak ve farklılaştırmaktır. İkinci bir adım olarak, eksenel kodlamada kategoriler arasındaki ilişkiler detaylandırılır. Bu tür ilişkileri formüle etmek için Strauss ve Corbin (1990) şekil 3.2.3.’deki şemayla daha özelleştirilmiş bir kodlama yapılmasını önermektedir.

Şekil 3.2.3. Kodlama paradigma modeli (Flick, 2018)

Bu model iki eksene dayanmaktadır: biri sebeplerden fenomenlere ve sonuçlara gider, diğeri ise bağlamı, müdahil koşulları ve katılımcıların eylemlerini ve etkileşim stratejilerini fenomene bağlamaktadır. Kavramlar dört şekilde sınıflandırılabilir: (1) bu kategori için fenomen olarak; (2) diğer kategoriler için bağlam veya koşullar olarak; (3) sonuç olarak; ve son olarak (4) stratejiler olarak. Kodlama paradigmasının yalnızca fenomenler ve kavramlar arasındaki olası ilişkileri adlandırdığını belirtmek önemlidir: kodlamanın amacı, fenomenler arasındaki, kavramlar arasındaki ve kategoriler arasındaki ilişkilerin yapılarının keşfedilmesini veya kurulmasını kolaylaştırmaktır. Araştırmacı, tümevarımsal düşünme (metinden kavramlar, kategoriler ve ilişkiler geliştirme) ile tümdengelimli düşünme (kavramları, kategorileri ve ilişkileri metne, özellikle de olduklarından farklı olan durumlara karşı test etme) arasında sürekli olarak ileri geri hareket etmektedir (Payne ve Payne, 2004; Flick, 2018). Bu aşamada, öncü kodlama aşamasında oluşturulan kodların tekrar incelenerek ve birbirleriyle karşılaştırılarak kategoriler oluşturulmuştur. Karşılaştırılma yapılırken daha önce

bahsedilen sürekli karşılaştırma metodu kullanılmıştır. Bu çalışmada ileride oluşturulacak olan çekirdek kategorilere ulaşmada yararlı olacağı düşünüldüğü için eksen kodlamasından hemen sonra oluşan kategoriler paradigma modeline yerleştirilip aralarındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Bu ilişki şeması daha sonra çekirdek kategorilerin oluşturulmasında katkıda bulunmuştur.

Charmaz (2000, 2003, 2006), odaklı kodlamada (seçici kodlama olarak da bilinir), araştırmacıların, büyük miktarda veriyi elemek için odaklanmış kodlar olarak tanımlanan kodları oluşturduğunu belirtmektedir. Glaser'e (1978,1998, 2005) göre, araştırmacı, diğer adaylardan daha fazla ve mümkün olduğunca çok sayıda başka kodla da ilişkili olan en önemli ve sık kullanılan kodu ifade eden bir çekirdek kategoriye aramalı, belirlemeli ve seçmelidir. Çekirdek kategori için belirlenen ve seçilen ana kategori, daha fazla veri toplama ve kodlamaya rehberlik etmektedir. Ancak, tek bir temel kategori aramak, verilerin analitik olarak oluşturulmasını ve tamamlanmış raporun teorik faydasını sınırlayabilir. Thornberg ve Charmaz (2012), Bu noktada Charmaz'ın gömülü teori yaklaşımı daha esnek bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Bu inşacı yaklaşım, birden fazla kategorinin varlığına açık olduğu için daha esnektir. Bu açıklık aynı zamanda araştırmacının odaklanmış kodlama sırasında bu kodların yeterliliğini belirlemeye devam etmesi anlamına gelmektedir Araştırmacılar, odaklı kodlarını değiştirmeye ve verilere şaşırma karşı hassas ve açık olmaya devam etmektedir. Charmaz (2006), bu kodların ilk kodlardan daha yönlendirilmiş, seçici ve kavramsal olduğunu belirtmektedir. Bu aşamada GT araştırmacıları, verilerde gördüklerini en iyi hangi kodların yakaladığına karar verir ve bu kodları geçici kavramsal kategorilere yükseltmektedirler. Bu süreç, bu kategorilere kavramsal tanımlar vermek ve aralarındaki ilişkileri değerlendirmek anlamına gelmektedir (akt. Payne ve Payne, 2004; Thonberg ve Charmaz, 2013; Flick, 2018). Araştırmanın en son aşamasında daha önce oluşturulan ilişki şeması ve kategoriler, çekirdek kategoriler etrafında toplamıştır. Çekirdek kategoriler ya da temalar oluşturulurken, öncelikle ana temalar için kişilerin anlatılarından kanıt aranmıştır yani çoğu tema önceki aşamalarda katılımcılar tarafından sürekli dikkat çekilen kod/kategorilerin üst aşamalara taşınması ile oluşturulmuştur. Ancak Charmaz (2006), analizin her araştırmacı tarafından aynı şekilde gerçekleştirilmediğini ve verilerin özgünlüğü, daha işlevsel olması için her

araştırmacının farklı kararlar alması gerektiğini söylemiştir. Bu sebeple bazı çekirdek kategoriler oluşturulurken katılımcılar özellikle öne çıkarmasa yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerinde önemli yere sahip olduğu düşünülen kodlar/kategorilere son aşamada da yer verilmiştir.

3.2.4. Gömülü Teoride Güvenirlilik ve Geçerlilik

Tablo 3.2.1.2.'de bahsedildiği üzere gömülü teori akımlarındaki güvenirlilik ve geçerlilik birbirlerinden farklılık göstermektedir ama Strauss ve Corbin (2008), Charmaz'ın değerlendirme kılavuzunu nitel araştırmanın bilimsel ve yaratıcı yönlerini kapsayacak kadar kapsamlı bulmuşlardır (Çalışkan, 2011; Rieger, 2018). Bu çalışmada güvenirlilik/geçerlilik konusunda Charmaz (2006)'ın rehberi kullanılmıştır.

Tablo 3.2.4. Geçerlilik ve Güvenirliğin Sağlanması için Kullanılan Sorular

İnanırcılığı değerlendirmek için aşağıdaki sorular kullanılmıştır:	
Araştırmamız, ortam veya konuyla yakın bir aşinalık kazandı mı?	✓
Veriler, iddialarınızı hak etmek için yeterli mi?	✓
Gözlemler ve kategoriler arasında sistematik karşılaştırmalar yaptınız mı?	✓
Kategoriler çok çeşitli ampirik gözlemleri kapsıyor mu?	✓
Toplanan veriler ile argümanınız ve analiziniz arasında güçlü mantıksal bağlantılar var mı?	✓
Araştırmamız, okuyucunun bağımsız bir değerlendirme yapmasına ve iddialarınızla hemfikir olmasına izin vermek için iddialarınız için yeterli kanıt sağladı mı?	✓
Araştırmamız, ortam veya konuyla yakın bir aşinalık kazandı mı?	✓
Özgünlüğü değerlendirmek için aşağıdaki sorular kullanılmıştır:	
Kategorileriniz yeni mi? Yeni içgörüler sunuyorlar mı?	✓
Analiziniz verilerin yeni bir kavramsal sunumunu sağlıyor mu?	✓
Bu çalışmanın toplumsal ve teorik önemi nedir?	✓
Gömülü teoriniz mevcut fikirleri, kavramları ve uygulamaları nasıl zorluyor, genişletiyor veya iyileştiriyor?	✓
Kategorileriniz yeni mi? Yeni içgörüler sunuyorlar mı?	✓

Tablo 3.2.4. ‘devam’ Geçerlilik ve Güvenirliğin Sağlanması için Kullanılan Sorular

Analiziniz verilerin yeni bir kavramsal sunumunu sağlıyor mu?	✓
Bu çalışmanın toplumsal ve teorik önemi nedir?	✓
Yararlılığı değerlendirmek için aşağıdaki sorular kullanılmıştır:	
Analiziniz, insanların günlük dünyalarında kullanabilecekleri yorumlar sunuyor mu?	✓
Analitik kategorileriniz herhangi bir genel süreç öneriyor mu?	✓
Eğer öyleyse, bu genel süreçlerin altında yatan örtülü imaları incelediniz mi?	✓
Analiz, diğer önemli alanlarda daha fazla araştırmayı tetikleyebilir mi? ,	✓
Çalışmanın bilgiye nasıl katkıda bulunuyor? Daha iyi bir dünya yaratmaya nasıl katkıda bulunur mu?	✓

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu tez çalışmasının odak noktasını 60 yaşının üstünde olup yaşlı bir yakınına en az altı ay bakım vermiş erkekler oluşturmaktadır. Mülakat için öncelikle katılımcılara erişmenin kolaylığı açısından Antalya’da ikamet eden kişilere ulaşılmıştır daha sonrasında ise kartopu örneklem tekniği ile başka şehirde yaşayan bakım veren erkeklerle ulaşılmıştır. Erkek bakım deneyimlerinin derinlemesine ve veri çeşitliğinin sağlanması açısından özellikle eş/oğul/akraba ayrımı yapılmamıştır. Bu doğrultuda amaçlı örneklem ve katılımcıların araştırmaya dahil edilmesinde kartopu tekniği kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü verilerin doygunluğa ulaşmasına bağlı olmuştur. Veriler doygunluğa ulaşınca mülakatlar sonlandırılmıştır. Bu kapsamda yaşlısına bakım veren 10 aile bireyi erkek bakıcı ile görüşülmüştür.

3.4. Veri Toplama Aracı ve Teknikleri

Sarantakos (1998)’a göre, sosyal araştırma tekniklerinden en kapsamlı olan görüşme, çeşitli varyasyonları kapsamaktadır (yaklaşık 30 alt türü belirtmiştir). Nitel araştırmalarda yapılandırılmamış ya da yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmaktadır. Nitel araştırmaların yapılandırılmış görüşmeler yapmamasının sebebi, nitel bakış açısında sosyal dünyanın sabit sorularla temsil edilemeyecek karmaşık olduğu düşüncesidir (akt. Payne ve Payne, 2004). Bu araştırmada inşacı gömülü teori kullanıldığı için veri toplamak için yarı yapılandırılmış soru formundan yararlanılmıştır.

Bu doğrultuda araştırma süresi boyunca Antalya’da yaşayan ve görüşmeyi kabul eden katılımcılarla birebir ve yüz yüze Antalya dışındaki ya da uzaktan görüşmek isteyen katılımcılarla telefonla görüşme sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formu oluşturulurken literatür taraması yapılmış ve sorular oluşturulmuş ancak eşzamanlı olarak veri toplama aşamasında da sorular üzerinde değişiklikler yapılabilmektedir. Soru formunun ilk hali **EK I’de** belirtilmiştir. Görüşmeler ses kaydına alınmıştır ve

gerçekleştirilmeden önce çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, katılımcılardan yazılı ve sözlü onam alınmıştır. Görüşmeler esnasında ve sonrasında hatırlatıcı notlar tutulmuştur. Görüşmelerin süresi 25-75 dakika arasında değişmektedir.

Görüşmeler kişilerin uygunluk zamanına göre belirgin bir saate bağlı kalımsızın gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin çoğunluğu Antalya'da bulunan Mavi Ev: Hasta ve Hasta Yakınları Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Bu kurum dışındaki katılımcılara ise araştırmacı danışmanı aracılığıyla ulaştırılmıştır. Araştırmacı, saha araştırmasına 2022 yılının Mart Ayı'nda başlamış, Mayıs Ayı'nın ilk haftası itibari ile ise sonlandırmıştır. Bu süre zarfında Mart Ayı'nda 2 defa, Nisan Ayı'nda 6 defa, Mart Ayı'nda 2 defa olmak üzere, toplam 10 görüşme gerçekleştirmiştir.

3.5.Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce tez çalışmasının yürütülebilmesi için Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 07.07.2021 tarihli ve KAEK-5015 karar sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra, Mavi Ev Hasta ve Hasta Yakınları Merkezi ek bir izin belgesi talep etmemiştir. (Bkz. EK II).

Gerekli izinler alındıktan sonra hem kuruma hem de tüm katılımcılara, çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Görüşme yapılan kişilerden **EK III** 'deki Aydınlatılmış Onam Formu okunmuştur ve katılımcılardan tercihlerine göre yazılı veya sözlü onam alınmıştır. Kurumda görüşmelerin gerçekleştirileceği zaman ise önce kurumda çalışan gerontologlara bilgi verilmiş, daha sonra onların yönlendirmesiyle hasta yakınları ile görüşmeye başlanmıştır. Görüşmeler planlanırken ve görüşülecek hastaların yakınları belirlenirken, hasta yakınlarının uygunluk durumları ile ilgili bilgi almak için kurumdaki gerontologlarla koordineli bir biçimde çalışılmıştır. Kurum içinde görüşmelere dışarıdan müdahale olmaması açısından, katılımcı ile ayrı bir odaya geçilmiştir. Kurum dışı görüşmelerde de katılımcıların uygun oldukları zaman dilimleri seçilmiştir.

3.6. Araştırmanın Sınırlılığı

Bu çalışmada yaşlısına informal bakım veren erkeklerle görüşmeler sağlanmıştır. Verinin çeşitliliğini sağlamak için farklı hastalıklara sahip yakınlarına bakım veren ve bakım verdiği kişiyle farklı yakınlıkları olan kişilerle görüşülmesi planlanmıştır. Lakin bakım veren erkeklere ulaşılması zor olmuştur ve daha çok eşine bakım veren kişilerle görüşülmüştür.

Kodlama aşamalarından teorik kodlama ileri seviyede bir bilgi, deneyim gerektirdiği ve bu çalışmanın bir yüksek lisans tezi olmasından dolayı yapılmamıştır. Araştırmacı teorik kodlamayı doktora tezinde gerçekleştirmeyi planlamaktadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların sosyodemografik özellikleri; sırasıyla öncü, eksnel ve odaklı kodlama sonucu ortaya çıkan bulgulara yer verilmiştir.

Bu bölümde, araştırmaya katılan bireylerden elde edilen verilerin analizi sonucu ortaya çıkan bulgular sunulmuştur. Bu bölümde katılımcıların özellikleri; öncü, eksnel ve odaklı kodlama sonucu ortaya çıkan kod, kategori ve çekirdek kategoriler; oluşturulan anlam şemaları bulunmaktadır.

4.1. Katılımcıların özellikleri

Tablo 4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellik	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
Yaşadıkları yer	Antalya	Antalya	Antalya	Antalya	Antalya	Antalya	Antalya	Antalya	Kayseri	İzmir
Bakım veren yaşı	79	69	76	86	70	71	63	57	64	61
Bakım alan yaşı	72	68	78	74	96(babası), 94 (annesi)	65	85	55	87	90 (babası), 87 (babası)
Yakınlık	Eşi	Eşi	Eşi	Eşi	Ebeveynleri	Eşi	Annese	Erkek ardeşi	Annese	Ebeveynleri
Medeni Durumu	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli	Evli	Boşanmış	Bekar	Evli	Boşanmış
Çocuk sayısı	2 (kız ve oğlan)	2 (oğlan)	3 (iki oğlan, bir kız)	2 (kız)	1 (oğlan)	2 (kız)	1 (kız)	0	3 (2 oğul, 1 kız)	1 (oğlan)
Bakım veren eğitim durumu	Ortaokul	Üniversite	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lise	Lisansüstü	Lise	Üniversite	Üniversite
Bakım veren mesleği	Esnaf	Öğretmen	Serbest ticaret	Deniz Astsubayı	Serbest meslek, Petrol ofisinde müfettişlik	Çoban, işçi	Öğretim üyesi	Mobilya dekorasyon	Gazeteci	Özel sektörde çalışan
Bakım alan mesleği	Ev hanımı	Ev hanımı	Ev hanımı	Ev hanımı	Köy öğretmeni/yetiştirme yurdu müdürü(babası), ev hanımı (annesi)	İşçi	Ev hanımı	-	Öğretmen	Orman mühendisi (babası), enstitü dikiş mezunu (annesi)

Tablo 4.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bakım veren güncel çalışma durumu	Emekli	Emekli	Emekli	Emekli	Emekli	Emekli	Emekli	İşi bırakmış	Emekli	Emekli
Bakım verenin rahatsızlıkları	Kulakları duymuyor, sağ gözü görmüyor,	Tansiyon	-	Tansiyon	Şeker, kalp krizi geçidi, zatürre ve siroz (çocukken)	Prostat	-	-	-	KOAH (üçüncü evre), yüksek tansiyon, fitik (bel ve boyun), mide yaraları, 12 parmak bağırsağı yaraları
Bakıma muhtaçlığa sebep ana olan durum	Alzheimer	Alzheimer	Alzheimer	Alzheimer	Böbrek yetmezliği, demans(babası), şeker (annesi)	Alzheimer	Psikolojik	Doğuştan engelli	Düşme	Diz kapağı kırık ve belinde kireçlenme(annesi), kanser ve zona (babası)
Bakım alanın ek rahatsızlıkları	Sedef, tip 2 diyabet,	Tip 2 diyabet, Guatr, Meme kanseri (15 sene önce)	-	Bel fitiği/kamburluk, beyinde sıvı birikmesi	Kireçlenme ve kalbinde stand var (annesi)	-	Kalp ritim bozukluğu, tansiyon	Covid-19	Kalça kırığı, kalp krizi, astım, kemik erimesi, basur ve kabız	Düşme (her ikisi), kalp krizi, stand takılmış, işitme kaybı, tip 2 diyabet, felç (babası), çocuklukta cinsel istismar, zatüre ve psikiyatrik rahatsızlıklar (annesi)

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine bakıldığı zaman 8 tanesinin Antalya’da ikamet ettiği görülmektedir. Diğer ikisi ise Kayseri ve İzmir’de yaşamaktadırlar. Bakım veren erkeklerin yaşları ortalaması 69,9 olup en genç katılımcı 57 yaşında olup en yaşlı katılımcı 89 yaşındadır. Bakım verilen kişilerin yaş ortalaması 79, 25’dir. Bakıma muhtaç en genç kişi 57, en yaşlı kişi 96 yaşındadır. Katılımcılardan beş tanesi eşine bakım vermekte olup, iki tanesi ebeveynlerine diğer ikisi annelerine ve bir katılımcı kardeşine bakım vermektedir. Katılımcılardan iki tanesi boşanmış olup, bir tanesi bekardır ve geriye kalan katılımcılar evlidir. Sahip oldukları çocuk sayılarına bakıldığı zaman çoğunluğunun iki çocuğu vardır. Katılımcıların bir tanesi lisanüstü olmak üzere beş tanesi üniversite mezunudur geriye kalan katılımcılardan üç tanesi lise, iki tanesi ortaokul mezunudur. Çalışma durumlarına bakıldığı zaman bakım veren erkeklerin bir tanesi hariç hepsi emeklidir. Bakım alan kişilerde bakıma muhtaçlık en fazla Alzheimer yüzünden ortaya çıkmıştır. Geriye kalan kişilerde kanser, psikolojik sebepler, diz kapağı kırılması gibi nedenlerle bakıma muhtaçlık ortaya çıkmıştır.

4.2. Öncü kodlama

Bu tez kapsamında toplam 10 görüşme deşifre edilmiştir ve toplamda 53 tane kod oluşturulmuştur. Tablo 4.2.'de kodlama sonuçları en çok referans alan koddan en aza doğru sıralanmış bir biçimde verilmiştir.

Tablo 4.2: Öncü Kodlama Sonuçları

Kod	Koda Atf Yapan Görüşmeci Sayısı	Koda Dahil Edilen Referans İfade Sayısı
İnformal destek	10	52
Formal destek	10	50
Bakım veren ve bakım alan kişiler arasındaki ilişki	10	50
Bakım kapsamında uygulamalar	9	45
Durumun/hastalığın gelişimi	10	38
Bakım verilen kişinin yeterlilik ve yetkinliği hakkındaki düşünceler	9	37
Bakım sürecinin bakım verene etkisi	9	34
Cinsiyet ve bakım	10	30
Var olan durumu kabullenme	9	27
Ev işleri	9	27
Ekonomik durum	10	25
Önceki zamanda deneyim (hasta bakımı)	9	21
Motivasyon varlığı	8	20
Boş zaman aktivitesi	8	19
İçsel farkındalık	6	19
Sosyal ilişki varlığı	6	18
Hastalığın fark edilmesi nasıl oldu	9	17
Sorunlar	7	15
Bakım vermeye başlama kararı	8	14
Önceki zamanda deneyim (ev işleri)	7	14
Tablo 4.2.'devam' Öncü Kodlama Sonuçları		14
Eksikliği duyulan şey	5	13

Sosyal ilişkilerin azlığı	4	12
Ailesi nerede yaşıyor	7	12
Ev- mekan	6	11
Yaşlılık hakkında düşünceleri	5	11
Bakıma muhtaçlık süresi	8	11
Pandemi	6	10
Bakım verdiği kişi ile yakınlığı	9	9
Önceki zamanda ilgili deneyim (çocuk bakımı)	6	9
Beklenti	3	9
Bakıcı tutmak hakkında düşünceleri	5	9
Bakım vermeye dışarıdan tepkiler	5	9
Sonradan öğrenilen şeyler	5	9
Bakım alan kişinin kişisel özellikleri	3	8
Durumun/hastalığın gelişimine sebep bulma	5	8
Geleceğe ilişkin düşünceler	3	8
Geleceğe ilişkin planlar	4	8
İçini rahatlatma	5	8
Geleceğe ilişkin planlar (hastalık kapsamında)	4	7
Bakım verenin ailesi hakkında bilgi	4	7
Pişmanlık	2	6
Hastalığa anlam vermeye çalışma (duygusal tepki şaşkınlık)	3	5
Şikayet	2	5
Benzer durumla olan tanışıklık	3	4
Empati	4	4
Bakım alan kişinin ailesi hakkında bilgi	1	3
Motivasyon kaybı	2	3
Gerçekleşmeyen beklentiler	1	2
Olası mekan değişikliği hakkında düşünce	2	2
Rol	1	1

Bakım verenin kişisel özellikleri	1	1
Reçetesiz ilaç kullanma	1	1

Tabloda görüldüğü üzere en çok atıf alan kodlar sırasıyla *İnformel destek (52)*, *Formal destek (50)*, *Bakım veren ve bakım alan kişiler arasındaki ilişki (50)*, *Bakım kapsamında uygulamalar (45)*, *Durumun/hastalığın gelişimi (38)* olarak sıralanmaktadır.

“*İnformel destek*” kodu katılımcıların informal destek konusundaki fikirleriyle birlikte eğer varsa aldıkları informal destekler hakkındaki bilgileri içermektedir. Katılımcılar bakım işini üstlenme ve destek alıp almadıklarını ifade etmişlerdir. Çoğunlukla destek, işbölümü olarak anlaşılmakta olup kardeşlerin desteğinden söz edilmektedir. K7 profesyonel bakım almanın zorluğundan söz etmiştir.

“*Bunun için ya bir şey olacak böyle annemin de benim de yakından akraba arkadaş ya da çok samimi bir komşu aynı cinsten birisi olacak. Anca o zaman belki faydalı olur, etkili olur. Öteki türüsünün biraz zor olacağını düşünüyorum. Parayla birisini çağırıp bu işi yaptırmanın da ki burada yok zaten. Şehirden buraya gelecek. O iş zor*” K7

K9 informal bakımda yaptığı işlerden ve kardeşinin üstlendiği görevlerden söz etmiştir. K10’un belirttiği gibi bazı katılımcılar da kardeş ya da akrabalarından destek almadıklarını ifade etmiştir.

“*Yükü üstlenen benim. Yani sabah kahvaltısını ben yaptırıyorum. Öğle yemeğini ben veriyorum. Klozette kışını yıkıyorum temizliyorum, kantaron yağını sürüyorum, bezini bağlıyorum. Kardeşim akşam yemeğini veriyor, altını değiştiriyor. O şekilde bakıyoruz*” K9

“*Ne bileyim yani arabam olsaydı da belki işte ikisini de arabaya koyup gezdirebilseydim, sağ sonra götürebilseydim onu yapamadım biraz ona üzülüyorum. Kardeşim de o konuda destek atmadı*” K10

“*Formal destek*” olarak adlandırılan kod, bakım veren erkeklerin varsa yararlandığı formal destekleri; genel anlamda var olan hizmetler hakkında görüşlerini ve deneyimlerini içermektedir.

“Sosyal kurumlara da müracaat edip şimdi bir kulaklık aldım mesela sosyalden aldık. Hanıma bez yazdılar doktorlar iki defa” K1

“Antalya Belediyesi'nin maddi destek sağladığı bu mavi ev var. Oraya geliyoruz. Buraya gelmemiz aşağı temmuz ayı gelse bir yıl olmuş olacak yani bire yaklaştı. Buranın bize çok faydası oldu. Şöyle faydası oldu mesela aşağı yukarı 10 senedir örgüyü eline almıyordu. Hatta örgüyü eline verdiğimiz zaman da böyle yok ben bunu örmem artık yeter diyordu. Burada öğleden sonra saat ikiden üç buçuğa kadar etkinlik saati var. Etkinlik saatinde herkes kimisi boya yapıyor kimisi efendim işte gazete kesip şişe sarıp onlardan sepet yapılıyor. Kimse işte örgü işi yapıyor. Kimisi başka. Efendim çanta yapıyor, süslemeler yapılıyor falan. Dolayısıyla çok güzel, vakit geçiyor. ... Bir de işte geç kaldım. İşim var. Hemen orada oturuyor onu yapmaya çalışıyor. Beyni onunla meşgul oluyor” K2

Bazı katılımcılar formal desteklerden haberdar olduklarından ancak bu desteklere ulaşmanın ve sürdürmenin zorluğundan bahsetmişlerdir. Örneğin K8 bunu şöyle ifade etmiştir.

“Yaşlılara bakım hizmeti falan varmış sağlık bakanlığının onu aradık önce ulaşamadık sonra ulaştık sıraya falan konuyormuş. Yani o tür şeylerden çok bir sonuç alınamayacağını gördük. Yani olsa da gelip anneme evde bakacaklardı, tıbbi kontrol amaçlı. Onlara da ulaşmaya çalıştık çok ama olmadı.” K8

“*Bakım veren ve bakım alan kişiler arasındaki ilişki*” kodu bakım veren erkeklerin, bakım verdikleri yakınları ile ilişkilerini nasıl yorumladıklarını ve algıladıklarını içermektedir. Çoğunlukla katılımcılar hastalarına karşı hoşgörülü olmaya gayret ettiklerini belirtmektedir. Aşağıda bu koda ilişkin bazı ifadeler yer verilmiştir.

“Bunu sert bağırمام. Kalk demem prensesim derim, bazı buna ben müdürüm derim. Müdür diye rahmetli babası adını müdür koymuştu. Şaka mahiyetinde.

İşte müdürüm, prensesim hadi kalk derim. Böyle birden bağırdığım zaman panikliyor hasta oluyor. Ama hadi güzelim hadi prensesim kalk deyince kalkıyor” K6

“Yok olmadı, olmadı işte dediğim gibi hoşgörülü olmaya çalışıyorum ama bazen olamıyorum. Yani aniden sinirlenme oluyor şey yapıyor. Bazen kırıcı oluyor ama bu hastalığı ilerledikten sonra akıl edemiyor heralde tepki göstermiyor” K4

“Yani hiç kırmadık bu yaşımıza kadar biz. Ne istediye gerçekten yani biz sana bunu almayız demedik. Ne yaptık yaptık, yarattık. Mesela şeftali isterdi mevsimi değil inan ki bulunmayacak yerlerden bulduk. Korkuteli'ne gittik bilmem ne yaptık, yine bulduk. yani. böyle de bir huyumuz var. Kırmamak için her şeyi yaptık. Böyle düşünüyorduk yani” K8

Katılımcı K10. ise, babasıyla ilişkilerinin bakım sürecinde daha derinleştiğini ifade etmiştir.

“Diyorum ya yeniden tanıştık [babasıyla] diye. Yani bana bir süre seninle de hiç ilgilenemedim, seni dedi çok kırdım o konuda dedi. Beni affet dedi. Baba dedim bırak bak yeniden birlikteyiz. Annem yürüyemiyordu ama babamı alıp mesela zaman zaman deniz kıyısında falan gidiyordum. Annem uyuyordu uzun süre ilaç etkisiyle. Hoşuna gidiyordu [babasının] çok memnun oluyordu. O zamanlar çok konuşuyordu daha rahat konuşuyordu benle, geçmişini anlatıyordu. Çocukluğunu anlatıyordu. Üniversite yıllarını anlatıyordu. Orman fakültesine nasıl girdiğini anlatıyordu. Yani paylaşmadığım yeniden bir baba buldum gibi bir şey. Ya bu 9-10 yılda daha doğrusu 7 yılda, 10 yılı annemle.”

“Bakım kapsamında uygulamalar” kodunda kişinin ihtiyaçları kapsamında yapılan tıbbi, sosyal, yaratıcı müdahale vb. uygulamalar hakkında bilgiler yer almaktadır. Bunlara örnek olarak K2 gittikleri kurumda yaptıkları etkinlikleri anlatırken, eşine markette yaptırdığı hafıza etkinliğini anlatmıştır.

“Burada da yukarıda [gündüz hizmet aldıkları merkez] zeka ile çeşitli etkinlikler var onları da yaptırıyoruz. Yani burada onları yapıyoruz. Dolayısıyla devamlı

meşgul etmeye çalışıyorum kendisini. Bazen bizi izliyor, örgü örüyor, filmlere bakıyor ondan sonra işte yürüyüşe götürüyorum. Markete giriyoruz markette, hadi ne istiyorsan al diyorum bak diyorum. Mesele şu anda bizim şeyimiz yiyeceklerin isimlerinde unutma var. O yiyecekler isimlerini de ben şöyle yapıyorum ilk harflerini söylüyorum. mesela peynir derken p diyorum. Peynir diyor. O ilk harfini söyleyince öyle bir faydası oluyor.” K2

Bazı katılımcılar da bakım sürecinde gerçekleştirdikleri fiziksel bakım, kişisel temizlikten bahsetmişlerdir.

“Hasta ısırmayı bitirmiş karın kasları görev vermiyor. Görmeyecek, yaşlanmış, yavaş yavaş o demans bozukluğu başladı mı artık bütün her şey fonksiyonu. Yani beyin ölüyor yavaş yavaş o fonksiyon gidiyor. İkanamıyor, bok orada duruyor. Böyle masaj yapıp çıkartacan onu, oradan alcan ıslak mendili alacan vazelin süreceksin götüne, olmadı yemekle birlikte şey karıştırıp onun ilacı var sıvı yada fitili koyacaksın bilmem ne bunları yapabilmesi lazım. Temizleyecek ishal olacak, sırtına kadar bok olacak yatıracaksın giydirecen sileceksin, dezenfektanı yapacak o ameliyat şeyler var ya sterilize onlan vücudunu kaçını siliyordum. Ondan sonra çinko ve demir karışımını kremi aldım. getirdim. Kremi karıştırıyordum birde Hemotini üçünü karıştırıyordum yara olma ihtimali olan yerlere yediriyordum yara olmasın, pişik olmasın diye.” K5

“yataktan her gün kaldırıyorum. Yemek yemek için mecbur onun yatır kaldır olmama şansı yok tabii. ... Evde mesela önceleri ben o arabaya bindirip gezdiriyordum” K8

“Fiziğe götürürdüm ben onu ama fizik bile düzeltemedi. Birde bu patchworklar vardır ağrı kesici kanserli hastalarda kullanılır onlar dan kullanmaya başladım. Onlar da bayağı ağrısını aldı. Bu arada yara oluşmaması için sürekli bakım yapıyordum. Hiç yara oluşmadı mesela ikisinde de. Bu süreçte özel yara bakım kremleri sürüyordum periyodik olarak. Yara oluşmasına hiç imkan tanımadım..... ondan sonra benimle onun yatak arasında birer tane şey bu bildiğiniz kapı zilleri eski tipte öyle düğmeli bi sistem yaptım, yataklarının

başına. Dedim ihtiyacınız olunca basın gelirim ben. Babam da o dönemden sonra zonadan sonra o da artık kötüleşmişti. Yemeğini götürüyordum önüne şey yapıyordum, Tuvalete kadar eşlik ediyordum. Tuvaletini kendi görüyordu, ondan sonra yatağına getiriyordum. Bu tuvalet meselesi ileride daha da ağırlaştı yani hiç yürüyemediği zamanlarda bu portable tuvaletler vardır bilirsiniz tekerlekli sandalye gibi ondan aldım bir tane artık ona yapmaya başladı” K10

“Durumun/hastalığın gelişimi” kodu bakım alan kişinin hastalığının/psikolojik durumunun yani bakım aldığı sürece durumunun nasıl değiştiğine ilişkin katılımcıların görüşlerini içermektedir. Aşağıda bu koda ilişkin bazı ifadelere yer verilmiştir.

“Haliyle tabi unutkanlık biraz arttı... Antalya'da düşmeden sonra sanki o biraz daha arttı gibi...” K2

“Olmadı. Şöyle oluyor mesela sizi soruyor Nisa'yı [araştırmacını adı] tanıyor ya onlar burada mıydı Antalyada mıydı? Antalyadaydı diyorum ben. Mesela yarım saat sonra tekrar sorar Antalyada mıydı Nisalar diye sıkıcı oluyor yani... Eskiye göre az önce söylediğim gibi işte sık sık sorular mesela unutmuyor. Yemeği falan şimdilik unutmuyor.” K3

“7-8 yıl önce kalçasını kırdı, protez yapıldı kalçasına. Kendisine bir süre baktık iyileşti. Kendi evi vardı. Sonra kalp krizi geçirdi stand takıldı yanımıza aldık. Neyse geçen yıl bağ evi var annemin ... köyünde. Ben de yazın o köyde oturuyorum. Köy ama merkeze çok yakın yani artık mahalle oldu. Orada annemin ayağı kaymış domatesleri falan fideleri çapalarken derken yağmur yağmış bir süre yağmurun suların altında kalmış. Akşama almaya gidiyorum sabah bırakıp akşam alıyorum, akşam almaya gittiğimde yerde yatar vaziyette gördük. Tabi kimildayamıyordu. Kolunu kırmış, omuzunu kırmış. Hastaneye götürdük muayenesi falan yapıldı, operasyon geçirdi. O günden beri bakıma muhtaç eski haline gelemedi.” K9

En çok referans alan kodlar arasında olmasalar da, *Bakım sürecinin bakım verene etkisi (34), Cinsiyet ve bakım (30), Ekonomik durum (25), İçsel Farkındalık (19), Bakım*

vermeye başlama kararı (14), Eksikliği duyulan şey (13), Yaşlılık hakkında düşünceleri (11) ve Bakıcı tutmak hakkındaki düşünceleri (9) kodları erkeklerin bakım verme süreciyle ilgili önemli bilgiler içermektedir.

“Bakım sürecinin bakım verene etkisi” kodunda bakım veren erkekler yaşadıkları zorluklardan ve bakım sürecinin hayatlarındaki etkisinden bahsetmişlerdir. Genelde bakım vermekten tatminleri olsa da bakım vermenin zor yanları olduğunu belirtmişlerdir. Bu farkındalıktan “İçsel Farkındalık” kodunda da bahsedilecektir.

“Hayır kesinlikle [tek başına bırakamıyormuş] mesela geçen cuma İstanbul’a gittim ama kızlarım gün içinde eve geldiler. İstanbul’a gittim geldim bir günlüğüne, cenazem vardı. Sabah gittim akşam geri döndüm.” K6

“En azından biz çalışıyorduk geliyordum. Biz de bakıyorduk. Annemgilde bende bakıyordum ama ağırlaşmaya başladı. Sonra ben sonra gece gündüz başında kalmaya başladım.... Evet, dükkanınızı kapattık [kardeşine bakım vermek için işini bırakmış]” K8

“Hayat arkadaşım da konuştum, işte dönem dönem onunla da bir araya geliyorduk. Ama giderek o ilişki bitti daha sonraki yıllarda ailem yüzünden. Yine birlikte olduğumuz dönemler oldu ama ailem daha ön plana çıktı. Böyle bir başlangıç oldu açıkçası... En çok o dönemde bel fıtığım ilerledi çünkü kaldırmak zorunda kaldığı dönemler oldu mesela babam bayağı düştü. Yani ister istemez kucaklayıp kaldırmak zorunda kalıyorsunuz ve beliniz iyice zorlanıyor o sırada. İşte o dönemde bel fıtığı daha da ilerledi bende.” K10

“Cinsiyet ve bakım” kodunda ise bakım vermekte olan erkeklerin cinsiyet rollerine ilişkin, hangi davranışların erkeklik içinde olup olmadıkları hakkındaki düşünceleri vardır. Burada katılımcılar ikiye ayrılmış vaziyettedir. Katılımcılardan bazıları kendileri yakınlarına bakım vermelerine ve bunu bir görev olarak görmelerine hatta isteyerek yapmalarına rağmen bakım vermenin “kadın işi” olduğunu ya da en azından kadınların bu işi daha rahat yapabileceği görüşündedirler.

“ ...daha rahat bakardı. Ben biraz titizim. kararlı olabilir miydim? Ama kadın tabii ki rahat bakar her konuda her şeyden. Çünkü şey artık onlar hemcins birde çürüğün yaptığı da aynı işi [iyi iş] yapıyor.” K1

“Tabi bayanlar bu konuda daha iyi yani... Temizlik konusunda olsun efendim düzen konusu olsun bayanın yani bir odanın temizliği olsa düzeni olsa falan çok daha farklı... Erkek biraz daha olabilir yani şöyle üstün körü de olabilir yani o şekilde de düşünebilir ama bayanlar hassas o konuda” K2

“Bu beceri isteyen bir şey bu tabi ki şimdi genelde kadınları el becerisi, erkeklerden daha üstün. Kadınlar daha becerikli. Erkekler öyle değil, kadınlar istemeyerek de baksın erkeklerden daha iyi bakıyor. Gördüğüm kadarı ile de kadınlar daha iyi bakıyor. O şekilde görüyorum” K6

Katılımcılardan bazıları ise ev işi, birine bakım verme (fiziksel, duygusal) gibi işleri herhangi bir cinsiyetin doğuştan daha kolay yapamayacağını ancak kişinin daha önceki deneyiminin ve kişiliğinin becerisine etkisi olacağını belirtmişlerdir.

“Öyle şeye de inanmıyorum. böyle kadının yapabileceği işler vardır. Erkeğin yapabileceği işler vardır. Erkek kadın işini yapamaz, kadın erkek şimdi yapamaz gibi. Ya ben mesela yemek yapamam, ben bulaşık yıkamam ben çamaşır yapamam ütü yapamam gibi algılamıyorum. Herkes insan olarak erkekte bütün işlerini yapabilir. Kadın da bütün işleri yapabilir ama bu işe yatkın olmakta biraz kişi kişilikle ilgili bir şey. Ben böyle idim o nedenle belki de şu anda bu işi çok rahat yapıyorum ama toplumumuzda öyle görünmüyor” K7

“Toplum yapımızdan kaynaklanıyor aslında aileler kız çocuklarsa şanslı olduğunu düşünüyor çünkü kız çocuğa itiliyor. Erkekler yapamazmış gibi veya erkek ama gurur meselesi yapıyor. Yani biraz geri kafalı ataerkil bir aileden geliyorsa kesin gurur meselesi yapıyor. Ben neye bakacağım kızlar var işte kız baksın diyor veya dediğiniz gibi gelin var gelin baksın diyor. Ama bu profesyonel anlamda da şöyle etkileniyor şimdi hasta bakım deyince aklıma yani hemşirelik kadınlarla özdeşleşmiş durumda ya. Halbuki bugün hastanelerde bir sürü erkek

hemşireler var. Tamam geçmişte bu bir kadın mesleği idi ama artık pek çok sayıda erkek hemşire var, ve işlerini çok güzel yapıyorlar. Bu biraz onunla etiketlenmiş gibi sanki. Bakım deyince kadın akla geliyor kimse erkeğin bakım yapabileceğini düşünmüyor. Ben mesela kendi arkadaşlarım içinde de böyle yadırgayan veya yadırgayan deneyimde bu kelime yanlış olabilir. Ama garip sayanlar olduğunu biliyorum. İlk konuşmamızda hemen mesela şey soruluyordu işte. Anneye babaya bakıyorum ya falan dediğimde siz de hiç kız yok mu ya? deniyor mesela. O kadar şey bölünmüş ki toplum hemen kadına endeksleniyor toplum. Ben bir erkeğin de bakım yapabileceğini düşünen yok” K10

Katılımcılardan K5 ise kadın ve erkeklerin iş yapabilme becerisinden ziyade “erkek olmayı/nefsini unutma”ya dikkat çekmiştir. Bu durumu şöyle ifade etmektedir.

“Birincisi bir başkasına bakabilir miydim? Yani bir başka kadına bakabilir miydim? Bir başka baba ana ihtiyara bakabilir miydim? Hani biraz önce dedim ki hasta bakıcıların kesinlikle kakayı elleyebilmesi lazım. Yani iğrenti duygusunu yok etmesi lazım. Psikolojikmen, kendine hükmetmesi lazım. Ben yaparım ben ederim, iğrenç yaraları bile ellemesi falan lazım. ... Temizlemek benim için sıkıntı değil çünkü ben o duyguları öldürmüşüm. Bokuydu bilmem nesiydi ve çok değil yani. Bir nefsanî duygun ölü olacak. Bir başka kadını banyoya soktuğun zaman nefsanî duygulara kapılmayacaksın. Başını, kucunu, götünü, bokunu temizliyorsun altına bezini bağılıyorsun her şeyini öldüreceksin. Mahrem yerlerini her şeyi görüyorsun. Bunları öldüreceksin. Babanın aynı, zaman geliyor baban tıraş et beni diyor. Tıraş edeceksin. Bunları yapabilmen lazım. Yani bir erkeğin erkek olduğunu unutması lazım. ...” K5

“Ekonomik durum” kodunda katılımcılar ekonomik durumları ve sorunları hakkında bilgi vermişlerdir. Katılımcıların yarısı ise ekonomik durumundan memnun olduğunu ifade etmiştir. Aşağıda ekonomik olarak sıkıntılarını paylaşan katılımcıların alıntılarında yer verilmiştir.

“O konuda rahattım, ekonomik herhangi bir şeyimiz olmadı. Sıkıntımız olmadı. Babamın zaten iyi bir maaşı vardı tamam kayıpları çoktu ama bugüne kadar geldik yani. Sonra o maaşının bir kısmı anneme kaldı ikimize zaten fazla

geliyordu geçiyordu. Yani fazla fazla yetiyordu ama şu anda bana yetmiyor çünkü ben tek maaşa kaldım. Benim maaş düşük biraz, açıkçası zor olacak herhalde gelecek benim için. Şimdi ben zorlanıyorum tabii çünkü yani söylememde sakınca yok. 3 bin 300 lira maaş alıyorum emekli maaşı yani hangi bir evim şeyim yok Onlar eşe gitti. Şu anda ben kirada oturuyorum 2000 lira kira veriyorum işte üstüyle de geçinmeye çalışıyorum şuan ama yani gelecek benim pek iyi açıkçası.” K10

“Yağımızla kavruluyoruz. Bugün gidip de mesela bundan yılbaşından önce bu zamlardan önce istesek gidip lahmacun yiyorduk. 9 liraydı bir lahmacun şimdi olmuş 20-25 lira. Bugün biz iki lahmacun yesek 25'erden yüz lira yapar. Biz bunları haftada bir hatta 10 günde bir gidip yiyorduk. Son zamanlarda bunu yemiyoruz. Niye biz bunu yediğimiz zaman biz geçinemeyiz” K6

“İçsel Farkındalık” daha öncede bahsedildiği gibi bakım verme sürecinde özellikle bakım verilen kişiyle ortaya çıktığı düşünülen iç farkındalığın toplandığı bir koddur. Bu koddaki alıntılarda yapılan davranışların veya deneyimlenen hislerin kabul edildiği ve altında ne gibi sebeplerin yattığına ilişkin söylemler bulunmaktadır.

“Ben yapı itibariyle asabi bir insanım. Tam değil de biraz asabi, prensipli biriyim. Her şey şimdi eskisi gibi olsun istiyorum... Yani benim bu kadını idare etmem lazım. Bu hasta hala, hala kabul edemiyorum hala ondan beklediklerim tam olmasını istiyorum. Halbuki beklediklerimin tam olması mümkün değil. Yapamıyor beceremiyor yani kendiliğinden yapamıyor. İkazla uyarıyla... Son derece sakin oluyorum ama yardım etmeyince de öfkeleniyorum kızıyorum” K1

“Durup duruken bir de fazla konuşmaya başladı ve fazla sorular soruyor. Ben de o zaman biraz kaldıramıyorum... İşte çok soru soruyor. Sorularının yüzde 90 da cevap veriyorum. yüzde onuna cevap vermek istemiyorum....Ben asker disipliniyle yetiştiğim için pek hoşgörülü olamıyorum. Ama hoşgörülü olmanın gerçek anlamda iyi olduğunu düşünüyorum. Şimdi burada tanıştığım bir arkadaşımız var. Çok sabırlı. hanımı da bayağı şey ileri derecede onunla konuşur böyle. O da evinde bütün yemekleri, temizliği bilmem o da aynı şeyleri

yapıyor. O daha çok sabırlı anladığım kadarı ile ben o kadar sabırlı olamıyorum. Dediğim gibi asker disiplini olduğu için şeyim yok, hoşgörülüyüm yok yani böyle bazen görüyorum da o hoşgörüyü hemen karşılayamıyorum hemen yapamıyorum” K4

“*Bakım vermeye başlama kararı*” bakım vermeye ne anlam yüklediğinin anlaşılmasına imkan sağlamaktadır. Bakım verme kişilerin tercihi olsa da bakım verenlerin hissettikleri sorumluluk/görev duyguları göze çarpmaktadır. Erkeklerin, bakım vermeye başlama sebepleri bazı katılımcılar tarafından şöyle ifade edilmektedir.

“Ben rakı masasını kurmuş yedim içtim görevimi yaptım. Emekli oldum. Anneme babama bakmaya başladım. Çünkü göreceğimi gördüm, yaşayacağımı yaşadım hayatta. Ben ne kazandım biliyor musun? Annem babam bensiz hastaneye gitmezler. Bir götüren olacak, bir yanlarında adam olacak. Annemin babamın hastalığından dolayı doktorlardan daha uzman doktor oldum” K5

“Yani bu benim tercihim aslında. Hani az önce söyledim ya bir dönem hakikaten bir suçluluk, eziklik hissediyordum. Niye orada yalnız, ben burada yalnızım diye. Yani annem buraya gelsin de benimle aynı evde otursun anlamında da değil. Birbirimize yakın olsak da ben onun daha çok yakınında olsam, daha çok hizmetini, daha çok ihtiyaçlarını gidermeye çalışsam düşüncesiydi benim kafamdaki. Yoksa annem gelsin de işte aynı evde yaşayalım değildi. Aslında ama süreç buna kendiliğinden götürdü bizi.” K7

Katılımcılar çoğunlukla bakıma muhtaçlık durumunda bakım verme kararı alırken bazen de özel ailevi olaylar bakım verenleri ailelerine yakın olmaya itmiştir. K10’un küçük kardeşi alkol bağımlılığı yüzünden var olan tüm parayı bitirmiş, eve haciz gelmiş ondan sonra kardeşi İstanbul’a tanıştığı birinin yanına gidince ebeveynleri K10’nu aramış ve çağırmıştır. Yıllar boyunca babasıyla görüşmeyen K10 sadece bazı hastalık durumunda konuşmuş ve artık bu konuşma sonrasında 10 yıl sürecek bakım verme sürecine adım atmıştır.

“E konuştuk ettik, ben gidip birlikte yaşadığım kişiyle de konuştum. Dedim böyle böyle bir durum var dedim. Oraya gitmek zorundayım. Annemin, babamın yanına yerleştim.... Yani bu insanlara nasıl yapılabilir bu diye ve artık tamamen kalmaya karar verdim” K10

“Eksikliği duyulan şey” kişilerin bakım verme sürecinde nelere ihtiyaçları olduklarını ifade ettikleri bir koddur. Aslında daha fazla referans alacağı düşünülen bu kodun aşağı sıralarda yer almasının sebebi, kişilerin sorunlarını söylemekten çekinmesi; şikayetin dile getirilmesinin ayıp gibi görülmesi olabilir. Yine de görülen en temel eksiklik, çoğunlukla sosyal destek ile ilişkili konular olarak ortaya çıkmaktadır. Bakım verme sürecini rahatlatacak birkaç günlük mola bakımı ya da ev temizliği gibi destekler eksik görülmektedir.

“Bir şey isteyecek durumumuz yok yani Şöyle yani evde temizliğin biraz daha çok olmasını istiyorum. Bugünlerde sıkıntımız bu.” K1

“Gerçekten bak mesela ben isterim ki ben tam .....’da oturuyorum. Antalya’nın bir ucundan bir ucuna geliyorum. Ben isterim ki mesela bu ..... tarafında da Muratpaşa Belediyesi taraflarında da şöyle bir yer olmasını isterim. Tabii ki bu da imkanlar dahilinde ama istese belediyemiz, devletimiz yaptırabilir. Böyle bir yer 2- 3 yer açabilir. Kepez’de de Lara’da da açabilir” K6

“.... Yani bir arada bakıcının bir mola vermesi ve bir şey olması gerekiyor. Ben bunu yaşamadım ama bu çok büyük bir ihtiyaçtı. Keşke böyle beni arada, bir hafta bile değil 3-4 gün dinlendirecek biri olsaydı çok her ayda değil yani iki ayda bir üç ayda bir olsaydı bana yetecekti bu. Çok daha iyi olacaktım diye düşünüyorum.... Yani 10 yıldır bu tür ilişkilerden [romantik ilişki] ihmal ettim kendimi yani. Ama şöyle bir geriye baktığımda zaten yaşanacak ilişkide kalmaz artık. Yaş geliyor 65’e yani bu da benim hayatım olacakmış ama pişman değilim olsa iyi olurdu ruhumu güzelleştirdi ruhumu rahatlatırdı o olurdu yani. Çünkü insan birine ihtiyaç duyuyor biriyle paylaşmak istiyor sevincini mutluluğunu ama dertlerini, sıkıntılarını da paylaşmak istiyor. Öyle biri olmadı işte biri varken o da sönümlendi gitti açıkçası....Çok iyi olurdu [bakım verdiği süre bir maaş

alsaydı çalışan gibi] Yani en azından mesela bu günlerde bu böyle kara kara düşünmemiş olurdu. Biraz birikimim olurdu.” K10

“Hani o konuda [annesin öz bakım ihtiyacını karşılamak] nasıl bir çözüm bulabilirim diye düşündüm aslında. Yani bir yardımcı bulsam işte gelip haftada birkaç gün en azından ilgilense diye ama hem böyle birisini bulmak zor, hem de başkası ne kadar ilgilenir, ne derece faydalı olduğunu bilemediğim için...Ya şu anda yardım almayı kalksam ya da yardım alma ihtiyacı olarak duyduğum şey annemin öz bakımıyla ilgili yapılması gerekenler, banyosuydu ne bileyim başka neleri varsa işte” K7

K8, sosyal desteğin yanı sıra maddi destek eksikliğini ifade etmiş, devlet tarafından verilen desteğin bütün işi bakım olan birey için yeterli olmadığını belirtmiştir.

“Ailecek bu konuda gerçekten illaki tedirginiz. Yani ailede hepsi yaşıyor ister istemez demek istediğim o zaten devletimiz keşke engellilere daha çok destek verse mesela ona bakanın mağduriyetini kardeşim sen mesela, ben kardeşine bakıyorum, ben de geçinmek zorundayım sen bana sadece kuru ekmek parası verirsen yani bununla nasıl geçineceğim. Demek istediğim mesela ona da askeri ücretini büyüt. Sen onu muhtarlara yükselttin. Ona da ver engelli insanlara yap, onları da sevindir. Mesela bayramlarda emeklilere şey bayram parası geliyor mesela. 1.250 lira. Şimdi niye bizim kardeşlerimiz de bunlara vermiyor. Esas bunları vermesi gerekmiyor mu Bunlar daha çok sevinse olmuyor mu? Ben bunlara gerçekten çok alıyorum” K8

Katılımcıların “Yaşlılık hakkında düşünceleri” genelde olumsuzdur. Bunun sebebi bakım verdikleri yaşlı kişilerin bakıma muhtaç olmasına bağlanabilir. Ayrıca bakım verdikleri kişilerle benzer rahatsızlıklara sahip olan katılımcılar vardır. Kendilerinin de benzer duruma gelme ihtimali onları hayatlarının ileriki zamanları hakkında olumsuz düşüncelere yöneltebilmektedir.

“Yaşlı insanın tekrar harekete geçmesi zor oluyor. Gençlik vaktine göre ama. Bu yönden bir şikayetimiz yok da tabi zaman zaman geliyor artık şey rahatsızlıklar

geliyor, yaşıımız ilerliyor. Böyle yani yaşantımız bu...eskisi kadar canlı ve aktif değiliz. şimdi düşünüyörüz hanım, yarın sabah ne denize gidelim mi gidelim. Sabah oluyor ya boş ver gitmeyelim yarın gidelim gibilerden böyle ertelemeler oluşmaya başladı.” K1

“Tabi haliyle insanın belli bir yaştan sonra iş yapmak falan ama tabi kolay değil. Ağır.” K2

“Yaşım 86 her şeye erişemiyörüm, yapamiyörüm sıkıntı çekiyörüz yani. Tabi kadının eşine bazen hanıma söylüyörüm ya ben bu yaşa geldim. Benim bakıma ihtiyacım var diyörüm. Bir şey diyemiyör ki... Onun bakıma ihtiyacı var çünkü... Ben hani bu yaştan sonra bir köşede oturmalyım, önüme yemeğim şeyim önüme gelmeli onu bekliyörüm diyörüm, bir şey diyemiyör.” K4

“Hiç öyle bir şey değildi. Ama işte ne diyörüm. İnsan yaşlandığı zaman çocuklaşıyordu. Eğer bir insan kendinin bu yaşlılık döneminde geçireceği işte bu boğazın kurumasını, yutkunma refleksinin kaybını bilmiyörsen niye yapıyör diye zorluyörsün. Kızıyörsün, dövüyörsün böyle sinirlerin boşanıyör. En küçük şeyde boş alıyörsün. Bunları bilmiyörsen hasta bakıcı olamazsın...yok öyle bir şey ya eğer vücuda bir hastalık girmişse tamiri mümkün olmayan tek motor insan vücududur. İz kalır, dikiş tutmaz. Hani ciğer değıştiryörler ya, tamam değıştiryörsün ne kadar süre yaşıyör... Kendi orjinal ciğeri ile yüz yaşına kadar gidecekse 80 yaşında gidiyör. Benim de stent takıldı.” K5

Son olarak katılımcıların “Bakıcı tutmak hakkındaki düşünceleri” hakkındaki söylemlerine aşağıda bazı örnekler verilmiştir. Genel olarak katılımcılar bakıcı tutmanın işi kolaylaştırmadığı sadece zaman ve para kaybına yol açtığı görüşünü ifade etmişlerdir. Bakıcı, evde var olan düzene aykırıdır. Yanı sıra aile bireyinin tüm yükünü alamamaktadır. Bu nedenle katılımcılar “bir be bakıcıyla uğraşmanın” fazladan yük getireceği görüşünü ifade etmişlerdir.

“Bakıcı tutmaya kalksak evin içinde ben rahatsız olurum. O da bizim usulümüze göre bir bakım yapamayacaktır. Bizim düşündüğüm şeyi de yapamayacaktır

fakat kendine has bir uygulaması vardır. Bu da bizi zorlayacaktır. Mecburen artık katlanabilir ve katlanmaya çalışacağız kendimizi. Şimdiden hazırlamamız lazım. Daha da düşünüyorum yani gündemimizde yok “ K1

“ Kardeşim mesela benim yeğenlerim de kardeşim de bakıcı tut falan dedi. Kardeşim bakıcı falan tutmuş, soymuş soğana çevirmiş. Bakmıyorlar dedi. Her şey altını bile sen temizleyeceksin dedi. Sen gidip sen temizledikten sonra dedi ben de bakarım ne var dedi. Benim bir doktor arkadaşım var bahçesine baktığım doktorlar arkadaş adam kendi kemik erimesinden gözümüzün önünde öldü gitti. Evinde yatarken yatalak oldu ve derken hastaneye gitmedi. Evinde her türlü imkan zenginlerdi. Her türlü imkanı kurdular hava yastığı, oksijen şeyi falan onlar da bakıcı tutmuşlardı. Hem de iki tane bak onun da ağzına tükürmüş adam bok içinde öldü. Uğur Dündar'la konuştuk ya yaşlılara bakım hizmeti oradan bakım evi açmış diye... Kalan bizde halkta bir imaj var. Hortumla yıkamalar, televizyonlarda görüyor. Bakıcı çocuğu döverken yakalandı. Kameraya alın. Şimdi kimi kime baktıracaksın peki?... Ücretli karşılığında şuna inandım ben, bir yardımcı hasta bakıcı bana ne kadar etkili olur atıyorum benim evde yiyor içiyor yatıyor birde oda verdi ki ona bir daha para veriyoruz. Ulan bunun yaptığını ben de yapıyorum ya niye para verem niye besleyim... Onun yaptığını ben yapıyorum. Yaptığı hareketlerin teknik olarak kendini kolaylaştırıcı tekniklerini geliştiriyorsan o hastanın bokuyla oynamak sidiğiyle oynamak çok önemli bir şey değil.” K5

Bakıcının yükünün yanı sıra kurumlara ve bakım verene güvenin azlığı da bu konuda önemli bir tutum olarak ortaya çıkmaktadır. K7, bakıcı tutma fikrine sıcak baksa da bakıcının yeterince uygun bakım veremeyeceği konusunda endişe duymaktadır.

“Bu aşamaya geldiğinde bunu benim yapmam yerine acaba birisine profesyonel olarak birisini mi bulmak? Hani derler işte bakıcı buldu kadın buldum, baktı. Böyle böyle bir şey mi yaparım bilmiyorum şu anda. .. Belki yabancı birisini bulacaktık ona baksın isteyecektik ama yani çocuk bakıcılarının da yaşlılara, bakanların da neler yaptığını zaman zaman duyuyoruz, görüyoruz” K7

4.3. Eksenel Kodlama

Tablo 4.3.'de oluşturulan kategoriler en fazla referans alandan en aza doğru sıralanmıştır. Bu aşamada daha önceki 53 kod gruplandırılarak toplam 23 kategori oluşturulmuştur.

Şekilde görüldüğü üzere en çok atıf alan kategoriler sırasıyla destek (102), bakım süreci (96), duygusal çıktı (88), bakımın birincil öznelere (68), bakımın etkisi (65) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 4.3. Eksenel Kodlama Sonuçları

Kategoriler	Kategoriye Atıf Yapan Görüşmeciler Sayısı	Kategoriye Dahil Edilen Referans İfade Sayısı
Destek	10	102
Bakım süreci	10	96
Duygusal çıktı	10	88
Birincil bakım öznelere	10	68
Bakımın etkisi	10	65
Deneyim	9	48
Günlük yaşam	10	46
Sosyal koşullar	10	38
Bakım verdiği kişinin yeterlilik ve yetkinliği hakkındaki düşünceleri	9	37
Bakımın başlangıcı	10	31
Cinsiyet ve bakım	10	30
İlişki	7	30
Gelecek	7	23
Motivasyon	8	23
Geçmiş	4	14
Eksikliği duyulan şey	5	13
Ailesi nerede yaşıyor	7	12
Yaşlılık hakkında düşünceleri	5	11
Bakımın ikincil öznelere	4	10
Pandemi	6	10
Bakıcı tutmak hakkında düşünceleri	5	9
Bakım vermeye dışarıdan tepkiler	5	9
Bakıcı kişisel özellikleri	1	1

“Destek” kategorisi en çok atıf alan kategoridir. Zaten kodlamalarda “formal destek” ve “informal destek” kodlarının ilk üç sırada yer alması bu kategorinin öne çıkmasını anlaşılır kılmıştır. “Destek” kodunun öne çıkmasında informal bakımın genelde aniden gelişmesi nedeniyle kişilerin bu değişime ayak uydurmasındaki zorluğun etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu koda üstte değinildiği için şimdi ayrıntılı olarak anlatılmayacaktır. Ancak formal destek varlığının kişileri olumlu yönde etkilerken eksikliğinin de hissedildiği noktalar olmuştur. Ayrıca informal desteğin varlığı da oldukça etkili olmuştur.

“Böyle gidiyor. Büyük kızım şimdi 3 gündür bizdeydi. Rahat ettik tabii şey oluyor tabi biraz işim hafifliyor. Rahat ediyoruz. Damat şöyle dedi: Haftanın üç günü sizde kalsın dedi. Diğer gün biz beraber olalım dedi. Şimdi öyle” K4

“Yakınları çok yakınlar. .... bulvarı var caddesi var. Bir tarafta kızlarım oturuyor bir tarafta biz oturuyoruz. Çok yakınız. Gidip gelebiliyor da tek başına” K6

“Mesela ben bir ara şeyi düşündüm. Belediyelerin evde bakım hizmetleri olduğunu biliyorum. Acaba oradan destek mi alsam diye düşündüm ama bunların da birtakım şartları varmış. O şartları biz uyuyoruz muyuz, uyuyor muyuz bilmiyorum. O yüzden çok fazla şeyin içinde yapamadım. Belediye ile bu konuda gidip de görüşmedim bile, çok fazla araştıradım ama şey olsa hani mümkün olsa böyle hani birisini çağırıp da haftada bir gün gel işte annemin işte banyoydu, öz bakımıydı gibi birtakım ihtiyaçlarını gider diyebileceğim bir şey yoktu” K7

Sosyal destek açısından kardeşlerin varlığı önemli olmakla birlikte bakım sürecinde kardeşlerle ilişkiler de kopabilmektedir. Bu desteğin yokluğunu K10 şöyle ifade etmiştir:

“Şu anda o küçük kardeşle konuşmuyorum. Şuan diğer ortanca kardeşimle görüşüyoruz. Ama onunla da çok yakın değiliz. Ona da kırgın olduğum şeyler var mesela. Mesela annem beş, altı aydır ağır bir dönem geçirdi. O dönemde hiç ziyaretine gelmedi. Manisa-İzmir arası 20 kilometre. O da emekli vakti boş, çok rahat gelip gidebilirdi gelmedi ona da kırgınım.” K10

“Bakım süreci” kategorisi en çok atf alan ikinci kategoridir. Bakım sürecinin içinde bakım alan kişinin ihtiyaçları, bakım kapsamında uygulamalar, bakıma muhtaçlık süreci ve hastalığın gelişimi konuları hakkında katılımcıların fikirleri bulunmaktadır. Bu kategori “Bakım kapsamında uygulamalar”, “Durumun/hastalığın gelişimi” ve “Bakıma muhtaçlık süresi” kodlarını içermektedir. Aşağıda bu kategoriye ait bazı alıntılara yer verilmiştir.

“Yani tabi bende haliyle mümkün mertebede şimdi bu hastalıkta, hastanın yalnız kalmaması ve devamlı beyninin meşgul olması lazım. Burada da yukarıda zeka ile çeşitli etkinlikler var onları da yaptırıyoruz. Yani burada onları yapıyoruz. Dolayısıyla devamlı meşgul etmeye çalışıyorum kendisini. Bazen bizi izliyor, örgü örüyor ,filmler bakıyor ondan sonra işte yürüyüşe götürüyorum. Markete giriyoruz markette, hadi ne istiyorsan al diyorum bak diyorum. Mesele şu anda bizim şeyimiz yiyeceklerin isimlerinde unutmaya var. O yiyecekler İsimlerini de ben şöyle yapıyorum ilk harflerini söylüyorum. mesela peynir derken p diyorum. Peynir diyor. O ilk harfini söyleyince öyle bir faydası oluyor” K2

“Ayaklarına bakıyorsun. Zayıflamış ulan adama yemek getiriyoruz. Kakaya bakıyorsun kaka normal, bir bakıyorsun siyah renk değişim, siyah eyvah iç kanama mı var, panikliyorsun., adam zayıflıyor. Adam duymuyor. Adamın gözleri gidiyor. Böyle gidiyor gitti adam diyorsun, kalbine, kafasına, gözüne bakıp ne yapacağını panikliyorsun. Gözünün önünde adım adım ölüme gittiğini seyrediyorsun. Ne yapacağını bilmiyorsun baba ayağa kalktı. Bu duvarın burasında babam yatıyor, duvarın öbür tarafında ben yatıyorum. Baba bir şey olduğu zaman çişin geldiği zaman vur. Ama babam bunu unutuyor, vurmaya unutuyor. Kendi unutuyor. Ayağa kalkıyor. Demans başladı ya” K5

“Ama şu anda hanım müthiş unutkan, söylediğini hatırlamıyor. veya hatta sizi gördüğü zaman ancak tanıyor. İsmen söylediğim zaman tanımıyor. Ben söylediğim zaman tanımıyor. Bana da bazen sen kimsin diyor, niye bu evde duruyorsun diyor. Evimize gidelim diyor. Eşyaları toplayalım, bize evimize gidelim diyor. Böyle konuşmaları oluyor” K4

“Ben sabahtan buraya .... köyüne geliyorum. Kardeşim sabahtan bir bardak süt içirmiş oluyor. Ben geldiğimde kahvaltısını yaptırıyorum. Kahvaltıda katı şeyler yiyemiyor. Yumurta rafadan yapıyorum sütün içine katıyorum biraz bal, badem, yarım muz katıyorum arı poleni katıyorum biraz peynir katıyorum rondoda çekiyorum. Mutfağa çağıyorum annemi, getiriyorum, bir bardak da çay veriyorum. O sütlü yumurtayı içiyor çayı içiyor. Ondan sonra odasına götürüyorum, televizyon izliyor falan. Saat ikide bakım saati geliyor altını değiştiriyorum. Pişik olmasın diye daha öncede basuru vardı, klozetin içine şey yaptım leğen koydum altına da tampon koydum, sıcak suya 10 dk falan oturuyor. Hem basuruna iyi geliyor sıcak su hem pişik olmuyor temizleniyor. Ondan sonra kantaron yağı ile siliyorum, kantaron yağı yaşlılarda çok önemli size de tavsiye ederim. Özellikle pişik ve yara açılmasına karşı çok iyi geliyor. Sonra alt bezini değiştiriyorum. Sonra mutfağa geri getiriyorum çorbayı rondoda çekiyorum yanına da kayısı hoşafını rondada çekiyorum. Onları veriyorum, su veriyorum” K9

“Duygusal çıktı” kategorisinde erkek bakım verenlerin söylemlerinden bakım sürecinde bilinçli olarak ya da olmayarak aktardıkları öznel deneyimlere yer verilmiştir. Bu kategori “Var olan durumu kabullenme”, “İçsel Farkındalık”, “Beklenti”, “Durumun/hastalığın gelişimine sebep bulma”, “İçini rahatlatma”, “Pişmanlık”, “Hastalığa anlam vermeye çalışma (duygusal tepki, şaşkınlık), “Empati” ve “Gerçekleşmeyen beklentiler” kodlarını içermektedir.

“Bu hastalığa yakalamamak lazım neyse bilimin tavsiye ettiği çevrenin tavsiye ettiği... Bu hastalığı yaşayanların tavsiye ettiği ne varsa onu uygulamakta fayda var. Evet ben keşke diyorum kitapları, dergileri alsaydım. Ben son 20 senedir gazete okumadım. televizyon çıktıktan sonra haberleri izlemiyoruz derler”

K1 [Pişmanlık]

“Önemli olan tabi haliyle bunlara sabırla yaklaşabilmek. Bunun için de İmam Rabbani hazretlerinin bir sözü var. Karşılaştığınız her şeyi aradığımız şey olarak biliniz buyuruyor. Dolayısıyla demek ki Allahu Teala insana böyle takdir etti” K2 [Var olan durumu kabullenme]

“Yani ihtiyacım tabii bende dışarı çıkıp mesela o evdeyken ben de bir hava almasını istiyorum. Çocukla beraber zaten beraber gideriz oğlanla nere olsa beraber gideriz” K3 [Gerçekleşmeyen beklentiler]

“Mecburum ama ne yapabilirim mecburum. Nasıl bakacam... Emine'ye [eşi] mi diyeceğim. Babamın peşinden bokunu temizle çarşafını temizle boklarını yıka, babamı banyoya sok ona mı diyeceğim söyle ne yapacağım Allah sana vermesin, vermesin tabii diyorum”K5 [Var olan durumu kabullenme]

“Hayatı boyunca böyle bir şeyle karşılaşmadık. Bırak onu bir yerini bile çizdirmedik” K8 [İçini rahatlatma]

“Bakımın birincil öznelere” en çok atıf alan dördüncü kategoridir. Bu kategorinin öne çıkmasına bakım veren erkekler ve bakım verdiği yakınlarının bu süreci çoğunlukla baş başa geçirmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Katılımcılar, bakım verdikleri kişinin özellikleri ve onlarla baş başa geçirdikleri zamanlar üzerinde durmuşlardır. Bakım verdikleri aile bireyi ile ilgili başkasının bilemeyeceği olaylara şahit olmuş, çoğunlukla kendileriyle ya da bakım verdikleriyle yüzleşmişlerdir.

“Fakat ilginç olan şey şu, tişörtü asarken aynı renkli mandalları kullanmaya çalışıyor. Mesela kırmızı renk var öbür mesela şeyler mavileri mavi mandalı seçme sorusu. Yani bakan da biraz daha düzenli görsün falan diyor. Mükemmeliyetçi bir tavrı var” K2

“Eşim benim biraz sessiz yapılı bir insandır. Pek vara yoğa konuşmaz” K1

“Aynı duruma kendi düştü. Ben babam yıllar sonra bu yaptıklarının hata olduğunu benim evimde kendi yüzüme söyledi. Çok yanlışlar yaptık çok hatalar yaptım diye. Adam insan kabullenmiyor yaşantısında yaptığını, ben söylüyorum baba diyorum baba oğlunu polise şikayet ederi mi? Bir baba başkasına şikayet edip kavga ettirir mi? Başkasıyla... Hastanede şeydeyiz kardiyojide sıra bekliyoruz. Ben endokrine gideceğim oradan nefrolojiye gideceğim babama sıra alacam. Sen dedim. Şu ikinci sıraya geç orada otur. O sıraya geçerken ayağı takılıyor, köşeye düşüyor, ayağı takılıp “düşüyor. Kaşını yarıyor. Ben de

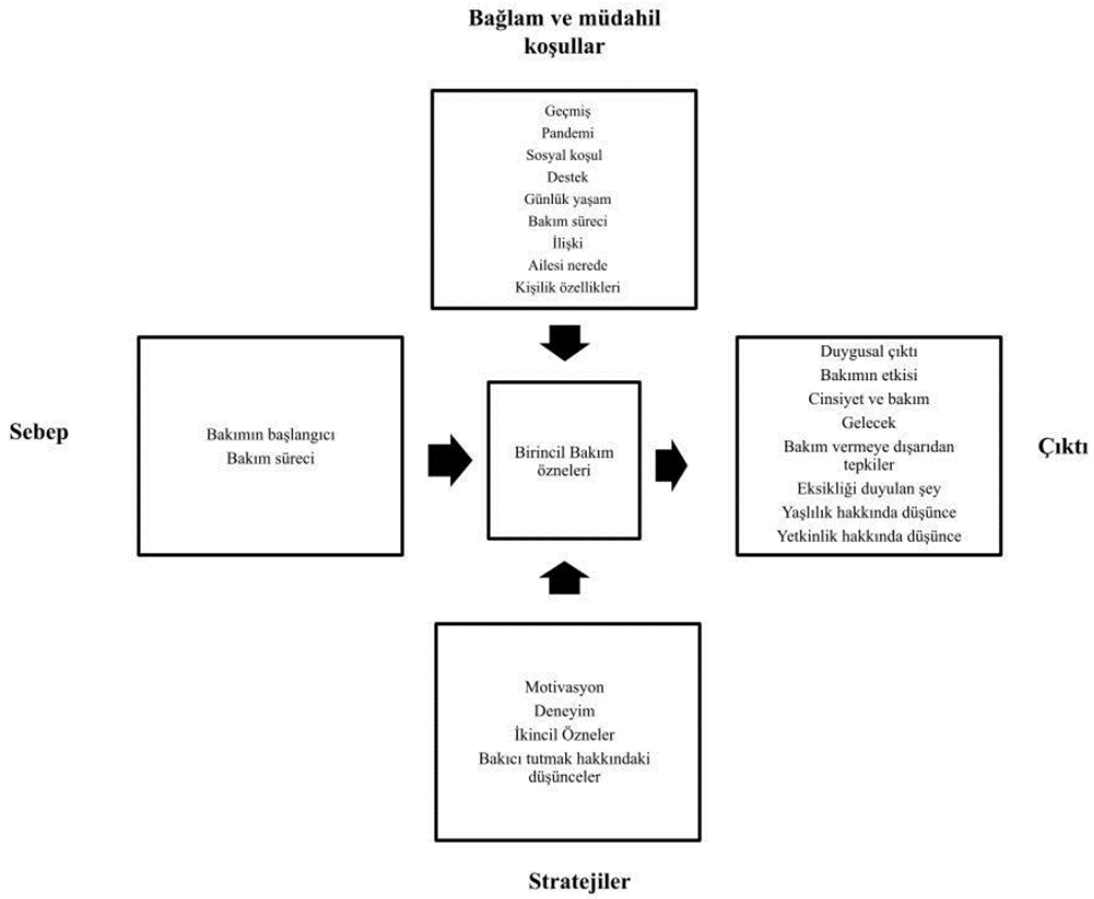
koşaraktan geldim. Babam bağıyor, beni dövmeğe geliyor beni dövmeğe geliyor. Tutun adamlar benim üstüme yürüdüler. Pata küte bana girdiler ya manyak mısınız adam düşmüş araya dedim onu sen mi kaldırıyorsun ben kaldırmaya geldim dedim ya...” K5

“Buraya geldikten sonra annemi çok daha yakından tanıma fırsatım oldu. Evlenene kadar birlikte yaşadık zaten evlendikten sonra uzun bir süre işte o Ankara'da önce babamla daha sonra yalnız başına yaşamaya devam ediyor ama buraya geldikten sonra daha farklı bir ilişki de oldu aramızda. Eskiden mesela çok basit şeylerden birbirimize öfkelendiğimiz zaman bir kırgınlık, bir küs ve kısıtlı süreli de olsa bir gönül koyma oluyordu. Şimdi artık olmuyor. ben bağırsam da küsmüyoruz birbirimize. Yada ben bağırp arkasından ya da bağırmaktan kastım yani biraz yüksek sesle konuşup biraz öfkelenip arkasından hemen gidip gönlünü alıyorum mesela. ya da e annemin birtakım huylarını ben yeni keşfettim eskiden bilmediğim birtakım huyları varmış mesela onların keşfettim yakından tanımak böyle bir fayda sağladı. Yani birlikte aynı evde yaşamak böyle bir fayda sağladı. Yani anne bir daha yakından tanıdığımı söyleyebilirim Bu süre içerisinde” K7

4.4. Odaklı Kodlama

Analizin son aşamasında ise kategoriler tekrar gözden geçirilerek çekirdek kategoriler oluşturulmuştur. Baş ve Akturan (2017, s.78) ana kavramların oluşturulması sırasında “Bu araştırmada sunulan analitik fikir nedir?” “Eğer çalışmalarımı birkaç cümle ile kavramsallaştıracak olsam bunu nasıl ifade ederim?” sorularının kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bu noktada daha soyut bir anlatı oluşturulması için öncelikle kategoriler arasında Flick, 2018’in kitabında Strauss ve Gorbın (1990)’den aktardığı, Kodlama paradigma modeli kullanılarak elde edilen kategoriler arasında bir ilişki kurulmuştur. Şekil 4.4.1. beş parçadan oluşmaktadır. “Bakımın birinci özneleri” kategorisi ana fenomen olarak yerleştirilmiştir. Bakım ihtiyacına sebep olan ya da başka bir deyişle bakım sürecini “Bakımın başlangıcı” ve “Bakım süreci”ndeki olaylar başlatmıştır. Bakım veren ve alan kişilerin içinde bulunduğu bağlam ve koşulları “Geçmiş”leri, “Pandemi”, “Sosyal koşul”ları, “Günlük yaşam”ları, “Bakım süreci”, “İlişki”leri,

“Ailesinin nerede olduğu” ve “Bakım verenin kişilik özellikleri” şekillendirmiştir. “Bakım süreci”nin aynı zamanda bu gruba dahil edilmesinin nedeni, bu kategorinin “Hastalığın gelişimi”ni içermesidir. Bu koşullar altında bakım sürecini yönetebilmek için kişiler “Motivasyon”, “Deneyim”, “Yetkinlik hakkındaki düşünce”, “Bakımın ikincil özneleri” ve “Bakıcı tutmak hakkındaki düşünceleri” ile çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. Son olarak tüm bu sürecin çıktısı olarak “Duygusal çıktı”, “Bakımın etkisi”, “Cinsiyet ve bakım”, “Gelecek”, “Bakım vermeye dışarıdan tepkiler”, “Eksikliği duyulan şey”, “Yaşlılık hakkında düşünce” ve “Bakım verilen kişilerin yetkinliği hakkında düşünce” olarak belirlenmiştir.

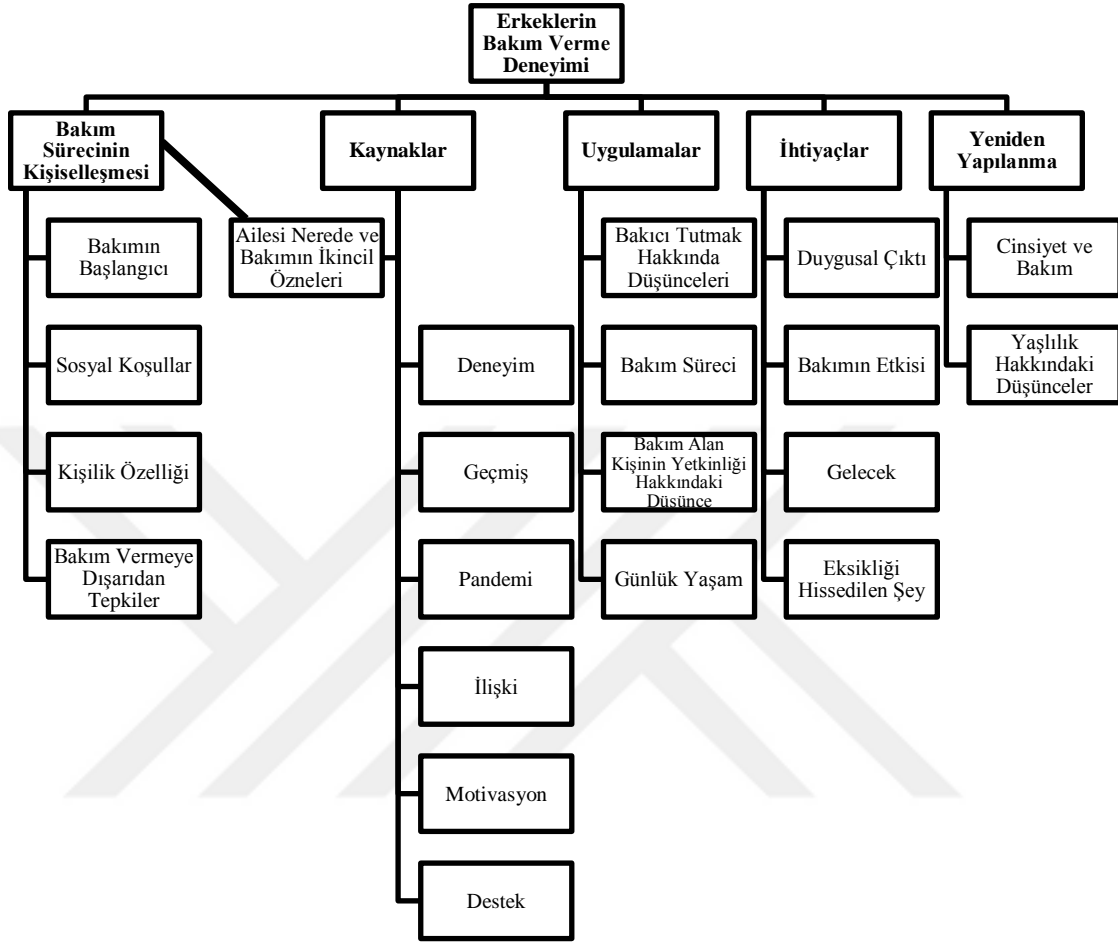

Şekil 4.4.1. Eksenel Kodların Paradigma Modeli

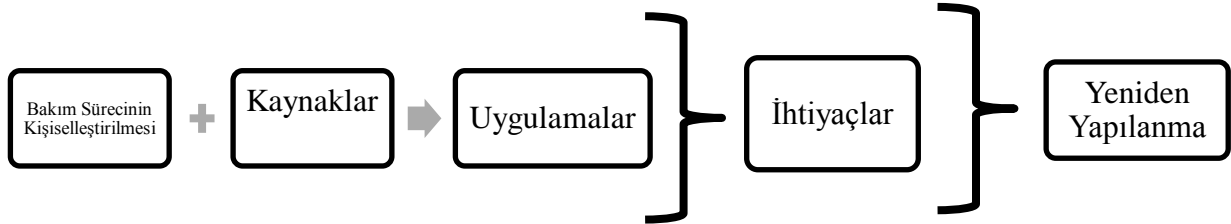
Bir önceki kodlama aşamasında üretilen 23 kategori, bu aşamada çekirdek kategori, diğer ifadeyle tema ile ilişkilendirip, bu temalar altında toplanmıştır. Bu temalar: *Bakım*

Sürecinin Kişiselleştirilmesi, Kaynaklar, Uygulamalar, İhtiyaçlar ve Yeniden Yapılanma olarak isimlendirilmiştir. Bu aşamada ortaya çıkarılan teorik modele Şekil 4.4.2. bu temalar arasındaki ilişkiye Şekil 4.4.3.' de yer verilmiştir. Bu şema öncü ve eksnel kodlama sonucu ortaya çıkan kategorilerin verilerle tekrar karşılaştırılması sonucu oluşturulmuştur. Bu araştırma sonucunda erkeklerin bakım verme deneyimlerinde öncelikle bireysel faktörlere yer verilmiştir. “*Bakımın başlangıcı*”, “*Sosyal koşullar*”, “*Kişilik özellikleri*” ve “*Bakım vermeye dışarıdan tepkiler*” kategoriler birinci tema olan Bakım Sürecinin Kişiselleşmesinin altında yer almaktadırlar. İkinci olarak Kaynaklar teması oluşturulmuştur. Bu tema altında “*Deneyim*”, “*Geçmiş*”, “*Pandemi*”, “*İlişki*”, “*Motivasyon*”, “*Destek*” ve Bakım Sürecinin Kişiselleşmesi temasıyla ortak olarak “*Ailesi nerede*” ve “*Bakımın ikincil özneleri*” kategorileri bulunmaktadır. Ortaya konulan üçüncü tema ise “*Bakıcı tutmak hakkında düşünceleri*”, “*Bakım süreci*”, “*Bakım alan kişinin yetkinliği hakkındaki düşünce*” ve “*Günlük yaşam*” kategorilerini içeren Uygulamalar temasıdır. Dördüncü tema ise “*Duygusal çıktı*”, “*Bakımın etkisi*”, “*Gelecek*” ve “*Eksikliği hissedilen şey*” kategorilerini içeren İhtiyaçlar’dır. Son tema ise Yeniden yapılanma olup altında “*Cinsiyet ve bakım*” ve “*Yaşlılık hakkında düşünceler*” kategorileri bulunmaktadır.

Temalar arasında direkt sebep sonuç ilişkisi olmaktan ziyade kümülatif olarak bakım verme sürecinde ortaya çıktıkları görülmektedir. Daha çok bakımın başlangıcında dikkat çeken bireysel faktörler ve bireylerin sahip oldukları kaynaklar zaman içinde birleşerek bakımdaki uygulamaları meydana getirmektedir. Yaşlı bakımı veren erkeklerin kişilik özelliklerinden aldıkları formal desteğe kadar her türlü etken bakım verilen kişiye yapılan uygulamaları önemli ölçüde şekillendirmektedir. İlerleyen süreçlerde ise bu üç kavramın sonucu olarak bireylerin ihtiyaçları şekillenmektedir. İhtiyaçlara, kişisel faktörler, kaynaklar ve uygulamalar etkileşimli bir biçimde etki etmektedirler. Bakım sürecinin toplamı bu dört kavram üzerinden açıklanabilse de bakım vermek ve bakım sürecinin erkekler üzerinde bazı etkileri olmaktadır. Yaşlı bakımı veren erkekler tüm bu deneyimleri sonucu kendi erkeklikleri, cinsiyet rolleri ve yaşlılık hakkında yeni düşüncelere sahip olmaya başlamaktadırlar.

Şekil 4.4.2. Çekirdek Kategoriler ve Alt Kategorilerin Şeması

Şekil 4.4.3. Yaşlı Bakımda Erkeklerin Deneyimleri Nasıl Şekillenmektedir

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada informal yaşlı bakımı veren aile bireyi erkeklerin deneyimleri anlaşılmaya çalışılmış, aynı zamanda bireylerin deneyimlerinin anlaşılmasında ortaya çıkarılan anlam şemasının olabildiğince sadece verilere bağlı kalınarak yapılması amaçlandığı için gömülü teori kullanılmıştır.

Çalışmada bakım veren erkeklerin en çok vurguladığı kavramlardan biri informal destek ve formal destektir. İnfomal destek ebeveynine bakım veren oğullar için genelde kardeşler, eşine bakım veren kişilere ise çocukları tarafından verilmektedir. Bakım verenin çocukları daha çok ev temizliği ve sosyal destek konularında yardımda bulunurken kardeşleri (eğer aynı şehirdelerse) birebir bakım uygulamalarında, ekonomik destek ve bakım verenin bakım verme işlerini paylaşma konusunda kardeşlerine yardımda bulunmuşlardır. Cahill (2000), gerçekleştirdiği odak grup çalışmasında benzer bir şekilde eşlerine bakım veren kişilerin genellikle çocuklarından yardım aldığını bulmuştur. Ek olarak o da çocukların birebir bakım vermeden daha çok ev temizliği, alışveriş gibi araçsal işlerde yardım ettiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Weinland (2009); Han ve Jubri (2013); Akış (2021c)'in yaptığı çalışmalarda da eşine bakım veren erkeklere daha çok çocuklarının, ebeveynine bakım veren erkeklere ise kardeşlerinin yardım ettiklerini bulmuşlardır. Bu çalışmalarda da çocukların, daha çok ev işleri; yemek hazırlama gibi konularda yardımcı oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların informal destek konusunda farklı eğilimlerinin olduğu da görülmüştür. Örneğin bazı katılımcılar yakınlarından destek beklerken bazıları destek beklememektedirler. Bu konuda dikkat çekici bir bulgu ise informal destek alan hiçbir erkeğin suçlu hissetmemesidir. Çünkü literatürde bu bulguya ters olarak Sanders (2007), çalışmasında yaşlı bakımı veren erkekler ve informal destek odaklı çalışmasında bakım veren erkeklerin bazılarının yardım istemekten çekinmediğini ancak bazılarının ise bu durumdan suçluluk duyduğunu bulmuştur.

Katılımcılar genelde informal desteğin ulaşılabilir olduğundan bahsederken, bir katılımcı bu durumun aksine yardım istese bile kardeşinin ona yardım etmediğini ve bu yüzden

kırgın olduğunu belirtmiştir. Literatürde ise, informal destek eksikliği hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Ancak bu durumla biraz ilgisi olduğu düşünülen bir bilgi olarak Cahill (2000), eşine bakım veren bazı erkeklerin, çocuklarından yeterince yardım alamamaları da bu durumu “çocuklarımdan ellerinden gelen bu kadar” şeklinde meşrulaştırdıklarını bulmuştur.

Formal destek, bu çalışmada genel olarak üç farklı görüş şeklinde ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar, gündüz bakım/mola hizmetinden destek almaktadırlar ve bazı ek talepleri olsa da bu hizmetten memnundurlar. Bazı katılımcılar ise ihtiyacı oldukları hizmetlere erişemediklerini hatta daha önce aldıkları hizmetlerin dar ve kalitesiz olduğunu belirtmişlerdir. Son olarak özellikle kurumlara güvensizliklerinin eskiden okudukları haberlerin etkisiyle şekillendiği söyleyen katılımcılar vardır. Bu katılımcılar yaşlı kişilerin kurumlara bir nevi “atıldıkları” düşüncesine sahiptirler. Coe ve Neufeld (1999), gömülü teori çalışmasında zaman içerisinde bakım verdikleri eşlerini kuruma yerleştiren erkeklerin bu durumu kabullenme süreçlerini araştırmıştır. Kişilerin dört aşama sonunda formal desteği kabul ettiğini tespit etmiştir: Direnme (resisting), kulak verme (giving in), kapıyı aralama (opening the door) ve eşleşme yakalamak (making the match). Bu çalışmada bakım veren erkekler, formal desteği kabullenmelerinde hizmet sağlayıcılarının ve hizmetin kalitesinin oldukça önemli olduğunu söylemişlerdir. Tam tersi kalitesiz hizmetin ve kendilerine kötü davranan hizmet sağlayıcılarının da onları formal destek talep etmekten alıkoyduğunu eklemişlerdir. Bu görüşü destekleyen başka bir bulgu ise Sandberg ve Eriksson (2009) tarafından ortaya konulmuştur. Bu çalışma sonucunda formal destek sağlayan meslek gruplarının bakım veren erkeklere karşı çok dikkatli davranması gerektiğini çünkü erkeklerin zaten formal destek alma kararını bile zor verdiklerinin üstünü çizmişlerdir.

Neufeld ve Kushner (2009) da bu tez çalışmasının bulgularına benzer şekilde eksik formal desteğin ve kalitesiz formal desteğin, kişilerde belirli bir hizmetin olmamasından daha olumsuz sonuçlar yaratabildiğini ortaya koymuşlardır. Ancak katılımcılar yardıma ulaştıkları ve hizmet veren görevlilerle iyi ilişkiler kurdukları zaman ise bunun kazanımı oldukça anlamlı olmuştur. Örneğin kişiler çaresizlik, gerginlik, utanç gibi duygularının üstesinden geldiklerini ifade etmişlerdir. Kendi sağlıklarını iyileştirmek için yardım

isteme ihtiyacı duymaya başlamışlardır. Bu durum bu tezin bulgularıyla örtüşmektedir. Özellikle araştırmada katılımcıların kurumlar konusundaki olumsuz düşünce ve toplumsal algısında, kendisinin olmasa bile başkasının olumsuz deneyimleri etkili olmuştur.

Görüşülen katılımcılardan gündüz mola bakımı desteği alan erkekler bakım verdikleri kişinin kurumdaki sağlık ve sosyal odaklı hizmetlerden oldukça faydalandığını, daha aktif olduklarını bunların sonucunda da mutluluk/tatmin hissettiklerini belirtmişlerdir. Hatta bu yüzden Antalya’da yaşadıkları için kendilerini şanslı hissetmişlerdir. Formal destekle ilgili olarak Cahill (2000), katılımcılarının bu tür hizmetlerden sınırlı bir biçimde yararlandıklarını belirtmiştir. Ancak formal desteğe erişebilen katılımcılarının kullanabildiği [bakıma ara verme hizmeti (respite care), evde bakım yardımı (homecare), eve gelip yardımcı olan hemşireler (domociliary nurses) ve yemek dağıtımı (food wheels)] hizmetlerin hiçbiri tam olarak bu tezin katılımcılarının erişebildiği hizmetler değildir. Hatta bir katılımcı 10 yıllık bir bakım sürecinde bakıma hiç ara verip dinlenmediğini bu sebeple fiziksel ve psikolojik olarak tükendiğini ve Türkiye’de bu tür hizmetlerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bakım veren erkeklerin formal destek konusunda sorunlar yaşadıkları bulgusuna literatürde Fraser ve Warr (2009); McDonnell ve Ryan, (2014) da değinmiştir. Hatta McDonnell ve Ryan, (2014), yaşlı bakımı veren erkeklerin hem formal destek hem de bakım süreciyle ilgili kritik bilgilere erişemediklerini ortaya koymuştur.

Bu çalışmanın bulgularında sosyal ilişkilere, “İlişki” kategorisinde “Kaynaklar” temasının altında yer verilmiştir. Katılımcıların kaynakları içerisinde en çok üstünde durulanlar formal ve informal destek olmakla birlikte kişiler sahip oldukları sosyal ilişkilerden daha az bahsetmişlerdir. Bu tezde sosyal ilişki hakkındaki anlatılar iki gruba ayrılmıştır: “Sosyal ilişkilerin varlığı” ve “Sosyal ilişkilerin azlığı”. Katılımcılar sosyal ilişkilerinin (gerek aile gerek arkadaş) azlığından bahsederken bu durumdan ilginç bir biçimde şikayetçi olmamışlardır. Diğer yandan sayıca daha az olsalar da, sosyal olarak komşusu, ailesi ya da kurum içinde tanıştığı bir akranı ile iletişiminin olduğunu belirten katılımcılar da vardır. Gündüz bakım hizmeti alan katılımcılarda sosyal ilişkiler, katılımcıların günlük yaşamını zenginleştirirken aynı zamanda kendi deneyimlerini

paylaşan kişilerle bir araya gelip yeni şeyler öğrenmelerini sağlamaktadır. Simpson ve ark. (2018)'nin yaptığı çalışmadaki katılımcılar da benzer deneyimleri yaşayan akranlarıyla iletişim kurmanın olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir. Hatta, bakım veren erkekler hemcinsleri ile kurdukları iletişimleri sonucunda kendilerini daha görünür hissettiklerini de eklemişlerdir. Bu tez çalışmasında ise benzer bir duruma rastlanmamıştır. Bu çalışmanın katılımcılarının akranlarıyla kurum dışında fazla görüşemedikleri ve bu sebeple aslında kendi içlerini dökecek uygun ortamın oluşmadığı düşünülmektedir.

Sosyal ilişkiler hakkında bakım veren erkekler odaklı ilk (erişilebilen) çalışmada Davies ve arkadaşları (1986) erkeklerin aile içindeki ilişkilerini sürdürmek ve hastalığı kabullenme konusunda endişelerini dile getirmişlerdir. Ancak aile dışındaki sosyal ilişkilerin daha zayıflayacağından endişe duymayı bırakın varlığının dahi sürmeyeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Hatta bir katılımcı “Biz o gemileri çoktan yaktık (burned all his bridged)” ifadesiyle bakım vermenin sosyal ilişkileri nasıl zedelediğini vurgulamıştır. Daha yakın tarihli bir çalışmada Rollero (2016), bakım veren erkeklerin sosyal destek ve sosyal hayattan yoksun olduklarının altını çizmiştir. Hatta bir katılımcı, arkadaşlarının desteği sanki zorundaymış gibi hissedip teklif ettiklerini ama aslında içten ve istekli olmadıklarını belirtmiştir. Bunlara benzer olarak bu tez çalışmasındaki katılımcıların sosyal ağlarının ya yakın aile bireylerinden ya da bakım merkezindeki diğer erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Neufeld ve Kushner (2009), destekleyici ve caydırıcı sosyal etkileşimlere baktığı araştırmasındaki katılımcıların kendi sosyal hayatlarını kısıtladıkları ama yine de bakım özneleri dışında bazı etkileşimleri de (destek grubu, badminton grubu, arkadaş, balık tutma grubu) sürdürebildiği görülmektedir. Bu tez çalışmasında bahsedildiği üzere bu kadar çeşitli sosyal ağları olan katılımcı bulunmamaktadır. Bu tez çalışmasında bahsedilen çalışmanın bulgularından farklı olarak, görüşülen erkekler aile, arkadaşlarıyla yaşadıkları olumsuz etkileşimlerden bahsetmemişlerdir. Örneğin bir katılımcı bazı arkadaşlarının, onun bakım vermesini tuhaf karşıladığını söylemiştir. Ancak bu etkileşim onu rahatsız etmemiş, durumu cinsiyet rolleri algısına bağlamıştır. Elbette bu, katılımcıların olumsuz etkileşim yaşamadıklarının kesin kanıtı değildir. Belki de yaşamış olsalar bile bu durum hayatlarında önemli bir yeri de olmayabilir. Hatta yaşasalar bile bahsetmeye çekinmiş

olabilirler. Örneğin Neufeld ve Kushner (2009); Akış (2021c), bakım veren erkeklerin, özellikle sorunlarının göz ardı ve görüşlerinin göz ardı edildiği zaman oldukça olumsuz deneyimler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırma kapsamında sorunlarını belirtmekten kaçınmalarının bir sebebinin geleneksel erkeklikle çelişen bir iş yapıyor oldukları için cinsiyet kimliklerini güçlü olmak, sorunları dile getirmemek gibi geleneksel cinsiyet rolleriyle sürdürmeye çalışmak olabileceği düşünülmektedir.

“Uygulamalar” temasında en fazla öne çıkan kategoriler “bakım süreci” ve “bakıcı tutmak hakkındaki düşünce”dir. Kişiler bakım kapsamında ev işleri, yemek, çamaşır vb. ikincil işleri de gerçekleştiriyor olsalar da her katılımcı birebir bakım verdiği kişinin kişisel temizliği, ilaçları, hareketliliği gibi günlük yaşam aktivitelerin gerçekleştirilmesi için fiziksel bakım vermektedirler. Katılımcılar özellikle bakım verdiği kişinin temizliğine ve sağlıklarına özen gösterdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar sağlık konusunda özellikle dekübit yarasına dikkat çekmişlerdir. Yataklık ya da uzun süre yatakta vakit geçiren kişilere bakım verenler bunu önlemek için özel kremler kullandıklarını, kişinin vücudunun temiz ve kuru tutulması gerektiğini de söylemişlerdir. Bu süreçte bazı yaratıcı çözümler de geliştirmek zorunda kalmışlardır (tuvalet mekanizma, zil vb.). Bunun dışında bakım verdikleri bireylere duygusal olarak da destek de bulduklarını belirtmişlerdir. Cahill (2000), erkeklerin bu tezle uyumlu bir biçimde ev işleri, kişisel bakım gibi işlerini üstlendiklerini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Rollero (2016), bakım vermenin tüm zamanı kaplayan tam zamanlı bir iş olduğunu belirtmiştir. Türkiye’de gerçekleştirilen bir çalışmada Akış (2021c)’de bakım veren erkeklerin yeni görevler üstlendiğini bulmuştur. Russell (2007a), bakım veren erkeklerin yemek hazırlama ve kişisel bakımla ilgili deneyimlerine odaklandığı çalışmasındaki bulgularda erkeklerin yemek hazırlamada zorlandıkları gibi önceden deneyimleri olan kişilerin daha az zorlandığını ortaya koymuştur. Bu tez çalışmasında da daha önce yemek hazırlamayan ama sonradan öğrenen katılımcılar eğer eşleri hala yardım edebiliyorsa çok fazla zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Daha önce deneyimi olan iki katılımcıdan biri sadece yemek yapmanın değil ama bütün bir evin yükü ve üstüne iki kişinin bakım ihtiyacının toplamda zor olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan biri dışarıdan yemek istediğini, yemek yapmanın eylem olarak zor olmadığını ancak daha

önceden yapmadığı bir eylemi alışkanlık haline getirmenin zor olduğundan bahsetmiştir. Katılımcılar ayrıca günlük olarak yaptıkları işler sorulduğu zaman yaptıkları içecek, yiyeceklerin ayrıntılı tariflerini yapmaktadırlar. Mesela bir katılımcı annesi katı gıda yerken zorlandığı için yaptığı karışımı kaç kaşık koyduğuna kadar anlatırken diğer bir katılımcı besinlerin daha faydalı olması için çorbalara kurubaklagil ve et eklediğinden bahsetmiştir. Katılımcılar, yakınlarına iyi ve kaliteli bir bakım verdiklerini vurgularken esasında bu işi başaran kendileri ile de gurur duymaktadır. Russell (2007a) de bazı katılımcılarının kişisel bakımı sağlarken zorlandığını belirtirken bazılarının bu işi yaparken gurur duyduklarını eklemiştir. Hatta ilk başlarda zorlanarak ve zorunlulukla yapılan işlere karşı zamanla alışıldığında şevk ve istekle yapıldığını da ifade etmiştir. Bu tezde bakım verdikleri kişinin kişisel bakımını yapmakta zorlandığını söyleyen kişiler görece daha azdır. Ancak katılımcılara dolaylı yollardan zorlandıkları durumlar sorulduğu zaman cevap verseler dahi daha sonrasında bir sorun olmadığını eklemişlerdir. Han ve Jubri (2013)'nin çalışmasındaki katılımcılar da ilk başta bakım verme sürecinde zorlanmadıklarını söyleseler bile örneğin ek destek yetersizliği nedeniyle bakım vermeye ara veremediklerini ve bu durumun onları tükettiğini de eklemişlerdir.

Bu çalışmada erkeklerin bakım vermeye devam etmelerinde bakım vermeyi kendi sorumlulukları olarak görmelerinin ve motivasyonun önemli bir yeri olduğu görülmüştür. Kişiler ister ebeveynlerine ister kardeşine ister eşine bakım veriyor olsun, bakım verilenle olan yakınlık ve eskiden bakım verilenin onlara yaptığı destek (çocukken bakım verme, ev/çocuk bakımını üstlenme) sebebiyle onlara borçlu olduklarını düşünmektedirler. Evli olan erkekler, evlendikleri zaman sadece iyi günler için beraberlik sözü vermediklerini, oğullar özellikle annelerinin zamanında onlara baktığını şimdi onların sıralarının geldiklerini belirtmişlerdir. Görüşmelerde motivasyon kaynaklarının eş ve ebeveynine bakım vermekte olan kişilerin arasında farklılıklar olsa da motivasyon kaynaklarına, bakılan kişinin mutluluğu; bakım verenin kendi içinde tatmin hissetmesi; başkalarının onları kötü evlat olarak suçlamaması, mecburiyet, vefa, görev algısı olduğu söylenebilir. Bu durum literatürdeki bulgularla benzerlik göstermektedir. Parsons (1997); Cahill (2000); Akış (2021c), da informal bakım veren erkeklerin bakım rolünü üstlenmesinde bakıma yatkınlık, kardeş desteği, tek çocuk

olmak ve bakım verdiği kişiye karşı sorumluluk hissetme gibi motive edici faktörleri ortaya koymuştur. Ayrıca Finn ve Boland (2020), meta-etnografi çalışmasında bakım veren erkeklerin motivasyonu ile ilgili “Ben yapabildiğim sürece bakım vermeye ben devam edeceğim” (As long as I can do it, I am going to do it for her) temasını oluşturmuştur.

Erkeklik ve bakım arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman katılımcıların hepsinin ortak görüşte olmadığı görülmektedir. Bazı katılımcılar bakım vermenin kadınlar tarafından daha kolay yapılacağını vurgulamıştır. Bakım vermeyi kadın işi olarak gören katılımcılara “daha ne kadar bu işi sürdüreceksiniz?” diye sorulduğu zaman “ne kadar gücüm yeterse” demişlerdir. Yani bakımı erkeklik rolü ile değil eş/oğul rolü ile daha çok ilişkilendirmektedirler. Bazı katılımcılar ise erkek ya da kadın olmanın verilen bakımın niteliğini etkilemediğini düşünmektedirler. Bu katılımcılar bunu cinsiyet özelliğinden daha çok bireysel özellik ve deneyime bağlamışlardır. Bu durum cinsiyet görevlerinin şekillenmesinde sosyalizasyon ve rol/benlik yaklaşımının daha açıklayıcı olduğunu göstermektedir. Yani kişiler cinsiyet görevlerini, toplumsal cinsiyetle ilgili düşüncelerini pratiklerini sosyal olarak öğrenmektedirler. Ama bu durum her erkek için aynı değildir. Sosyo-kültürel özellikler, bireylerin farklı hayat dönemleri ve rollerinin bu sosyalizasyon sürecine etki ettiği düşünülmektedir. Erkeklik ve bakım süreci deneyiminde öne çıkan diğer durumlar ise kişilerin söylediklerinden çok söylemediklerinden yapılan çıkarımlardır. Mesela katılımcıların çoğu bakım verme sürecinde zorlanmadıklarını söyleseler bile soru kişilere farklı şekillerde sorulduğu zaman sorunları öğrenilmiştir. Hatta sorununu söylediği cümlelerin sonunda bir sıkıntımız yok aslında gibi ifadelerle rastlanmıştır. Yine benzer bir konu olarak katılımcılar bakım verdiği kişiyle olan ilişkilerindeki mahremiyet konusuna asla cevap vermemişlerdir. Ebeveynine bakım veren erkekler bu konuda daha rahat olsalar da eşine bakım veren kişilere bu soru farklı şekillerde sorulsa bile üstü sürekli örtülmüştür. Yukarıda bahsedilen durumların ise erkeklerin, erkekliklerini sürdürmeye çalışması olarak yorumlanmıştır. Güçlü olmak, zaten görevini yapıyor olmak, şikayet etmemek toplumda onların cinsiyet performanslarına uymaktadır. Daha önce bahsedilen cinsiyet performansından da hareketle katılımcıların çoğu aslında gelenekselci bir rolde olmasalar dahi bir şekilde kendilerinden beklenen performansı sürdürmeye adapte

olmuşlardır. En azından karşı tarafta o algıyı uyandırmaya çalışmaktadırlar. Erkeklik ve bakımla ilgili yaptığı çalışmalarda Hanlon (2009a, 2009b), bakım veren erkeklerdeki maskülenliği üç gruba ayırmıştır: Klasik erkeklik (conventional masculinities), erkekliğin kırılması (sharing masculinities) ve bakımın erkekliği (caring masculinities). Klasik maskülenliğe sahip olan erkek bakım verenler özcü bakış açısıyla geleneksel cinsiyet rollerini kabul etmektedirler. “Eve ekmek getirmenin” erkeklerin işi bakımın ise bir kadın işi olduğunu ancak bakıcı olmalarını ailelerine duydukları yüksek sorumluluk ile meşrulaştırdıkları belirtilmektedir Hanlon (2009a, 2009b). Yukarıda bahsedilen tiolojilerden olan erkekliğin kırılmasına sahip olan bakım verenler ise cinsiyete dayalı işbölümünde daha esnek görüşlere sahip olduklarını. Kendileri ücret karşılığında çalışmaya ihtiyaç duymalarına rağmen, genellikle bakımın tüm aşamalarına dahil olduklarını söylemişlerdir. Bununla birlikte, bakım vermeyle ilgili yüklerin kesinlikle farkındadırlar ve ücretli iş yerine bakım vermeyi isteyerek seçmezler. Son kategoride sözü edilen bakımın maskülenliğine sahip erkek bakım verenler bulunmaktadır. Bu gruba dahil olan erkekler en güçlü bakım sorumluluğu duygusuna sahiptirler ve maskülenliklerini ağırlıklı olarak ücretli iş aracılığıyla tanımlamaktadırlar. Bakım verme ihtiyacı ortaya çıktığı zaman, bunu ücretli işlerden önce öncelik sırasına koymaya isteklidirler ve bakıcılığı son derece tatmin edici bir deneyim bulma olasılıkları daha yüksektir (akt. Ribeiro ve ark., 2007). Yukarıda bahsedildiği gibi bu tezde kapsamında görüşülen katılımcıların klasik erkeklik grubuna dahil olmadığı görülmektedir. Katılımcılar son iki tiolojiye uyum göstermektedirler. Erkekliğin kırılmasına sahip olan bir katılımcı eşine bakım vermekten mutsuz olmadığını bunun onun görevi olduğunu söylerken aslında kendisinin dinlenmeyi hak ettiğini, emeklilik döneminde rahat etmesi, kendisine hizmet edilmesi gerektiğini düşündüğünü de eklemiştir. Geriye kalan katılımcılar ise geleneksel erkeklik düşüncesinden tamamen sıyrılmışlardır. Erkek, kadın rollerinin daha esnek olduğunu söylemişlerdir. Tam tersini düşünenlerin ise kendilerini bakım konusunda geliştirmedikleri ve bunu bir bahane olarak kullandıkları görüşündedirler.

Bu tez kapsamında literatürde olmayan bazı bulgulara da ulaşılmıştır. Katılımcıların bazıları bakıcı tutmak ve kurumsal hizmete güvensizliğini eskiden medyada gördüğü haberlere ve programlara bağlamıştır. Bu durumun Türkiye’ye özgü bir durum olduğu

düşünülmektedir. Katılımcıların bu durumun özellikle üstünü çizmeleri ‘acaba kendileri ileride bizzat bakıcı ya da kurum tarafından şiddete maruz kalmaktan da korkuyorlar mı?’ sorusunu ortaya çıkarmıştır. Literatürde buna benzer olarak medyanın kişilerde suça maruz kalma korkusu yarattığı ortaya konmuştur (Dolu ve ark., 2010). İkinci olarak bazı katılımcılar Covid 19 pandemisinin, hayatlarında sosyal etkileşimleri azalttığını ve bakım sürecini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Hatta bir katılımcı annesiyle beraber yaşamaya başlamasında, pandemi sürecinde tek başına evinde kalan annesinin sağlık durumunun kötüye gitmesinin etkili olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda pandemi sürecine odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum 2020 yılından sonra bakım veren erkekleri konu alan çalışmaların azlığı ile ilgili olabilir.

Son olarak bakım verme sürecinin kişilerin yaşlılık dönemi algısını nasıl şekillendirdiğine dair bir bulguya literatürde rastlanmamıştır. Katılımcıların çoğu, yaşlılık döneminin sadece olumsuzluklar getirdiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Yaşlıları “çocuk gibi”, “düşkün” gibi kelimelerle tanımlamışlardır. Verdikleri bakımı, annelerinin yıllar önce ona verdikleri çocuk bakımına benzetmişlerdir. Bu algıların gelişmesinde bakım vermenin önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Çünkü katılımcıların en yakın iletişimde oldukları yaşlı kişiler, uzun süredir bakıma muhtaçtır. Hatta çoğunluğu Alzheimer gibi iyileşme imkanı olmayan ve zaman içinde kötüye giden bir hastalığa sahiptirler. Bu sebeple sürekli birine bağlı olarak yaşamını sürdüren yakınlarını bir çocuğa benzetmek, durumu kabullenmek ve anlamak için bir araç olabilir. Hatta yaşlılık konusundaki algıların bu tezin katılımcıları tarafından az atıf olsa da, araştırmacı tarafından bu konunun önemli olduğu düşünülüp “*Yaşlılık hakkındaki düşünceler*”, “*Yeniden yapılanma*” teması altında bir kategoriye dönüştürülmüştür. Charmaz (2006), özellikle inşacı gömülü teori çalışmalarında amacın analiz aşamalarına ve güvenilirlik/geçerlilik kılavuzuna birebir uymak yerine verinin özgünlüğünü korumak; durumun tarifinden çok araştırmacının süreç içinde inşa ettiği bir anlatıya ulaşmak olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada bu öneriler dikkate alınıp araştırmacı tarafından önemli olduğu düşünülen bir konunun az atıf aldığı için üst kategorilere çıkartılmasından çekinilmemiştir.

Özetle, bu çalışma yaşlı bakımı veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılmasında *Bakım Sürecinin Kişiselleşmesi, Kaynaklar, Uygulamalar, İhtiyaçlar ve Yeniden Yapılanma* temalarının üzerinde yoğunlaşılması gerektiğini bulmuştur. Bu çalışma aynı zamanda bakım süreci boyunca hepsinin kümülatif bir şekilde erkeklerin bakım deneyimine etki ettiğini ortaya koymuştur. *Bakım Sürecinin Kişileşmesi* ve *Kaynaklar*'dan başlayarak sırayla yaşlı bakımı veren erkeklerin bakım kapsamındaki *Uygulamaları* ve *İhtiyaçları* ortaya çıkmaktadır. Hepsinin toplamı ve bakım sürecinin genel bir çıktısı olarak erkekler, cinsiyet rolleri ve yaşlılık hakkında yeni düşüncelere sahip olmuşlardır. Literatür ile çalışmanın bulguları karşılaştırıldığında, kişilerin bakım sürecinde karşılaştığı zorluklar ve gerçekleştirdiği görevler literatürle uyumludur. Yine, bakım veren erkeklerin gerek formal gerek informal desteğe olan ihtiyaçları ve erkeklik konusunda farklı deneyimlere sahip olmaları da literatürdeki bulgularla benzerlik göstermektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Günümüzde toplumsal yaşlanmaya bağlı olarak bakıma muhtaçlık artmaktadır. Toplumsal normların ve cinsiyet rollerine ilişkin algıların değişmeye başlamasıyla birlikte daha fazla erkeğin bakım vereceği görülmektedir. Fakat bakım konusunda yapılmış araştırmalarda uzun süre sadece kadınların deneyimlerine odaklanıldığı için erkeklerin de deneyimlerinin anlaşılması oldukça önemlidir. Bu tez çalışması Türkiye’de daha önce sadece bakım veren erkeklere odaklı bir çalışma olmadığı ve bu konu ile ilgili spesifik bir teorinin olmamasından ötürü bakım veren erkeklere odaklanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlar söylenebilir:

Yaşlı bakımı veren erkekler genelde ani bir hastalık, kaza gerçekleşmesi sonucu bakım vermeye başlamaktadırlar. Erkekler bakım vermeyi bir görev olarak görmektedirler. Bakım sürecinde informal desteğin etkisi oldukça belirgindir. Hatta bakım veren erkeklerin, başka bir akrabasının da bakım deneyimi varsa; bakım sürecinde ciddi bir bilgi akışı gerçekleşmektedir. Kişilerin formal desteğe daha çok gündüz bakım hizmeti şeklinde erişiyor olması başka ihtiyaçlarının olmadığı ve ulaştıkları bazı hizmetlerin kalitesiz olmadığını göstermemektedir. Ayrıca formal destek talep etmek konusunda kişisel faktörlerin etkisi olduğu görülmektedir. Örneğin çalışmada gündüz bakım hizmetinden yararlanan kişilerin eğitim düzeyleri yüksektir. Bakım veren erkeklerin geçmişteki çocuk bakımı şuan ki işlerine çok yardımcı olmasa da önceden hasta bakımı ile ilgili deneyimleri bakım verme süreçlerini rahatlatmıştır. Bakım veren erkekler yaşadıkları sorunları bildirmek konusunda çekingen kalmışlardır. Ancak dolaylı yollardan sorulduğu zaman yaşadıkları zorluklardan bahsetmişlerdir. Cevapsız kalan bir diğer konu ise özellikle eşine bakım veren erkeklerin eşleriyle olan ilişkileridir. Eşlerine bakım veren erkekler, yaşadıkları evlilik ilişkisinin değişmediğini söylemişlerdir ya da bu konu hakkında soru sorulduğu zaman konu değiştirmişlerdir. Eşler arası mahremiyet konusundaki bu tutum aslında var olan ama bireylerin ifade etmekten çekindikleri sorunlar olduğunu düşündürmüştür. Ayrıca bakım süreci genel olarak bakım veren erkeklerin, erkekliklerine ilişkin yeni algılar oluşturmuştur. Mesela önceden bakım vermenin erkek işi olmadığını düşünseler bile bakım süreciyle birlikte bakımı bir görev olarak görüp kendilerine eskisi kadar uzak görmemişlerdir. Yani önceki hayatlarından

daha farklı bir seçeneğin de olduğunu fark etmişlerdir. Bakım süreci ayrıca kişilerin kendi yaşlılık süreçlerine ilişkin nispeten olumsuz bir etki yaratmıştır.

Literatürde sadece bakım veren erkeklerin deneyimlerine odaklanan çalışmalar yeteriz olduğu için erkeklerin deneyimlerinin anlaşılması önemlidir. Akademik olarak bu konuya dikkat çekmek için bu tez çalışması gerçekleştirilmiştir. Gelecek araştırmalar için küçük gruplarla yapılan nitel çalışmalar ve örnek olay çalışmalarının yapılması önerilmektedir. Çünkü geniş çaplı sosyal politikaların oluşturulabilmesi için nicel ve boylamsal çalışmalara ihtiyaç vardır. Geniş çaplı araştırmaların önünü açacak çalışmalar ise nitel çalışmalardır. Nitel çalışmalar aynı zamanda cevap alınması zor olan konuların (mahremiyet, erkeklik) derinlemesine anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Ayrıca bu tez çalışmasında da olduğu gibi bakım veren erkeklerde oğullar ve kardeşlere erişmek daha zordur. Bu yüzden onların deneyimlerinin anlaşılması ve kendi aralarındaki farklılıkların ortaya konulması önemlidir. Daha sonraki çalışmalarda oğul, eş, kardeş gibi grupların ayrı ayrı incelemenin yanı sıra farklı hastalıklara sahip bireylere bakan erkeklerin de ayrı ele alınması verilerin daha kapsayıcı olmasına yardımcı olabilir.

Araştırmanın çarpıcı sonuçlarından biri, teorik olarak tek bir yaklaşımın bakım veren erkeklerin deneyimlerini anlamaya ve açıklamaya yeterli olmadığıdır. Yapılan çalışmalarda var olan bakış açıları birlikte kullanılmalıdır. Uygulamalı olarak ise her sosyal konumda bulunan erkekler için özelleşmiş ve erişilebilir formal hizmetler oluşturulmalıdır. Hizmetler bakım verene bakım desteği, süreç hakkında bilgi, psikolojik/fiziksel/ekonomik hizmetleri içermelidir. Yapılacak olan bu düzenlemeler, ülkemizde bakım veren erkeklerin deneyimlerinin anlaşılmasında ve bu kişilere yönelik sosyal politikaların daha verimli olması açısından önemli birer adım niteliği taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akış, A.G. (2011). *Yaşlısına Bakım Veren Yaşlılar: Antalya Örneği* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Akdeniz Üniversitesi. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/handle/123456789/2278>
- Akış, A. G. (2021a). Yaşlı bakıcıların bakım kariyeri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 14(1), 8-18. <https://doi.org/10.46414/yasad.940631>
- Akış, A. G. (2021b). Yaşlı bakıcıların bakım deneyimi: yaşam seyrinde bakım yörüngelerini etkileyen koşullar. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 13(2). <https://doi.org/10.46291/ZfWT/130211>
- Akış, A. G. (2021c). Yaşlıların Bakımında Erkek Bakıcılar: Kocalar, Oğullar. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 105-116. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.952796>
- Anjos, A. P., Ward-Griffin, C. ve Leipert, B. (2012). Discourse/Discours-Understanding Gendered Expectations and Exemptions Experienced by Male Double-Duty Caregivers: A Qualitative Secondary Analysis. *Canadian Journal of Nursing Research Archive*, 44 (3) 104-124. <https://cjr.archive.mcgill.ca/article/view/2365>
- Baker, K. L. ve Robertson, N. (2008). Coping with caring for someone with dementia: Reviewing the literature about men. *Aging and Mental Health*, 12(4), 413-422. <https://doi.org/10.1080/13607860802224250>
- Baker, K. L., Robertson, N. Ve Connelly, D. (2010). Men caring for wives or partners with dementia: Masculinity, strain and gain. *Aging & mental health*, 14(3), 319-327. <https://doi.org/10.1080/13607860903228788>
- Black, H.K., Schwartz, A.J., Caruso, C.J. ve Hannum, S.M. (2009). How personal control mediates suffering: Elderly husbands' narratives of caregiving. *Journal of Men's Studies*, 16(2), 177-192. <https://doi.org/10.3149/jms.1602.177>

Boaz, R. F. ve Muller, C. F. (1992). Paid work and unpaid help by caregivers of the disabled and frail elders. *Medical care*, 30 (12) 149-158. <https://www.jstor.org/stable/3766058>

Bookwala, J., Newman, J. L. ve Shultz. R. (2002). Methodological Issues in Research on Men Caregivers. B. J. Krammer ve E. H. Thompson (Ed.), *Men As Caregivers: Theory, Research and Service Implications* (s. 69-98) içinde. Springer Publishing Company.

Brody, E. M. (1981). Women in the middle and family help to older people. *The Gerontologist*, 21(5), 471-479. <https://doi.org/10.1093/geront/21.5.471>

Cahill, S. (2000). Elderly husbands caring at home for wives diagnosed with Alzheimer's disease: are male caregivers really different?. *Australian Journal of Social Issues*, 35(1), 53-72. <https://doi.org/10.1002/j.1839-4655.2000.tb01303.x>

Calasanti, T. ve King, N. (2007). Taking 'women's work' 'like a man': Husbands' experiences of care work. *The Gerontologist*, 47(4), 516-527. <https://doi.org/10.1093/geront/47.4.516>

Campbell, L. D. ve Martin Matthews, A. (2003). The gendered nature of men's filial care. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 58(6), 350-358. <https://doi.org/10.1093/geronb/58.6.S350>

Campbell, L. D. ve Carroll, M. P. (2007). The incomplete revolution: Theorizing gender when studying men who provide care to aging parents. *Men and Masculinities*, 9(4), 491- 508. <https://doi.org/10.1177/1097184X05284222>

Canatan. A. (2018). Türkiye'de Profesyonel Yaşlı Bakımı. İ. Tufan ve M. Durak (Ed.), *Gerontoloji Bakım ve Sağlık Cilt 2* (187-201) içinde. Nobel Akademil Yayınevi.

Carers-UK ve Age-UK. (2015). *Caring into later life: The growing pressure on older carers*. London: Carers UK. <https://www.carersuk.org/search/caring-into-laterlife>

Carpenter, E. H. ve Miller, B. H. (2002). Psychosocial challenges and rewards experienced by caregiving men: A review of the literature and an empirical case

example. In B. J. Kramer ve E. H. Thompson (Ed.), *Men as caregivers: Theory, research, and service implications* (s. 99–126) içinde. Springer Publishing Company

Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. Sage Publications.

Chun Tie, Y., Birks, M. ve Francis, K. (2019). Grounded theory research: A design framework for novice researchers. *SAGE open medicine*, 7, 1-8. <https://doi.org/10.1177/2050312118822927>

Coe, M. ve Neufeld, A. (1999). Male caregivers' use of formal support. *Western Journal of Nursing Research*, 21(4), 568-588. <https://doi.org/10.1177/01939459922044045>

Comas-d'Argemir, D. ve Soronellas, M. (2019). Men as carers in long-term caring: Doing gender and doing Kinship. *Journal of Family Issues*, 40(3), 315-339. <https://doi.org/10.1177/0192513X18813185>

Çalışkan, Z. (2011). *A grounded theory of school as a social system in an atypical context* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. Open Metu. www.open.metu.tr/handle/115511/20641

Çelenk, Z. (2019). *Yaşlı Hastaya Bakım Verenlerin Bakım Yükü Ve Anksiyete Düzeylerinin Belirlenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. On Dokuz Mayıs Üniversitesi <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/677622>

Davies, H., Priddy, J. M. ve Tinklenberg, J. R. (1986). Support Groups for Male Caregivers of Alzheimer's Patients. *Clinical Gerontologist*, 5(3-4), 385-398. https://doi.org/10.1300/J018v05n03_10

Duggleby, W., Thomas, J., Montford, K. S., Thomas, R., Nekolaichuk, C., Ghosh, S., Cumming, C. ve Tonkin, K. (2015). Transitions of male partners of women with breast cancer: hope, guilt, and quality of life. *In Oncology nursing forum*, 42(2), 134-141. <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=f5ec9644-26ad-43a9-85a4-7500a7a27301%40redis>

Flick, U. (2018). *Doing grounded theory (Vol. 9)*. Sage Publications

Figueiredo, A. E., Bernardini, J., Bowes, E., Hiramatsu, M., Price, V., Su, C., Walker, R. ve Brunier, G. (2016). A syllabus for teaching peritoneal dialysis to patients and caregivers. *Peritoneal Dialysis International*, 36(6), 592-605. <https://doi.org/10.3747/pdi.2015.00277>

Finn, C. ve Boland, P. (2021). Male family carers' experiences of formal support—a meta- ethnography. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 35(4), 1027-1037. <https://doi.org/10.1111/scs.12919>

Fraser, C. Ve Warr, D. J. (2009). Challenging roles: Insights into issues for men caring for family members with mental illness. *American journal of men's health*, 3(1), 36-49. <https://doi.org/10.1177/1557988307311353>

Giesbrecht, M., Williams, A., Duggleby, W., Ploeg, J. ve Markle-Reid, M. (2016). Exploring the daily geographies of diverse men caregiving for family members with multiple chronic conditions. *Gender, Place & Culture*, 23(11), 1586-1598. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2016.1219329>

Guberman, N., Maheu, P. ve Maillé, C. (1992). Women as family caregivers: Why do they care?. *The Gerontologist*, 32(5), 607-617. <https://doi.org/10.1093/geront/32.5.607>

Güdük, Ö., Güdük, Ö. ve Sertbaş, Y. (2020). Evde Sağlık Hizmetlerinde İnfomal Bakım Verenlerin Bilgi ve Beceri Düzeyinin Belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 648-660. <https://doi.org/10.26453/otjhs.744878>

Han, C. K. ve Jupri, I. B. (2013). Caring for my wife: voices from Malay older husbands in Singapore. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 23(3), 215-221. <https://doi.org/10.1080/02185385.2013.818201>

Harris P.B. (1993). The misunderstood caregiver? A qualitative study of the male caregiver of Alzheimer's disease victims. *The Gerontologist* 33 (4), 551–556. <https://doi.org/10.1093/geront/33.4.551>

Harris P.B. (1998). Listening to caregiving sons: Misunderstood realities. *The Gerontologist* 38(3), 342–352. <https://doi.org/10.1093/geront/38.3.342>

Hellstrom, I., Hakason, C., Eriksson, H. ve Sandberg, J. (2017). Development of older men's caregiving roles for wives with dementia. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 31(4), 957-964. <https://doi.org/10.1111/scs.12419>

Hirayama, R. (2011). *Transforming social relations: how caregiving sons" do" gender subversively* [Yayınlanmamış doktora tezi, Oregon State University]. Oregon State University.

https://ir.library.oregonstate.edu/concern/graduate_thesis_or_dissertations/cf95jd92v

Houde, S. C. (2002). Methodological issues in male caregiver research: An integrative review of the literature. *Journal of Advanced nursing*, 40(6), 626- 640. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02423.x>

Hunter, A., Murphy, K., Grealish, A., Casey, D. ve Keady, J. (2011). Navigating the grounded theory terrain. Part 2. *Nurse researcher*, 19(1). <https://doi.org/10.7748/nr2011.10.19.1.6.c8765>

Karakaş, N. (2017). *Malatyada evde bakım verenlerin bakım yükü ile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). T.C. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/124786>

Karakaya, C. Ve Işıkhan, V. (2020). Palyatif Bakım Hastalarına Bakım Veren Aile Üyelerinde Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1437- 1458. <https://doi.org/10.33417/tsh.737324>

Knutsen, H. ve Råholm, M. B. (2009). The dialectic movement between suffering and reconciliation: Male caregivers' experience of caring for their wives suffering from dementia. *International Journal for Human Caring*, 13(4), 50-56. <https://10.20467/1091-5710.13.4.50>

Kirsi, T., Hervonen, A. ve Jylhä, M. (2004). Always one step behind: husbands' narratives about taking care of their demented wives. *Health* 8(2), 159-181. <https://doi.org/10.1177/1363459304038798>

Kırışık, H. ve Korkmaz Yaylagül, N. (2020). Yaşlı bakımında kadın emeği. Süleyman Demirel Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 17-41. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/58152/705884>

Kramer B.J. (1997) Differential predictors of strain and gain among husbands caring for wives with dementia. *The Gerontologist* 37 (2), 239– 249. <https://doi.org/10.1093/geront/37.2.239>

Kramer, B. J. (2000). Husbands caring for wives with dementia: A longitudinal study of continuity and change. *Health & Social Work*, 25(2), 97-107. <https://doi.org/10.1093/hsw/25.2.97>

Kramer, B.J. (2002). Men as Caregivers: An Overview. B. J. Krammer ve E. H. Thompson (Ed.), *Men As Caregivers: Theory, Research and Service Implications* (s. 3-19) içinde. Springer Publishing Company

Lauderdale, S. A. ve Gallagher Thompson, D. (2003). Men providing care: What do they need and how can we do it? . *Clinical Gerontologist*, 26(1-2), 53-70. https://doi.org/10.1300/J018v26n01_06

Lopez, V., Copp, G. ve Molassiotis, A. (2012). Male caregivers of patients with breast and gynecologic cancer: experiences from caring for their spouses and partners. *Cancer nursing*, 35(6), 402-410. <http://doi.org/10.1097/NCC.0b013e318231daf0>

Mays, G. D. ve Lund, C. H. (1999). Male caregivers of mentally ill relatives. *Perspectives in Psychiatric Care*, 35(2), 19. <https://www.proquest.com/openview/dd01f4a4094abbaaf2fae546bcdbe939/1?pq-origsite=gscholar&cbl=48941>

Mc Donnell, E. ve Ryan, A.A. (2013). Male caregiving in dementia: A review and commentary. *Dementia*, 12(2), 238-250. <https://doi.org/10.1177/1471301211421235>

McDonnell E. ve Ryan AA. (2014). The experience of sons caring for a parent with dementia. *Dementia* 13(6):788-802. <https://doi.org/10.1177/1471301213485374>

McFarland, P. L. ve Sanders, S. (2000). Educational support groups for male caregivers of individuals with Alzheimer's disease. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 15(6), 367-373. <https://doi.org/10.1177/153331750001500608>

Milligan, C. ve Morbey, H. (2016). Care, coping and identity: older men's experiences of spousal care-giving. *Journal of Aging Studies*, 38, 105-114. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2016.05.002>

Mott, J., Schmidt, B. ve MacWilliams, B. (2019). Male Caregivers: Shifting roles among family caregivers. *Clinical journal of oncology nursing*, 23(1), 17-24.

Munro, I. ve Edward, K. L. (2010). The burden of care of gay male carers caring for men living with HIV/AIDS. *American journal of men's health*, 4(4), 287-296. <https://doi.org/10.1177/1557988307305916>

Neufeld, A. ve Kushner, K. E. (2009). Men family caregivers' experience of nonsupportive interactions: Context and expectations. *Journal of Family Nursing*, 15(2), 171-197. <https://doi.org/10.1177/1074840709331643>

Özkul, M. ve Kalaycı, İ. (2018). Enformel bir iş ve istihdam alanı olarak yaşlı bakıcılığı: yaşlı yakınları ile bakıcı ilişkilerinde yaşanan sorunlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 1-27. <https://doi.org/10.21076/vizyoner.372115>

Payne, G. ve Payne, J. (2004). *Key Concepts in Social Research*. SAGE Publications

Pierce, L. L., Steiner, V., Hicks, B. ve Dawson-Weiss, J. (2007). Perceived experience of caring for a wife with stroke. *Rehabilitation Nursing*, 32(1), 35-40. <https://doi.org/10.1002/j.2048-7940.2007.tb00147.x>

Ribeiro, O., Paúl, C. ve Nogueira, C. (2007). Real men, real husbands: Caregiving and masculinities in later life. *Journal of Aging studies*, 21(4), 302-313. <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2007.05.005>

Ribeiro, O. ve Paul, C. (2008). Older male carers and the positive aspects of care. *Ageing & Society*, 28(2), 165-183. <https://doi.org/10.1017/S0144686X07006460>

Rieger, K. L. (2019). Discriminating among grounded theory approaches. *Nursing inquiry*, 26(1). <https://doi.org/10.1111/nin.12261>

Robinson, C. A., Bottorff, J. L., Pesut, B., Oliffe, J. L. ve Tomlinson, J. (2014). The male face of caregiving: A scoping review of men caring for a person with dementia. *American journal of men's health*, 8(5), 409-426. <https://doi.org/10.1177/1557988313519671>

Rollero, C. (2016). The experience of men caring for a partner with multiple sclerosis. *Journal of Nursing Scholarship*, 48(5), 482-489. <https://doi.org/10.1111/jnu.12231>

Pretorius, C., Walker, S. ve Heyns, P. M. (2009). Sense of coherence amongst male caregivers in dementia. *Dementia*, 8(1), 79-94. <https://doi.org/10.1177/1471301208099046>

Russell, R. (2001). In sickness and in health: A qualitative study of elderly men who care for wives with dementia. *Journal of Aging studies*, 15(4), 351-367. [https://doi.org/10.1016/S0890-4065\(01\)00028-7](https://doi.org/10.1016/S0890-4065(01)00028-7)

Russell, R. (2004). Social networks among elderly men caregivers. *The Journal of Men's Studies*, 13(1), 121-142. <https://doi.org/10.3149/jms.1301.121>

Russell, R. (2007a). Men Doing "Women's Work:" elderly men caregivers and the gendered construction of care work. *The journal of men's studies*, 15(1), 1-18. <https://doi.org/10.3149/jms.1501.1>

Russell, R. (2007b). The work of elderly men caregivers: From public careers to an unseen world. *Men and masculinities*, 9(3), 298-314. <https://doi.org/10.1177/1097184X05277712>

Sandberg, J. ve Eriksson, H. (2007). 'The hard thing is the changes': the importance of continuity for older men caring for their wives. *Quality in Ageing and Older Adults*,

<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/14717794200700008/full/html>

Sandberg, J. ve Eriksson, H. (2009). From alert commander to passive spectator: Older male carers' experience of receiving formal support. *International Journal of Older People Nursing*, 4(1), 33-40. <https://doi.org/10.1111/j.1748-3743.2008.00147.x>

Sanders, S. (2007). Experiences of rural male caregivers of older adults with their informal support networks. *Journal of Gerontological Social Work*, 49(4), 97-115. https://doi.org/10.1300/J083v49n04_06

Sanders, S. ve McFarland, P. (2002). Perceptions of caregiving role by son's caring for a parent with Alzheimer's disease: A qualitative study. *Journal of Gerontological Social Work*, 37(2), 61-76. https://doi.org/10.1300/J083v37n02_06

Sanders, S. ve Power, J. (2009). Roles, responsibilities, and relationships among older husbands caring for wives with progressive dementia and other chronic conditions. *Health & Social Work*, 34(1), 41-51. <https://doi.org/10.1093/hsw/34.1.41>

Santos, J. L. G. D., Cunha, K. S. D., Adamy, E. K., Backes, M. T. S., Leite, J. L. ve Sousa, F. G. M. D. (2018). Data analysis: comparison between the different methodological perspectives of the Grounded Theory. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 52, 1- 8. <http://dx.doi.org/10.1590/S1980-220X2017021803303>

Sebastian, K. (2019). Distinguishing between the strains grounded theory: Classical, interpretive and constructivist. *Journal for Social Thought*, 3(1), 1-9. <https://ojs.lib.uwo.ca/index.php/jst/article/view/4116>

Sever, Ö. ve Özgün Başbüyük, Ö. (2009). Yaşlı dul kadınlık. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2(2), 136-145.

Simpson, G. M., Stansbury, K., Wilks, S. E., Pressley, T., Parker, M. ve McDougall, G. J. (2018). Support groups for Alzheimer's caregivers: Creating our own space in uncertain times. *Social work in mental health*, 16(3), 303-320. <https://doi.org/10.1080/15332985.2017.1395780>

Sipes, C.S. (2002). The Experiences and Relationships of Gay Male Caregivers Who Provide Care for Their Partner with AIDS. B. J. Krammer ve E. H. Thompson (Ed.), *Men As Caregivers: Theory, Research and Service Implications* (s. 151-189) içinde. Springer Publishing Company.

Spendelow, J. S., Adam, L. A. ve Fairhurst, B. R. (2017). Coping and adjustment in informal male carers: A systematic review of qualitative studies. *Psychology of Men & Masculinity*, 18(2), 134-143. <https://doi.org/10.1037/men0000049>

Stoller, E. P. (2002). Theoretical Perspectives on Caregiving Men. B. J. Krammer ve E. H. Thompson (Ed.), *Men As Caregivers: Theory, Research and Service Implications* (s. 51-) içinde. Springer Publishing Company

Stone, R., Cafferata, G. L. ve Sangl, J. (1987). Caregivers of the frail elderly: A national profile. *The Gerontologist*, 27(5), 616-626. <https://doi.org/10.1093/geront/27.5.616>

Tanrıkulu, S. (2019). *Evinde Bir Aile Üyesine Bakım Veren Kadınların Bakım Verme Yüklerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara

TAYA. (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2011*. <https://www.aile.gov.tr/media/35811/taya-2016.pdf>

TAYA. (2019). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması, 2016*. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35811/taya2016.pdf>

Tennstedt, S. L., McKinlay, J. B. ve Sullivan, L. M. (1989). Informal care for frail elders: The role of secondary caregivers. *The Gerontologist*, 29(5), 677-683. <https://doi.org/10.1093/geront/29.5.677>

Thornberg, R. ve Charmaz, K. (2013). Grounded Theory and Theoretical Coding. U. Flick (Ed.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis* (s. 153–169) içinde. SAGE Publications

Weinland, J. A. (2009). The lived experience of informal African American male caregivers. *American Journal of Men's Health*, 3(1), 16-24.
<https://doi.org/10.1177/1557988307305916>

Williams, L. A., Graff, J. C., Wicks, M. N., Cowan, P. A., White-Means, S. Ve Tolley, E. A. (2017). Male Caregivers of Persons with End Stage Renal Disease: A Qualitative Study. *Nephrology Nursing Journal*, 44(3).

<https://web.s.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=362384ee-7ad1-42c2-96d0-2dc042a0c72b%40redis>

Yıldırım, S. ve Kızılkaya, M. (2021). Erkek Refakatçilerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Hakkındaki Düşünceleri. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(3), 254-259.
<https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.804044>

EKLER

EK I: Yarı Yapılandırılmış Soru Formu

GÖRÜŞME FORMU

Sosyodemografik bilgiler

- Bana biraz kendinizden bahseder misiniz? (İsmi (eğer isterse görüşmede seslenmek üzere alınır ama yazı da kullanılmaz), Yaşı, Mesleği, Şu an çalışıyor mu/ daha önce ne kadar çalıştı?, Geliri, Medeni durumu/varda çocukları hakkında bilgi?, Aile/akraba hakkında bilgi?,

Bakım süreci

- *Bakım verilen:* **Bakım verdiğiniz hastanızdan biraz bahseder misiniz?** (Bakım verdiğiniz kişi ile yakınlığınız nedir, kaç yaşında, Hastalığı nedir Ne tür bakım ihtiyaçları var? Ne zamandır bakıma muhtaç? vb. Tanı nasıl konuldu? Hastalığın seyri nasıl gelişiyor?)
- *Bakım verme süreci:* **Bana biraz bakım verme sürecinizi biraz anlatır mısınız?** (Ne zamandır bakım veriyorsunuz? Daha önce başka birine bakım vermiş miydiniz? Bakım vermeye nasıl karar verdiniz?)
- *Günlük yaşam:* **Bir gününüz nasıl geçiyor anlatabilir misiniz** (Zamanınızın ne kadarı bakıma gidiyor?) Bir gün içindeki bakım görevleriniz neler?
- *Yeni pratikler:* **Bakım vermek daha önce yapmadığımız yeni şeyler yapmanıza neden oldu mu?** (yemek, bulaşık, kişisel temizlik vb.) Evetse, biraz anlatır mısınız? Neler yaşadınız? Zorlandığınız oldu mu? Neler hissettiniz?
- *Yeni roller:* Şimdi size şunu sormak istiyorum. Eskiden örneğin çalışan, eş, baba vb. rolleriniz vardı. Şimdi bir de bakıcısınız. Bu size ne hissettiriyor? Yeni davranışlar öğrendiniz mi bakıcı olduktan sonra? Bu süreçte **zorlandığınız oluyor mu?** Varsa nelerdir, neden, biraz anlatır mısınız (zorluk, kayıp ve hayatınıza/işinize etkisi)?
- **Bakım vermenin olumlu yanları var mı size göre?** Varsa bu sizi nasıl etkiliyor, **anlatabilir misiniz?** (aile bireyine görevi yerine getirme, kazanç, tatmin, manevi rahatlık gibi?)
- *Stres ve başa çıkma:* **Bakım vermenizin sağlığınız üzerine etkisi var mı? Varsa nasıl, anlatır mısınız** (Bakımdan önceki hastalık ve rahatsızlıklar, bakım sırasında gelişen sağlık problemleri var mı)? Bu durum yaşamınızı nasıl etkiliyor?
- *Ekonomik sorunlar:* Bakım verme süreciniz ekonomik koşullarınızı etkiledi mi? Etkilediyse nasıl, biraz anlatır mısınız?

Destek

- **Bakım sürecinde size destek olan başkaları var mı (aile, arkadaş ...)? Varsa ne şekilde destek oluyorlar, onların görevleri neler (sosyal, ekonomik)?**
- *Bakım Yüğü ile başa çıkma stratejileri:* Bakım için herhangi bir kurumdan destek alıyor musunuz? (bakım parası, evde bakım vb.)
  - **Peki, sizin bakımla ilgili zorluklarla daha iyi başa çıkmanız için neler yapılabilir? Kimlerden nasıl destekler beklersiniz? Size bu süreçte en çok yardımcı olan şeyler neler?**

İlişkiler ve Özne Alan

-
- *Kişilerarası ilişkiler:* **Çevrenizden bir bakıcı olarak ne tür tepkiler alıyorsunuz?** Hizmet/ yardım istediğinizde (formal/informal) kişilerin ya da kurumların tepkileri neler oluyor?
  - **Bakım sürecinde aile/arkadaş/iş ilişkileriniz nasıl? Anlatır mısınız?** (Bakım aile ilişkilerinizde bir değişikliğe neden oldu mu, çatışma ya da destek vb., konuştuğunuz süre? Sizi eskisi gibi hayatlarına dahil etmeleri). İlişkide olduğunuz kişilerin bu süreçteki rolü nedir (Eskiye göre değişim var mı? Bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz?)
- Bakım sürecinin bakım öznelerinim ilişkisinden değiştirici gücü: **Bakım verdiğiniz kişiyle ilişkiniz bakımı vermeye başladıktan sonra değişti mi, evetse nasıl? Biraz anlatır mısınız?** (Eski-yeni, Duygusal, fiziksel)? O bu durumda sizce nasıl hissediyor?
- *Anlam ve motivasyon:* **Bakım vermek zor bir görev. Ne kadar süre daha bakım vermeyi planlıyorsunuz? Bunu neden / nasıl sürdürüyorsunuz? Size güç veren motive eden şeyler var mı? Varsa neler?**
- *Cinsiyet ve bakıcı rolüne yükledikleri anlamlar:* **Bir erkek olarak bakıcı olmayı nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizin için anlamı nedir? Anlatır mısınız?** (Bakım verme sürecinin etkisi değiştirmiş mi, erkek ve kadın rolleri)
  - **Sizce, Bir kadın olsaydınız bakım verme sürecinizde fark olur muydu? Anlatır mısınız?** (Erkek ve kadın rolleri nedir? Erkek olarak kendinizi bu rolün içinde nasıl görüyorsunuz?)
- *Son kısım:* **Ekleme istediğiniz başka bir şeyler var mı?** (Öneri, geleceğe ilişkin düşünce, plan, hayalleri)

EK II: Etik Kurul İzni

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
2021

ETİK KURUL BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ:	Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Morfoloji Binası A Blok 1. Kat No: A1-05 Kampüs /ANTALYA
	TELEFON	0 (242) 249 69 54
	FAKS	0 (242) 249 69 03
	E-POSTA	etik@akdeniz.edu.tr
	ETİK KURUL KODU	2012-KAEK-20
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ UNVANI/ADI/SOYADI	Doç.Dr.Nilüfer KORKMAZ YAYLAGÜL	
ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Yaşlı Bakımında Erkek Bakıcıların Bakım Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma	
KARAR BİLGİLERİ	Karar No:KAEK- 515	Tarih: 07.07.2021
	Yukarıda bilgileri verilen çalışmanın yapılmasında bilimsel ve etik açısından sakınca olmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.	

EK III: Aydınlatılmış Onam Formu

AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Yaşlı Bakımında Erkek Bakıcıların Bakım Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma” başlıklı araştırma Gerontoloji Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Nisa Yıldız ve Doç. Dr. Nilüfer Korkmaz Yaylagül danışmanlığında yüksek lisans tezi kapsamında gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada, vereceğiniz içten ve samimi cevaplar araştırma için önemlidir. Görüşmelerde izniniz doğrultusunda ses ve/veya video kaydı ve/veya fotoğraf çekimi yapılacaktır. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel çalışmalarda kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmanız tamamen gönüllük esasına bağlıdır. Araştırmaya katılmayı reddedebilir veya görüşmeyi istediğiniz yerde sonlandırabilirsiniz. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı ve Nedeni: Dünyada olduğu gibi Türkiye’de yaşlı nüfusun artması toplumlarda farklı ihtiyaçların ortaya çıkartmıştır. Bakıma muhtaçlık günümüzde yaşlılık çalışmalarının önemli bir odağı haline gelmiştir. Ama özellikle Türkiye’de bakım alanında bakıcılar odaklı çalışmaların öznelinin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırma Türkçe literatürde odaklanılmayan erkek bakıcı konusuna odaklanarak erkeklerin bakımdaki öznel deneyimlerini ve karşılaştıkları sorunlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışma, aile bireyi bakıcıların verdiği informal bakım için geliştirilecek politika ve desteklerde erkek bakıcılara dikkat çekmeyi hedeflenmektedir.

Süresi: 2 saat

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Antalya

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Nisa Yıldız

e-posta: nisa.29.yildiz@hotmail.com

İmzası:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Nisa	Uyruğu	Türk
Soyadı	Yıldız	Tel no	
Doğum tarihi		e-posta	

Eğitim Bilgileri

	Mezun olduğu kurum	Mezuniyet yılı
Lise	Salihli Necip Fazıl Kısakürek Sosyal Bilimler Lisesi	2015
Lisans	Akdeniz Üniversitesi	2020
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi	2022

İş Deneyimi

Görevi(Lisans Staj)	Kurum
Gerontolog	Konyaaltı Belediyesi Aynur ve İrfan Kâmil Bileydi Yaşlılar Kreşi
Gerontolog	Antalya Büyükşehir Belediyesi Aktif Yaşlı Merkezi
Gerontolog	Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Buluşma Merkezi-Mavi Ev
Gerontolog	Antalya Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Gerontolog	Kepez Belediyesi Şefkat ve Huzurevi
Gerontolog	Antalya Eğitim Araştırma Hastanesi (Gözlem Stajı)

Yabancı Dilleri	Sınav türü	Puanı
İngilizce	YDS	92,5
İngilizce	IELTS	7,5

Proje Deneyimi

Proje Adı	Destekleyen kurum	Süre (Yıl-Yıl)

Burslar-Ödüller:-

Yayımlar ve Bildiriler:-

İlgi Alanları: Bakım, Ayrımcılık, Sosyoloji

